T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SURİYELİ GÖÇMENLERİN KENTSEL YAŞAMA UYUMLARINDA YEREL YÖNETİM POLİTİKA VE UYGULAMALARI

"İstanbul Seçili İlçe Belediyeleri Üzerine Nitel Bir İnceleme"

BATUHAN TİLBE
1198208105

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. NALAN DEMİRAL

EDİRNE, 2023

Tezin Adı: Suriyeli Göçmenlerin Kentsel Yaşama Uyumlarında Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları: İstanbul Seçili İlçe Belediyeleri Üzerine Nitel Bir İnceleme

Hazırlayan: Batuhan TİLBE

ÖZET

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan bugüne çeşitli göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. İlk başlarda göç veren ülke iken sonrasında ise transit bir ülke konumuna gelmiştir. Maruz kaldığı göçlere yönelik hem ulusal tüzüğü doğrultusunda hem de Avrupa Birliği uyum politikası çerçevesinde çeşitli kanun ve mevzuatlar düzenlemiştir. Gerçekleştirilen bir dizi düzenlemelere rağmen Suriye krizi ile tekrardan yetersiz olduğu anlaşılmıştır.

2011 yılında Suriye'de yaşanan siyasi olaylar sonrasında Türkiye, uzun zaman sonra kitlesel bir göçe maruz kalmıştır. Bu kitlesel göçün geçici olacağı düşünülerek kalıcı politikalar oluşturulmamış ve büyük bir yanılgıya düşülmüştür. Türkiye'nin birçok kentinde sayılarının da artmasıyla birlikte bulundukları alan içerisinde birçok noktada değişikliklere neden olmuştur. Toplum ve kentsel alan içerisinde ortaya çıkan bu sorunların çözümünde merkezi hükümete ek olarak yerel yönetimler önemli bir sorumluluk almıştır.

Bu doğrultuda, ilk bölümde göçe ilişkin kavramsal çerçeve, teori ve politikalar açıklanmıştır. İkinci bölümde yerel yönetimlerin göç yönetimi ile olan ilişkisi incelenmiştir. Üçüncü bölümde Suriyeli göçmenlerin kentsel yaşama uyumlarında yerel yönetim politika ve uygulamalarını incelemek üzere ikincil kaynakların yanı sıra nitel araştırma yöntemi tekniklerinden, görüşme ve gözlemden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Kentsel Yaşam, Uyum, Yerel Yönetim, Avrupa Birliği, Göçmenler

Name of Thesis: Local Government Policies and Practices in Adaptation to Urban Life of Syrian Migrants:A Qualitative Study on Selected District Municipalities of Istanbul

Prepared By: Batuhan TİLBE

ABSTRACT

Since the Republic of Turkey was founded, it has hosted various migration movements. At first he was emigrating. Later, it started to receive immigration and became a transit country. Various laws and regulations have been regulated both in line with the national regulation and within the framework of the European Union harmonization policy regarding the migrations it has been exposed to. Despite a series of arrangements made, it was again found to be insufficient with the Syrian crisis.

After the political events in Syria in 2011, Turkey has been exposed to a mass migration after a long time. It was thought that this mass migration would be temporary and permanent policies were not established and a great mistake was made. With the increase in their numbers in many cities of Turkey, they have caused changes in many points in the area they are located. In addition to the central government, local governments have taken an important responsibility in solving these problems that arise in the society and the urban area.

In this study, the conceptual framework, theory and policies related to migration are explained in the first part. In the second part, the connection of local governments with migration management is examined. In the third part, it has been created by using qualitative research method techniques, interview and observation as well as secondary sources in order to examine the policies and practices of the local government in the adaptation of Syrian immigrants to urban life.

Keywords: Migration, Migrants, Urban Life, Integration, Local Government, European Union, Immigrants

TEŞEKKÜR

Tez çalışmasının etkin bir şekilde planlanması, detaylandırılması ve geliştirilmesi gibi tezimin tüm aşamalarında akademik anlamda danışmanlığının yanı sıra ilgisi, bilgisi ve tecrübeleriyle destek olan tez danışmanım değerli hocam Prof. Dr. Nalan DEMİRAL'a,

Yüksek lisans ders dönemim boyunca bilgi ve desteğini esirgemeyen başta Berkan DEMİRAL'a ve Trakya Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü hocalarına ve Dr. Öğr. Üyesi Serdar CANBAZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca yaşanmışlıklarını paylaşmaktan çekinmeyen ve görüşmeyi gönüllü olarak kabul eden katılımcılara ve bu süreçte yanımda olan başta ailem olmak üzere herkese teşekkürü borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
TEŞEKKÜR iii
İÇİNDEKİLER iv
KISALTMALAR xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ viii
GRAFİK LİSTESİ xi
ÇİZELGE LİSTESİ xii
TABLOLAR LİSTESİ viii
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM GÖÇE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE, TEORİLER VE POLİTİKALAR 4
1.1. Göç ve Kavramsal Çerçeve 4
1.2. Göç Çeşitleri 6
1.2.1. İç ve Dış Göç 6
1.2.2. Gönüllü ve Zorunlu Göç 7
1.2.3. Bireysel ve Kitlesel Göç 7
1.3. Göçmenlere Ait Hukuki Statüleri 7
1.3.1. Mülteci 8
1.3.2 Sığınmacı 9
1.3.3. Göçmen 10
1.3.4. Yerinden Edilmiş Kişiler 10
1.3.5. Suriyelilerin Güncel Statüsü 11
1.4. Göç Teorileri 13
1.4.1. Ernest Georg Ravenstein Kuramı 13
1.4.2. İtme-Çekme Modeli 15
1.4.3. Neo-klasik Ekonomik Göç Teorisi 17
1.4.4. Petersen'in Beş Göç Tipi 18
1.4.5. Kesişen Fırsatlar Teorisi 19

1.4.6. Dünya Sistemleri Kuramı (Merkez-Çevre İlişkisi)..... 20
1.5. Göç Yönetimi ve Politikalar..... 21
1.5.1. Avrupa Birliği'nin Göç Tarihi ve Politikalarına Bakış 23
1.5.2. Türkiye'de Göçün Yönetimi..... 30
1.5.2.1. Türkiye'nin Göç Politikaları..... 33
1.5.3. Avrupa Birliği Kapsamında Türkiye'nin Göç Politikaları 34
1.5.3.1. Geri Kabul Anlaşması ve Vize Serbestisi..... 36
1.5.3.2. Strateji Belgeleri 36
1.5.3.2.1. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 36
1.5.3.2.2. Türkiye Dış Sınırlarının Korunmasına İlişkin Strateji Belgesi 38
1.5.3.2.3. İltica Strateji Belgesi..... 39
1.5.3.2.4. Göç Strateji Belgesi..... 40
1.5.3.3. İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı..... 41
1.5.3.4. Avrupa Birliği İlerleme Raporları..... 42
1.5.3.5. 6458 Sayısı Yabancıları ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 55
İKİNCİ BÖLÜM GÖÇ YÖNETİMİNDE YEREL YÖNETİMLER..... 57
2.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Tanımı..... 57
2.2. Yerel Yönetim İlkeleri..... 58
2.2.1. Merkezden Yönetim İlkesi..... 58
2.2.2. Yerinden Yönetim İlkesi..... 59
2.2.2.1. Hizmet Yönünden 59
2.2.2.2. Yer Yönünden 59
2.3. Yerel Yönetim ve Göç İlişkisi..... 60
2.4. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Mevzuatlarında Göçe Bakış 61
2.4.1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda Göçmen ve Mülteciler 62
2.4.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Göçmen ve Mülteciler 63
2.4.3. Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı Kapsamında Türkiye'deki Belediyeler 64
2.4.4. Avrupa Birliği İlerleme Raporlarında Türkiye'nin Yerel Yönetimlerine

Bakış 66
2.5. Seçili İlçe Belediyelerinin 2020-2024 Stratejik Planları ve Faaliyet Raporları Kapsamında Değerlendirmeler 68
2.5.1. Avcılar Belediyesi 69
2.5.2. Bağcılar Belediyesi 69
2.5.3. Esenyurt Belediyesi 70
2.5.4. Bahçelievler Belediyesi 71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SURİYELİ GÖÇMENLERİN KENTSEL YAŞAMA UYUMLARINDA YEREL YÖNETİM POLİTİKA VE UYGULAMALARI: İSTANBUL SEÇİLİ İLÇE BELEDİYELERİ ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME 72
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi 72
3.2. Araştırma Yöntemi 73
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 73
3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması 76
3.3.2. Veri Toplama Süreci 77
3.4. Araştırmanın Bulguları 78
3.4.1. Türkiye'ye Göç Nedenlerine Ait Bulgular 79
3.4.2. Türkiye'ye Göç Sürecinde Yaşadıklarına Ait Bulgular 81
3.4.3. Türkiye'nin Neden Göç Etmek İçin Seçildiğine Dair Bulgular 82
3.4.4. Türkiye'de Nasıl Karşılandıklarına Dair Bulgular 84
3.4.5. Türkiye'de Şu An Göçmen Olarak Hangi Statüde Olduklarına Dair Bulgular 85
3.4.6. Katılımcıların Göç Sürecinde Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Vermiş Oldukları Hizmetlerden Etkilenip Etkilenmediklerine Dair Bulgular 87
3.4.7. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten İdari Yapılanmasının Hizmetleri Hakkında Bilgilerinin Olup Olmadığına Dair Bulgular 89
3.4.8. Katılımcıların Göçmenlere Yönelik Hizmete İhtiyaç Olduğunda Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten Birimini Tercih Edip Etmediklerine Dair Bulgular 90
3.4.9. Katılımcıların Çocuk Sayılarının Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Verdikleri Hizmetleri Nasıl Etkilediğine Dair Bulgular 91

3.4.10. Katılımcıların Belediye Personeline Olan Güven / Güvensizlikleri Belediye Hizmetlerinden Faydalanmalarını Etkileyip Etkilemediğine Dair Bulgular 93
3.4.11. Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmet Alırken Dil Problemi Yaşayıp Yaşamadıklarına Dair Bulgular 94
3.4.12. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmetlerini Alırken Ayrımcılığa Uğradıklarını Düşünüp Düşünmediklerine Dair Bulgular .. 96
3.4.13. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hangi Hizmetlerinden Faydalanıp Faydalanmadıklarına Dair Bulgular 97
3.4.14. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmetlerinden Faydalanma / Faydalanamama Durumunun Göç Kararını Etkileyip Etkilemediğine Dair Bulgular 99
3.4.15. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmetleri Konusunda Kendilerini Güvenliksiz Hissedip Hissetmediklerine Dair Bulgular 101
SONUÇ 103
KAYNAKÇA 106
EKLER 119
EK-1. Ses Kayıt İzin Belgesi 119
EK-2. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu 120
EK-3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 122

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Göç Teorileri 13
Tablo 2: Görüşmecilere ait kişisel bilgiler 74
Tablo 3: Görüşmecilere ait kişisel bilgiler 75
Tablo 4: Görüşmeci kodları 75
Tablo 5:Görüşmecilerin Türkiye'ye Göç Etme Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 80
Tablo 6: Görüşmecilerin Türkiye'ye Göç Sürecinde Yaşadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 82
Tablo 7: Görüşmecilerin Türkiye'yi Neden Göç Etmek İçin Seçtiklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 84
Tablo 8: Görüşmecilerin Türkiye'de Nasıl Karşılandıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 85
Tablo 9: Görüşmecilerin Türkiye'de Şuan Göçmen Olarak Hangi Statüde Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 86
Tablo 10: Görüşmecilerin Göç Sürecinde Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Vermiş Oldukları Hizmetlerden Etkilenip Etkilenmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 88
Tablo 11: Görüşmecilerin Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten İdari Yapılanmasının Hizmetleri Hakkında Bilgilerinin Olup Olmadığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 90
Tablo 12: Görüşmecilerin Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten Birimini Tercih Edip Etmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 91
Tablo 13: Görüşmecilerin Çocuk Sayılarının Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Aldıkları Hizmetleri Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 92
Tablo 14: Katılımcıların Belediye Personeline Olan Güven / Güvensizlikleri Belediye Hizmetlerinden Faydalanmalarını Etkileyip Etkilemediğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 94
Tablo 15:Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmet Alırken Dil Problemi Yaşayıp Yaşamadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 95

Tablo 16: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmet Alırken Ayrımcılığa Uğradıklarını Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 97
Tablo 17: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hangi Hizmetlerinden Faydalanıp Faydalanmadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı..... 99
Tablo 18: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hangi Hizmetlerinden Faydalanıp Faydalanma Durumunun Göç Kararını Etkileyip Etkilemediğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 101
Tablo 19: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmetleri Konusunda Kendilerini Güvenliksiz Hissedip Hissetmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı 102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Göç Etmenin Nedenleri 5
Şekil 2: Lee'nin Göç Modeli 16
Şekil 3: Dünya Çapında Toplam Göçmen Sayısı 22
Şekil 4: Schengen Bölgesi 27
Şekil 5: Kelime Bulutu Analizi 78
Şekil 6: Suriyeli Göçmenlerin Kentsel Yaşama Uyumlarında Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları Ana Teması Modeli 79

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Uluslararası Göçmenlerin Kıtalara Dağılımı..... 24

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1: İlerleme Raporları Kapsamında Gerçekleşen ve Eleştirilen Kriterler..... 43

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

AYYÖŞ: Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

KOB: Katılım Ortaklığı Belgesi

MAXQDA 2022: Analiz Programı

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

YUKK: Yabancıları ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Göç hareketlerinin temelinde, insanın sosyal bir varlık olması ve sürekli olarak bir devinim içinde bulunmasına karşın bireyin yaşamını sürdürdüğü süreç içerisindeki oluşan ihtiyaç ve taleplerine cevap bulabileceği şekilde farklı yöntemler arayışına girmesinden ileri gelmekte olup bu yöntemlerin en başında ise göç etme fikri bulunmaktadır. Talep ve ihtiyaçlarını çözüme ulaştırma arzusu ile birey, coğrafi anlamda bir yer değiştirme hareketliliği içine girmektedir. Bu bağlamda göç, en temel tanımıyla insanın ya da toplumların, içinde bulunduğu noktadan diğer bir noktaya varış hareketliliği şeklinde ifade edilmektedir.

İlk medeniyetlere kadar uzanan ve insanlığın ayrılmaz bir parçası haline gelen göç hareketleri, hareketliliğin gerçekleştiği hem çıkış hem de varış noktasındaki kentsel ve toplumsal alan içerisinde çeşitli dejenerasyonlara neden olmasından kaynaklı sosyal, siyasi, hukuki ve iktisadi anlamda birçok bilim dalının da yakından takip ettiği bir alan haline gelmiştir.

Meydana gelen bu hareketliliğin aslında birçok nedeni bulunmaktadır. İnsanlar çeşitli nedenlerle ihtiyari ya da gayri ihtiyari olarak bulundukları yeri terk etmek durumunda kalmıştırlar. Her göç hareketliliğinin çıkış noktasındaki gerekçeler birbirinden çok farklı olmakla birlikte bu farklılıkların, bölünmüşlüklerin ve dağılmışlıkların temel nedenlerini anlayabilmek için Ravenstein, Lee ve Petersen gibi birçok önden gelen kuramcı göç teorileri oluşturmuş ve göçün nedenleri ifade edilmeye çalışılmıştır.

Göçün çeşitli nedenlerini anlamak üzere birçok teoriler ortaya koyulmasına karşın göç hareketliliğini gerçekleştiren kişinin, varış noktadaki statü sorununa ilişkin kavramların oluşturulmasını da beraberinde getirmiştir. Çünkü gerçekleştirilen hareket ile birlikte göçün hem çıkış noktasında hem de varış noktasında çeşitli değişmelere neden olan bir süreç yaşanmaktadır. Bu bağlamda, göçü gerçekleştiren birey ya da toplumların varış noktalarındaki statülerinin belirlenmesini kolaylaştırmak için

mülteci, sığınmacı, göçmen ve yerinden edilmiş kişiler ya da geçici koruma gibi statüler tanımlanmaktadır.

Dünyada sanayi devrimi ile birlikte artan göç furyası Birinci ve İkinci Dünya Savaşı esnasında ve sonrasında yaşanan çeşitli krizler, dünya genelinde birçok insanın hayatta kalabilmesi için göç etmeye zorunlu hale getirmiştir. Süreç, soğuk savaş döneminde de sürekliliğini devam ettirmiştir ve özelliklede kapitalizmin, diğer siyasal rejimlere karşı etkinliğini arttırması ve bu doğrultuda birçok ülke direnemeyerek çökmüş ve birçok ülkenin demografik yapısında değişikliklere neden olacak göç hareketlilikleri yaşanmıştır.

Günümüzde insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamlarını devam ettirebilme arzusuyla birçok insan göç etme planları yapmaktadır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen göçlerin, gidilen noktalarda güvenlik zafiyeti ve kentsel uyum sorunlarını da beraberinde getirebileceği kaygısıyla son dönemlerin en çok üzerinde tartışıldığı ve derinlemesine incelenen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mart 2011 yılında Suriye'nin Deraa kentinde hükümet karşıtı duvar yazılarının yazılması neticesinde bir grup gencin tutuklanması ve bu olay karşısında protestoların artması sonucunda ülke içindeki olayların önlenemez bir noktaya gelmiştir. Hükümet bu durumlar karşısında istibdat politikaları uygulamıştır ve bu politikalar neticesinde bir iç savaş gerçekleşmiştir. Yaşanan bu kaotik durum sebebiyle bölgede yaşayan halk, hayati tehlike gördüğünden dolayı tüm dünyada çok uzun yıllar sonra gerçekleşen büyük bir kitlesel göçe neden olmuştur. Ülke içinde 6.9 milyon, ülke dışına ise yaklaşık 6.8 milyon Suriyeli göç etmek durumunda kalmıştır (UNHCR, 2022). Bu kitlesel akından en çok etkilenen komşu ülkeler olmuştur ve Türkiye'nin bu süreçte açık kapı politikası izlemesinin sonucu olarak Suriye'den en çok göç akınına uğrayan ülke konumuna gelmiştir.

Bu hareketleri bir ülke içinde koordineli bir şekilde icra etmek ilk başlangıçta bir zorluk olarak görülmemiştir ancak süreç içerisinde büyük ölçekli göç hareketleri

ilerledikçe hem kaynak yönetimini hem de hareketliliğin idare ve sevkini sağlamak gittikçe daha zor bir hal almıştır. Bu zorluk ve karmaşıklığı gidermek için yeni kurumlar kurulmuş ve düzenlemeler oluşturulmuştur. Buna ilaveten sürecin yönetilmesinin başında merkezi otorite bulunmakta olup sürecin ve dayanışmanın yönetilmesinde ve hızlı çözüm oluşturmasında uluslararası yardım organizasyonları, mahalli idareler, sivil toplum kuruluşları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Türk Kızılay ve göçmen dernekleri gibi çeşitli kuruluşlarda göçmenlerin her türlü haktan faydalanabilmeleri için aktif rol almıştırlar.

Göçmen ve mültecilere yönelik temasın ilk basamağını oluşturan mahalli idareler, göç yönetimi hususunda hizmet yönünden yardım ve geliştirici faaliyetlerde bulunmasından dolayı önemli bir tabakayı oluşturmaktadır. Çalışmanın detayında belirtilmiş olan ilçelerde yaşamlarını sürdüren Suriyeli göçmenlerin, yerel yönetimlerin hizmet ve yardım faaliyetlerinden haberdar olunup olunmadığı, bu hizmet ve olanaklardan ne oranda yararlanılıp yararlanılmadığı ve halihazırda alınan hizmetlerin olup olmadığı gibi konularda bilgi edinmek üzere nitel görüşmeler gerçekleştirilerek incelenmesi hedeflenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇE İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE, TEORİLER VE POLİTİKALAR

Göç yönetiminin ilk temas noktası olan yerel birimlerin, göç yönetimi ile olan bağlantısını tam anlamıyla kavrayabilmek için öncelikle göç ile ilişkili temel kavramların tanımlamasına bu bölümde yer verilecektir. Bu doğrultuda göç olgusu, göçün çeşitleri göçün nedenlerinin dayandırıldığı teoriler ve gerçekleştirilen göç hareketliliği sonrasında ortaya çıkan farklı statü tanımlamaları yapılacaktır. Temel tanımlamalar sonrasında göçün yönetilmesine ilişkin Avrupa Birliği ve Türkiye tarafından oluşturulan ve uygulanan göç politikaları irdelenecektir.

1.1. Göç ve Kavramsal Çerçeve

Göç, genellikle ekonomik ve sosyal gelişmenin ve bu koşulların geliştirilmesine ve iyileştirilmesine yardımcı olabilmenin veya öte yandan durgunluk ve eşitsizliğin sürmesinin bir sonucudur (Rotariu, 2009: 52). Bunlar, göçün doğasına ve ilgili hükümetlerin ve diğer paydaşların eylemleri ile doğrudan ilişkilidir (Stark, 1991: 132).

İnsanlığın şafağında yüzyıllar önce ortaya çıkmış ve çeşitli gerekçeler ile insanlar kitlesel ya da bireysel bir şekilde göç etme sendromuna sahip olabilmektedir. Herhangi bir gerekçeden kaynaklı yaşanan göç hareketleri nedensel olarak bir bütün olarak değerlendirilmeli ve bunun durağan bir olgu olmadığı, sürekli bir devinim içinde olduğu da hafızalarda saklanmalıdır Bu devinim neticesinde göç etme sendromunun oluşmasındaki faktörler sosyokültürel, iktisadi, zoraki ya da tamamen gayri ihtiyari nedenlere dayanmasından dolayı tek bir bakış açısıyla tanımlamak yetersiz kalmaktadır ve buna istinaden her bir ekol kendi zemininde bu kavramın tanımlamalarını farklı şekilde yapmış bulunmaktadır.

Bu tanımlamalar ele alındığında;

Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından göç *"ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret"* şeklinde yer verilmiştir. Uluslararası Göç Örgütü tarafından ise göç, zaman, şekil ve gerekçesine bakılmaksızın bulunduğu ulus sınırının dışına çıkılarak farklı bir ulusun sınırına giriş yapılması veya aynı sınırlar kapsamında yer değiştirilmesi şeklinde ifade edilmektedir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009:35).

Jan Szczepanski'e göre ise, insanların veya grupların bir yerden başka bir yere hareketinden kaynaklı ortaya çıkan "fenomenler dizisi" olarak tanımlamaktadır (Szczepanski, 1972: 215).

Tanımlamaların ortak noktasına baktığımızda göç, mekânsal bir değişimi, yer değiştirmeyi ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, ikamet edilmekte olan sınırların ya da alanın, kısmi ya da geri dönülmeksizin kesin bir şekilde terkedilmesidir (Lee, 1996: 49).

Şekil 1: Göç Etmenin Nedenleri

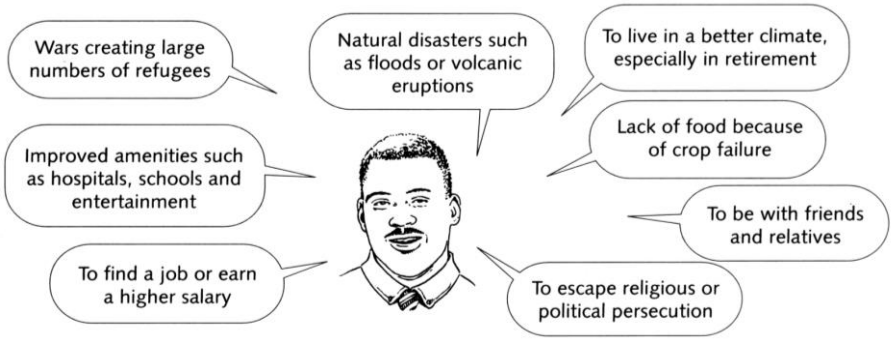

Kaynak: (Migration: Types of Migration, 2021).

Bu tanımlamalar ve yorumlamalar perspektifinde her bir kıtanın tarihsel önemine göç hareketleri damgasını vurmuştur (Zamfir, Vlăsceanu, 1993: 112). Çünkü gerçekleşen göç hareketi yalnızca göçmenleri değil, bulundukları alanı ve göçmen

olmayanları da belirli bir süreç içerisinde etkilemektedir (Cohen ve Sirkeci, 2015: 12). Bu bağlamda, sürekliliği olan ve yıllar içinde farklı nedenlere dayanarak durmaksızın gerçekleşecek olması hem ayrılış hem de varış noktasını her zaman etkilemesi nedeniyle sosyal bilimlerde trendini kaybetmeyecek bir konu olma özelliğini taşıyacak olup ve araştırmacılar tarafından çeşitli boyutlarıyla her zaman incelenmeye devam edecektir (Castles ve Miller, 2008: 28-30).

1.2. Göç Çeşitleri

Göç çeşitlerinin sınıflandırılması yapılırken aslında pek çok zemin üzerinde farklı şekillerde ayrıntılandırılmıştır. Sebebine göre (gönüllü ya da zorunlu), hukuki boyutuna göre (yasal ya da yasadışı), tercih şekline göre (bireysel ya da kitlesel), sınır içinde ya da dışında yer değiştirme durumuna göre (iç ve dış göç) kategorize edilmiştir.

1.2.1. İç ve Dış Göç

Uzak geçmişten başlayıp, bugüne ve geleceğe doğru etkisini her geçen gün arttıracak bir olgu olan göç, literatürlerde iç ve dış göç olarak tanımlaması yapılmaktadır. Pratikte her iki göç tipide aynı hedef ve süreçleri kapsamasına rağmen temel fark, kişiler üzerinde uygulanan usuller ile bunları uygulayan yetki ve statülerin farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

İlk olarak, bir sınır içinde yaşamayı ve aynı sınırlar içerisinden diğerine taşınmayı temsil eden iç göç iken; dış göç ise işçi göçü, mübadele göçü ve beyin göçü olarak üç kategoriye ayrılmaktadır (Kaştan, 2016: 692). Dış göç bir diğer deyişle düzenli göçüde ifade etmektedir. Sanayi devrimi sonrası ivmesi daha da artan kırsaldan sanayi bölgelerine göç trafiği, iş olanaklarının daha çeşitli ve çok olduğu kentsel noktalara doğru genişlemiştir (Marshall, 1999: 314).

Beyin göçü, başka bir ülkede kendi isteğiyle veya siyasi ve sosyal etkenlerden

kaynaklı daha iyi eğitim veya mesleki olanaklar elde etmek için başka bir ülkede eğitim görme veya kalifiye olma isteğidir. Kişilerin gidilen yerde geçici veya kalıcı olarak ikamet etmesidir (Erkal, 1980: 73-75). Emek göçü, bir ülkedeki işgücü fazlasının başka bir ülkedeki oluşan işgücü eksikliğini telafi etmesi durumunda gerçekleşmektedir (Toksöz, 2006: 3-4). Mübadele göçü durumunda ise, her iki ülkenin vatandaşlarının karşılıklı değişimi söz konusudur (Koçak ve Terzi, 2012: 169).

1.2.2. Gönüllü ve Zorunlu Göç

Ekonomik faktörler gönüllü göçün ön saflarında yer almaktadır. Bu, nezih ve kaliteli bir yaşama kavuşma arzusuyla kişinin kendini huzursuz hissettiği alanını terk edip kendi odak alanına geçmesiyle eşdeğerdir. Zorunlu göç durumunda ise insanlar tamamen dış faktörler nedeniyle bu kararı almaya zorunlu bırakılmıştır (Koçak ve Terzi, 2012: 171). Bu gerekçeler doğal afet, savaşlar, siyasi süreçler, güvenlik endişeleri gibi nedenlerde ileri gelse de zorunu göçe en çok neden olan durum siyasi ve etnik çatışmalardan dolayı tercih edilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 14).

1.2.3. Bireysel ve Kitlesel Göç

Rittersberger, bu alanda göç taksonomisini bireysel ve kitlesel olmak üzere iki kategoriye ayırmıştır. Bu ayrımı sayısal verilere odaklı bir şekilde yapmamıştır. Bireysel göçler spontane, bilinçli, amaçlı, çoğunlukla hazırlıklı ve planlı hareketlerdir. Kitlesel göçler için durum neredeyse her zaman bir zorunluluktur. Bireysel göçün aksine çok sayıda insanın birlikte hareket ettiği kitlesel göç, hazırlıksız ve gelişigüzeldir. Bu hareketler kişisel gayelerden değil daha çok büyük çaplı olumsuzluklardan kaynaklanmaktadır (Rittersberger, 2001: 80).

1.3. Göçmenlere Ait Hukuki Statüleri

Çeşitli gerekçeler ile bireysel ya da kitlesel şekilde gerçekleştirilen göç

hareketleri neticesinde bulunulan ulus sınırların aşılarak başka bir ulusun sınırları içerisine girildiği andan itibaren giriş şekline göre kişinin sahip olduğu hukuki statüsü de değişmektedir. Bu doğrultuda hem uluslararası hem de ülkemizde kavram karmaşası yaşanan Suriyelilere yönelik hukuki statüler ifade edilmeye çalışılmıştır.

1.3.1. Mülteci

İltica hukukunda esasen en yaygın kavram olan Mültecilik, genel kabul görmüş bir tanımlamanın yapılabilmesi için 1951 yılında Cenevre'de imzalanmış olan 1951 Cenevre Sözleşmesi ya da bir diğer adıyla bilinen Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme kapsamında yer alan açıklamaya başvurmak gerekmektedir.

Sözleşmedeki tanımlamaya göre mülteci, "*1 Ocak 1951'den evvel cereyan eden olaylar nedeniyle ve ırki, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen ya da vatansız ise ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi*" şeklinde tanımlanmıştır (Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees, 1951: 14-15 ve T.C. Resmî Gazete, 1961).

Diğer bir deyişle, bir kişiye mülteci statüsü verilebilmesi için yukarıdaki kriterlere göre istismara uğrama korkusu taşıması, endişe ve korkunun haklı bir korku olması ve kişinin ülkesinden uzakta olması gerekmektedir (Daddario, Dhamankar vd., 2018: 209-210).

Bu bilgiler ışığında mülteci, yeni vatandaşlık kazanmadan, vatandaşlığına sahip olduğu ülkede siyasi bir olay kapsamında kendi isteğiyle veya zorla ülkeyi terk eden bir kişi olarak diplomatik olarak koruma altına alınan kişidir (Çağlar, 2018: 41).

1951 Cenevre sözleşmesinde bulunan "coğrafi sınırlandırma" şartı mülteci hareketliliklerin artmasıyla birlikte yetersiz kaldığı fark edilerek yer ve zaman sınırlandırılması kaldırılmak üzere Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü kabul edilmiştir.

Türkiye hukukunda ise mülteci tanımı Türkiye'nin 2013 yılında düzenlediği Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) kapsamında tanımlaması yapılmış olup 1951 Cenevre sözleşmesi içerisinde yapılan tanımlama ile paralellik göstermiştir.

1.3.2 Sığınmacı

İlke olarak, devletler sığınma talebinde bulunan yabancılara sığınma hakkı vermek tamamen o devletin inisiyatifindedir fakat bu özgürlüğün sınırlandırılması, ilgili devletlerin uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan yükümlülükleri de yerine getirmek mecburiyetindedir. Bu bağlamda, bir ülke 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne taraf ise, sınırlarına giren yabancıları kabul etmek ve akabinde onlara sığınmacı/mülteci statüsü vermekle yükümlüdür (Orhan ve Gündoğar, 2015: 20).

1994 Yönetmeliği, sığınmacı tanımlamasını 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki tanımlamaya uygun bir şekilde;

> *"ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmesi istenmeyen yabancı"* olarak yapılmıştır (İltica Yönetmeliği, 1994).

Yapılan tanımlama kapsamında sığınmacı, mülteci şartlarını yerine getirmesinin yanı sıra mülteci statüsünü elde etmek için başvurusunu sağlamış fakat

henüz netleşmemiş olup beklemede olan kişileri ifade etmektedir. Buna istinaden başvurusunu henüz hiç başlatmamış kişilerde sığınmacı statüsünde değerlendirilmektedir (Kim, Critelli ve Berthold, 2019: 223).

1.3.3. Göçmen

Göçmenler, ülkelerini terk ederek başka bir ülkeye yerleşen kişiler şeklinde tanımlanmaktadır. Göçmenler, kendi ülkelerinin korumasından yararlanmaya devam ederken sadece daha iyi yaşam arzusu arayışıyla başka ülkelere taşınmak üzere harekete geçmektedir. Göçmenler ile mülteciler arasındaki temel farka bakıldığında göçmenlerin menşe ülkelerini daha çok ekonomik ve daha iyi bir yaşam gibi gerekçelerle kendi iradeleri ile gerçekleştirirken mülteciler ise zorunlu hallerden dolayı göç hareketlerini gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla göçmen kabul eden ve ekonomik boyutta gelişmiş ülkeler, kabul edip etmeme konusunda kendi kararlarını alabilmektedirler (Develi, 2017: 1343).

1.3.4. Yerinden Edilmiş Kişiler

Uluslararası hukukta nispeten yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmakta olan yerinden edilmiş kişi kavramı esas olarak ekonomi, toplum, politika gibi konular ile doğrudan ilişkilidir. Bahsedilen konulara dayanılarak bulunduğu yeri terk etmek zorunda kalan insanları tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu yerleşim durumu, bulundukları yerdeki mevcut hükümetleri, yasa dışı güçler veya kendi vatandaşları tarafından komşu ülke sınırlarına girmeden hareket etmeye zorlanan insanların kendi korumaları altında varlıklarını sürdürmesidir (Cohen ve Sirkeci, 2015: 17).

Açıklama bağlamında genel bir tanımlamaya ihtiyaç duyulursa, ülke içindeki çeşitli iç sorunlar nedeniyle ikamet ettikleri yeri terk etmek ve aynı ülkenin başka bir bölgesine taşınmak zorunda kalan kişiler olarak açıklanmaktadır (United Nations, t.y.).

1.3.5. Suriyelilerin Güncel Statüsü

2011 yılında Suriye'de gerçekleşen bir iç savaş sonrası Türkiye'nin maruz kaldığı büyük kitlesel göç akını sadece bir yer değiştirme hareketi olarak görülmemelidir. Yaşanan bu göç hareketliliği beraberinde hem ulus içerisinde hem de uluslararası alanda Suriyelilerin hukuki statü sorununu gündeme getirmiştir. Türkiye'de ciddi bir nüfusa ulaşan Suriyelilerin, hukuki statülerinin ne olduğuna yönelik bir kavram karmaşası bulunmaktadır. Suriye'de yaşanan olaylardan kaçmak ve uzaklaşmak için Türkiye'ye kitleler halinde göç hareketi gerçekleştirenler başlangıçta "misafir" olarak tanımlanmıştır (Topal, 2015.7). Süreç içerisinde sayıları her geçen gün daha da artmaya devam etmekte olan ve kalıcılıkları da buna bağlı olarak artan Suriyelilere artık misafir olarak bakılamamaktadır.

Son dönemlerde Türkiye'de ikametini sürdürmekte olan Suriyelilerden mülteci şeklinde bahsedilse de bu tanımlamada hukuken doğru değildir. Türkiye'nin 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi'ne ve akabinde "Avrupa'da meydana gelen olaylar" ve "1 Ocak 1951 öncesi gerçekleşen olaylar" ibaresinin kaldırılması ile oluşturulan 1967 Protokolü'ne taraf olmuştur. Türkiye, hem 1951 hem de 1967 Protokolüne taraf olurken yer ve zaman yönünden çekince koyarak kabul etmiştir. Bu kapsamda, bir kişinin Türkiye'de mülteci statüsünde değerlendirilebilmesi için 1951 yılından önce Avrupa'da gerçekleşen olaylardan kaynaklı iltica talebinde bulunanların mülteci olarak kabul edilebileceği anlaşılmaktadır (Çiçekli, 2014: 228). Belirtildiği üzere Suriye'den Türkiye'ye her ne şekilde göç edilirse edilsin hukuken mülteci statüsü tanımlanamamaktadır (Sarıteke, Kahraman ve Aydın, 2018: 391).

Avrupa Birliği aday üyeliği kapsamında AB ile olan uyum programlarını arttırmak için başta göç ve iltica alanı olmak üzere birçok başlıkta çeşitli düzenlemeler sağlayan Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle transit bir ülke olma özelliği taşımasının yanı sıra sosyo-ekonomik gelişmelerinden kaynaklı da varış ülke olma özelliği kazanmıştır. Bu durum yabancılar tarafından sığınma arayışlarına girilmesinden kaynaklı hedef ülke haline gelmiştir (Topal, 2015: 10).

Sürekli olarak artmakta olan göç ve sığınma talepleri karşısında Türkiye, kendi iç hukukunda bir düzenlemeye gitmiş olup ilk olarak 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği çıkartılmıştır. Türkiye'nin coğrafi çekincesini sürdürmesinden dolayı bu yönetmelikte tanımlaması geçen mülteci ve sığınmacı kavramları farklılık göstermiştir. Mülteci statüsü sadece Avrupa'dan gelenleri kapsamaktayken, Avrupa'nın dışından gelenler ve karşılaması gereken kriterlere sahip olanlar ise sığınmacı olarak belirtilmiştir.

2011 yılında Türkiye'nin uğradığı kitlesel göç, hukuki açıdan yeni bir düzenlemenin yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bu doğrultuda, Suriyelilerin hukuki statülerindeki karmaşıklığı gidermek ve sahip olabilecekleri temel hak ve özgürlüklerin neler olduğunun belirlendiği Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ortaya konulmuştur (T.C. Resmî Gazete, 2013). Bu kanun ile çalışmamıza konu olan Suriyelilerin hukuki statüsü açığa kavuşturulmuş olup "geçici koruma" şeklinde tanımlamasına yer verilmiştir.

Geçici korumanın YUKK kapsamında tanımlamasına bakıldığında;

"*Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızdan geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan koruma*" şeklinde belirtilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2013).

Hukuki olarak geçici koruma altında olan Suriyeliler, bu çalışma içerisinde kavram kargaşası olmaması için "göçmenler" olarak bahsedilmiştir. Çünkü kitlesel göç ile gelişen sonrasında ise bireysel ve gönüllü ya da zoraki şekilde farklı göç hareketlerinin gerçekleşmesinden kaynaklı bütünsel bir şekilde ifade edebilmek için "göçmenler" kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

1.4. Göç Teorileri

Zaman, mekân, neden ve sonuçları bakımından çok boyutlu bir olgu olan göç hareketlerini tek bir ifade ile tanımlamak olanaksızdır. Her bir bilimsel disiplin kendi içerisinde farklı şekilde tanımlamalar yaparak ifade etmektedir. Yakın dünya tarihinde birden çok duruma bağlı olarak gerçekleşen bu hareketlilikleri esasen tek bir teori üzerinden tanımlamak ya da modellemek mümkün değildir. İlk kurumsal teori çalışmaları birbirinden oldukça farklı ve kopuk şekilde olmuştur fakat tümdengelim ve tümevarımlı akıl yürütmeyle ortak paydada birleşim sağlanabilmiştir (Arango, 2004: 15). Sürdürülen çalışmalar neticesinde somut bir şekilde ilk çalışma Ravenstein tarafından ortaya konulmuştur.

Günümüze değin ulaşan ve literatürde halen yer bulmakta olan pek çok teori bulunmaktadır. Göç hareketliliğine neden olan faktörlerin daha iyi anlaşılması açısından kendisinden sıklıkla söz ettiren teoriler çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1: Göç Teorileri

Ernest Georg Ravenstein Kuramı
İtme-Çekme Modeli
Neo-Klasik Ekonomik Göç Teorisi
Petersen'in Beş Göç Tipi
Kesişen Fırsatlar Teorisi
Dünya Sistemler Kuramı

Kaynak: Tarafımca oluşturulmuştur.

1.4.1. Ernest Georg Ravenstein Kuramı

Ravenstein'ın 1885 tarihli "The Laws of Migration" adlı makalesi sonrasında ilk göç teorisyeni olarak kabul edilmiştir. Ravenstein, önem arz eden "Göç Yasaları" adlı çalışmasını 1871 ve 1881 İngiliz nüfus sayımı istatistiklerine dayandırmakta ve bu verilere ışığında göçün bir itme-çekme süreci tarafından yönetildiğini iddia etmiş

ve yedi temel göç yasası inşa etmiştir. Bu araştırmanın bu kadar ilgi çekici ve değerli bulunmasının nedeni, hareket teorisinin oluşturulması için çok önemli olmasıdır. Bir anlamda ilk göç çalışması olarak bilinecektir (Çağlayan, 2006: 68). Ravenstein'ın bu eserde oluşturduğu birkaç temel ilke kısaca şu şekilde ifade edilebilmektedir:

Göçün mesafesi ilkesi: Göçmenlerin önemli bir kısmı kısa mesafeler kat etmektedirler. Bu göçün sarsıcı bir etkisi vardır, yerel nüfusu yerinden etmekte ve giderek daha büyük göçlere yol açmaktadır. Bu göç akımlarının genellikle sanayi ve ticaret merkezlerine yöneldiği gözlemlenmiştir.

Göçün kademeli gerçekleşmesi ilkesi: Sanayi ve ticaretin hızla gelişmesinin yol açtığı ekonomik büyümenin cazibesinin artmasıyla birlikte kırda yaşayanların bir yakın şehre; şehirdekinin ise daha büyük bir şehre gitmesi şeklinde kademeli olarak ilerleyişin sürdürmesi ile oluşan boşluklar doldurulmaktadır.

Göçün difüzyon ve absorpsiyon ilkesi: İlke gereği, hiçbir göç nedensiz değildir. Çünkü kentin sunacağı kazanç ve hizmetlerden hakkını almaktır. Kentin sınai ve ticari gelişmesinden yararlanmak için bu merkezlere göç eden insanlar çevre bölgelerden göçmenleri bünyesine alarak, sınai gelişmeye paralel olarak işgücü ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır.

Şehir ve kırsal alışkanlıkların farklılıkları ilkesi: Bir göç zinciri olarak aktarılan bu ilkeye göre, göçün zaman içinde bir zincir halinde geliştiğini ve göç alan bölgelerin de göç ürettiğini belirtmektedir.

Uzun mesafe göç ilkesi: Bu prensip gereği göçü edenler, genelde sanayinin tam kalbine kademeli bir şekilde gitmek yerine doğrudan gitmeyi tercih edenleri kapsamaktadır

Kasaba ve kentli göç eğilimi ilkesi: Bu ilkeye göre kentte yaşayanların, farklı bir noktaya göç etme eğilimleri daha az olmakta olup, kentlerin sunduğu

fırsatlardan yararlanmak isteyen kırsal kesimdeki yaşayanlar ise daha çok göç etme eğilimindedir.

Kadın ve erkek göçmen farkı: Bu ilkelerin en şaşırtıcı olanı ise kadınların göç ederken tercih edilen mesafeleri daha kısa iken, erkekler ise bir o kadar uzak hatta farklı ülkelere doğru göç etmeye kadar uzanmaktadır. Erkekler doğup, büyüdükleri alanın ötesine daha sık gitme girişimlerinde bulunurken, kadınların kısa mesafeli göçleri tercih etmelerindeki temel aktör ise ev hizmetleri için evlerinin dışında iş arayan kadınların yanı sıra sanayi merkezlerindeki dükkân ve fabrikalarda iş arayan kadınlar ile ilişkilendirmiştir (Ravenstein, 1885: 180-195).

Ravenstein, bahsedilen yedi temel ilkeyi yaşanacak olan göç sürecinin altında yatan nedenleri anlamak üzere oluşturmuştur. Bu süreci sanayileşme ve kentsel gelişme ile birlikte incelemiş ve süreç içerisinde farklı çalışmalar ile teorisini daha detaylandırmıştır. Göçlerin meydana gelmesine neden olan veya göçü artıran koşullara, kötü veya diktatörce kanunlar, geçim kaynaklarını etkileyen sert iklim koşulları, yüksek vergiler gibi faktörleri dahil etmiştir (Çağlar, 2018: 32).

Ravenstein'ın teorisindeki ana neden finansal olarak güçlü olma arzusudur ve bu arzunun yarattığı göç dalgası diğer koşulların yarattığı göç dalgasından daha güçlüdür. Ravenstein'ın ikinci eklemesi ise bu göçün sürekliliği ile ilgilidir. Göçün artarak devam edeceğini, bu hareketliliğe neden olan koşulların sanayinin gelişiminin devam etmesi ve buna paralel olarak sanayi ve ticaret merkezlerinin çoğalması olduğunu ifade etmiştir (Çağlayan, 2006: 69).

1.4.2. İtme-Çekme Modeli

Ravenstein'ın yaşamı süresince çeşitli yayınlar ve makaleler aracılığıyla göç sürecine birçok katkı sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Ravenstein'ın ortaya koyduğu teori kapsamında o döneme ait İngiltere'deki gerçekleşmekte olan göç akımlarının nedenlerini büyük ölçüde açıklamaya çalıştığı araştırmaları

bulunmaktadır. Bu çalışmaların ve makalelerin öncülüğünde Everett Lee tarafından itme-çekme (push and pull) unsurlarına dayalı bir göç teorisi oluşturmuştur (Lee, 1966: 47-57).

Her şeyden önce Lee, hareketin ortak yönünü göstermeye çalışmıştır. Bunu yapmak için göçe iten ve çeken nedenleri açıklamak üzere dört farklı faktör ortaya koymuştur. Bunlar;

1. Hayatın sürdürüldüğü bölge ile ilişkili faktörler,
2. Gidilmek istenilen yer ile bağlantılı konular,
3. Sürece engel olan unsurlar,
4. Kişisel unsurlar şeklinde belirtilmiştir (Lee, 1996: 50).

Lee'nin teorisindeki bu faktörler, teorisinin ana bileşenlerini ve temel mekaniğini göstermektedir. Lee, göç ölçeği hakkında beş hipotez, göç akışının karmaşıklığı hakkında altı hipotez ve göç akışının karşılıklılığı hakkında yedi hipotez geliştirmiştir (Singh, 2023). Bu nedenle geliştirilen itme-çekme modelinde göçün iki konum arasındaki olumlu ve olumsuz özelliklerle ve diğer düzenleyici kişisel ve çevresel faktörlerin etkisiyle şekillendiği savunulmaktadır.

Şekil 2: Lee'nin Göç Modeli

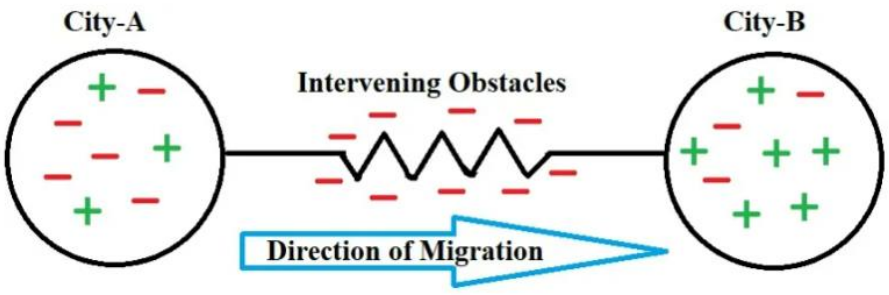

Kaynak: (Singh, 2023).

Şekil 2'de görüleceği üzere itme-çekme teorisi kapsamında değerlendirildiğinde hem kaynak hem de hedef ülkede cazibe oluşturan ve rahatsızlık veren faktörler gösterilmektedir. Şekilde "+" ifadeler olumlu ve cezbedici olduğunu, "-" ifadeler ise olumsuz ve rahatsız edici durumları göstermektedir.

Bu teori ışığında göçe telkin eden hem artılar hem eksiler yan yana getirilip bütünsel bir açıdan karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, iten ve çeken faktörlerin birbirinden ayrı olması ve dolayısıyla karmaşık, çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Lee'nin derin ve çoğulcu teorisine bakıldığında, öncelikle çeşitli bireysel itme ve çekme faktörlerini doğru ve kapsamlı bir şekilde belirlemek önemlidir (Aydemir ve Şahin, 2017: 362).

1.4.3. Neo-klasik Ekonomik Göç Teorisi

Teorinin kökenleri 19. yüzyılın göç üzerine ilk teorisyeni Ravenstein tarafından oluşturulan göç kanunları yapıtı üzerinden yola çıkılarak inşa edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yerinden edilmiş çok sayıda göçmen yeni sınırlar kapsamında tekrardan yerleştirilmiş ve uyumun sağlamasının ardından ekonomik arzular artmaya başlamıştır. Teorinin oluşturulduğu temalar, fayda maksimizasyonu, beklenen net gelir, emeğin değeri gibi iktisadi boyutları barındırmasından kaynaklı önem arz etmektedir (Arango 2004. 16).

Süreç içerisinde önemi artan ekonomik faktörlü göçler, neo-klasik teorisine referansla, emek, arz, sermaye ve bireylerin şahsi olarak yaptıkları iktisadi planların farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Bu teoriye göre yaşanan göçler hem makro hem de mikro boyutlarının olduğunu ortaya koymuştur.

Makro boyutundan ele alındığında göçün, üretilen emeğin oranı doğrultusunda meydana gelen arz-talep dengesizliğinden kaynaklanmaktadır. Destekleyebileceğinden daha fazlasını üreten ülkelerde işçi sınıfı düşük ücret piyasasına hakimken, kısıtlı bir emek piyasası içinde bu ücretler tam aksine yüksektir

çünkü emek değerlidir (Massey 1999, 35). Ortaya çıkan bu durum karşısında insanlar düşük ücretli ülkelerden yüksek ücretli ülkelere göç etmek istemektedir. Bu göç nedeniyle işgücü fazlası olan ülkelerde işgücü piyasaları daralırken, işgücü piyasası değeri önemli ölçüde düşük olan ülkeler daha da zenginleşmektedir (Sirkeci ve Yaylacı, 2019: 21).

Mikro boyutunda ise, göç edecek olan kişinin tamamen rasyonel tercihlerinden kaynaklıdır. Bireyler, yetkinlikleri kapsamında farklı bir sermaye ülkesine göç etmeyi düşündüklerinde maliyet-fayda analiz çalışması yaparak yüksek kazanç elde edip edemeyeceğini öngörerek göç etme kararı aldığı boyutu kapsamaktadır (Arango 2004: 18).

1.4.4. Petersen'in Beş Göç Tipi

Göç teorileri üzerine çalışmalar yapmış bir başka teorisyen ise W. Petersen'dir. Göçün normal bir durum olduğu fikrini çürüten Petersen, insanların birbirinden birçok yönden farklı olduğunu, kimi insanlar göç etmezken kimi insanların neyden kaynaklı göç ettiğini anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır (Aydemir ve Şahin, 2017: 365).

Bunları anlamak için, Petersen'in teorisinin kilit noktası ise göç edecek kişinin yaşamakta olduğu mevcut konumu içerisindeki itici faktörlerin ve gidilmesi planlanan noktadaki çekici faktörlerin neler olduğunu düşünerek göç edip etmeme kararı aldığını belirtmiştir. Kişinin göç kararını almasındaki kilit noktanın ekonomik refahını güvence altına alma arzusunun olduğunun altını çizen Petersen, bu ekonomik refah arzusunun boyutunu tespit etmektedir ve ekonominin göç sürecine nasıl girdiğini ele almaktadır. Bu bağlamda Petersen beş göç türü oluşturmuştur (Çağlayan, 2006: 75).

İlkel (primative) göçler: Doğal çevrenin neden olduğu olaylara rağmen göçebe toplulukların yaşadığı göç şeklidir. Bu doğa olayları itici faktörler olarak

değerlendirilmekte olup kuraklık ya da toprak çoraklığı gibi faktörlerden kaynaklanmıştır (Aksoy, 2019: 25).

Zoraki (forced) göçler: Toplumun, halihazırda yaşamlarını ifa ettikleri bölge içerisinde, yönetimi elinde bulunduran kesim tarafından zoraki bir şekilde yerinden edilerek göç ettirildiği göç tipidir (Petersen, 1956: 261)

Yönlendirilen (impelled) göçler: Yönlendirilmiş göçte, göçmenlerin yapacağı göç hareketi kendi tercihlerinden kaynaklanmaktadır. Sosyal ve politik nedenlerden dolayı olup yine sosyal veya politik baskıya maruz kalmadan alınan karar doğrultusunda gerçekleştirilen göç hareketidir (Petersen, 1956: 261).

Serbest (free) göç: Bireyin tamamen kendi özgür iradesi ekseninde göç etmeyi üstlendiği göç biçimidir (Aydemir ve Şahin, 2017: 366).

Kitlesel (mass) göç: Bahsi geçen göç biçimi dünya geliştikçe artış göstermektedir. Teknolojideki ilerlemeler, çeşitlenen ulaşım rotaları ve ekonomik fırsatlar, göçleri kümeler haline getirmiş ve diğer göçlerden ayırmıştır. Örnek olarak Türk vatandaşları ile doğrudan ya da dolaylı bir akrabalık ilişiği bulunan Suriyelilerin, bu kontaklar kapsamında akrabalarının bulunduğu bölgelere kitlesel olarak göç etmiştirler (Petersen, 1956: 263).

1.4.5. Kesişen Fırsatlar Teorisi

Stouffer tarafından geliştirilen bu teori, durum odaklı bir teoridir. Bu teori için önemli olan göç fenomeni faktörleri yani göç edilen bölgeden uzaklık, göçün olduğu yerdeki faal hizmetler ve bu hizmet ve fırsatların miktarı ile ilgilidir (Stouffer, 1940: 846). Stouffer, teorisinde bu üç önemli kriter arasındaki mesafeyi yoğunlaştırmış ve onlara diğerlerine göre öncelik vermiştir (Akwawua ve Pooler, 2000: 35).

Kesişen fırsatlar teorisi, gelişmiş sanayi bölgelerine ve mega şehirlere doğru büyük ölçüde yaşandığını, ekonomik durumun iyileştirilmesi ve geliştirilmesinin amaçlandığını göstermektedir (Aydemir ve Şahin, 2017: 367). Kısaca göç edecek kişi oluşacak kar ve zarar maliyetini ortaya koyduktan sonra göç etme ya da etmemeye karar verebilmektedir (Kapu, 2012: 15).

1.4.6. Dünya Sistemleri Kuramı (Merkez-Çevre İlişkisi)

Dünya sistemi teorisi André Gunder Frank, Samir Amin ve Immanuel Wallerstein tarafından geliştirilmiştir. Teorik olarak dünya iki kısma ayrılabilir: Merkez ve çevre şeklinde olup her zaman ekonomik ilişkiler çerçevesinde birbiri ile ilişkili konumdadır. Özelliklede kapitalizmin, tüm üretim biçimlerine karşın üstün gelmesi sonucunda üçüncü sınıf dünya ülkelerinin, birinci sınıf dünya ülkeleri tarafından kaynaklarının sömürülerek bağımlı hale geldiğini açıklayan kuramdır (Castles ve Miller, 2008: 35).

Kapitalizmin ekonomik piyasada sürekli gelişmesinin bir sonucu olarak emek göçüne neden olmuştur. Merkez-çevre teorisini Wallerstein'ın teorisi açısından düşünürsek, çekirdek ülkeler, ciddi bir ekonomik ve sosyal gelişme aşamasında olan ve genel olarak kapitalist düzenin aciliyetini benimsemiş ülkelerdir. Çevre ülkeler ise kapitalist düzenin getirdiği talepler ve değerlerle çevrili ve merkez ülkeye bağımlı olarak varlığını sürdüren ülkelerdir. Merkez ve çevre ülkeler, kapitalist ilişkilerin talepleriyle sürekli etkileşim içerisinde olmasını zaruri hale getirmektedir (Massey, 1989).

Teorinin tanımladığı çevre ülkeleri, teorinin tanımladığı merkez ülkelerle bağlantılı olarak bütünleyici bir konumdadır. Kapitalist düzen sürekli üretim gerektirir, dolayısıyla çevre ülkelere bu üretimi sağlamak ve sürdürmek için her zaman ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaçların ortaya çıkmasına rağmen, çekirdek ülkeler sürekli olarak ucuz işgücü, doğal kaynaklar ve hammaddeler gibi temel ihtiyaçları tedarik

etmekte, dolayısıyla merkez ve çevre ülkeler arasında birbirine bağımlı ilişkilerin sürdürülmesi ihtiyacını getirmiştir (Massey vd., 1993: 445-446).

Kapitalist düzenin ihtiyaçlarını çevreden karşılamaya ek olarak, çekirdek, kapitalizmin mevcut yönlerini geliştirmek için hala çevreye ihtiyaç duymaktadır. Elbette bu teoriye göre çekirdek ülkeler çevre ülkelerin çıkarlarından faydalanmakla kalmayıp, çevre ülkelerde kendi kapitalist düzenlerini geliştirmek, ekonomik refahlarını artırmak gibi nedenlerle de çekirdek ülkelerle sürekli temas halindedirler (Çağlayan, 2006: 80).

Bu teori, uluslararası göçü kapitalist düzenin gelişiminin bir sonucu ve bu gelişmelere paralel olarak görmektedir. Kapitalist ekonomik sistemleri benimseyen Batı Avrupa, tüm Amerika ve Japonya da dahil olmak üzere birçok ülke, sürekli artan dünya nüfusuyla birlikte, giderek daha geniş bir daire şeklinde büyüyen bir dünya pazar ekonomisine doğru çekilmektedir. Komşu ülkelerin doğal kaynakları ve emeği küresel ekonominin koruması altına girdikçe buna karşılık gelen göç akımları olacak ve bu göçlerin büyük bir kısmı ülkeyi terk edecektir (Avcıoğlu, 2014: 100).

1.5. Göç Yönetimi ve Politikalar

Göç, genellikle ekonomik ve sosyal gelişmenin, sosyo-ekonomik koşulların geliştirilmesine ve iyileştirilmesine yardımcı olabilmenin veya öte yandan gelişmemişliğin ve eşitsizliğin sürmesinin bir sonucu olarak gerçekleşmektedir (Rotariu, 2009: 52). Bunlar, göçün doğasına ve ilgili yönetimler ya da hükümetlerin ve diğer paydaşların eylemleri ile doğrudan ilişkilidir (Stark, 1991: 132).

Kavimler boyu çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç hareketlerinin bir sonunun olmadığı ve olmayacağı; "geçici" bir olgu gözüyle bakılmasını olanaksız hale getirmiştir. Bu bağlamda hem ulus hem de uluslararası düzeyde düzenlenmesi gereken bir konu haline gelmiş ve bu durumun "kalıcı" şekilde idari ve anayasal zeminde ele alınarak gerekli çözümlerin oluşturulması için göçün yönetilmesi açısından önem arz

eder bir noktaya gelinmiştir. Çünkü göç, gidilen yerde gettolaşmaya, yozlaşmaya, kültürel mirası tehdit edebilme gibi riskleri de beraberinde taşımaktadır. Her ülkenin göç yönetimi anlamındaki efektifliği, geçmişinden bugüne kadar deneyimlediği göçlere paralel değişkenlik göstermektedir.

Devletler, sınırları içerisinde kendi inisiyatifleri doğrultusunda alacakları kararlar ile bu göç hareketlerine karşın politikalar oluşturmaktadır. Göç yönetiminde ülkeler kendi hukuki ve idari düzenlemeleri kapsamında sınırlarının yönetimi, uygulayacağı vize politikası, geri iade politikası, göçmenlerin statülerine ilişkin politikalar gibi pek çok alanda politika geliştirmek durumunda kalınmıştır.

Göç, küreselleşme ile birlikte ulaşım araçlarının da kolaylaşmasıyla sadece bir ülkenin içerisindeki bir hareket olarak kalmayıp diğer ulusların sınırları içerisinden de girişlerin yapılması, bu hareketliliğin devletlerarası iş birliklerinin oluşturulmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Şekil 3: Dünya Çapında Toplam Göçmen Sayısı

Kaynak: (IOM UN Migration, 2020).

Yıllar içerisinde tüm dünya genelinde yaklaşık 281 milyona ulaşan göçmen

sayısı uluslararası göçün yönetiminin ne denli önemli olduğunu bizlere göstermektedir. Bu yönetsel sürecin aslında ortaya çıkmasındaki asıl gerekçe ise hiç kuşkusuz, küresel bazda artan göçmen sayılarında yüksek artışların olması ve göç olgusunun hem iktisadi kalkınma hem de ulusal güvenlik gibi nedenlerden ötürü küresel ölçekli barındırmasından mütevellit önemli bir konuya dönüşmüştür (Woods vd., 2013: 12). Bu doğrultuda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), Uluslararası Af Örgütü gibi uluslararası kurum ve örgütsel yapılar oluşturulmuş ve politika oluşturma süreçlerine dahil edilerek etkin çözümler sağlanması yönünde gayret gösterilmiştir.

1.5.1. Avrupa Birliği'nin Göç Tarihi ve Politikalarına Bakış

Göç, çoğu zaman çok hassas ve birçok alanı etkilemesi üzerine anlaşmaya varılması karışık ve zor bir konu olması özelliğini sürdürmektedir. Bugün dünya çapında milyonlarca insan çatışmalar, doğal afetler veya zulüm nedeniyle sığınma aramak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle, göçü yönetmek önemli bir sorun haline gelmektedir (Güder, 2016: 123).

Avrupa'da ki göç tarihlerine bakıldığında 20.yüzyılda sömürgecilik faaliyetlerinden kaynaklı göç vermekteyken, İkinci Dünya Savaşı sonrası 21.yüzyıl itibariyle Avrupa Birliği üyesi olan devletlerin ekonomik güç, insan haklarının üstünlüğü, refah ve özgürlük gibi çekici temalara sahip olmasıyla birlikte göç alan bir kıta sahanlığına ulaşmıştır (Townsend, 2015: 105-106).

Grafik 1: Uluslararası Göçmenlerin Kıtalara Dağılımı

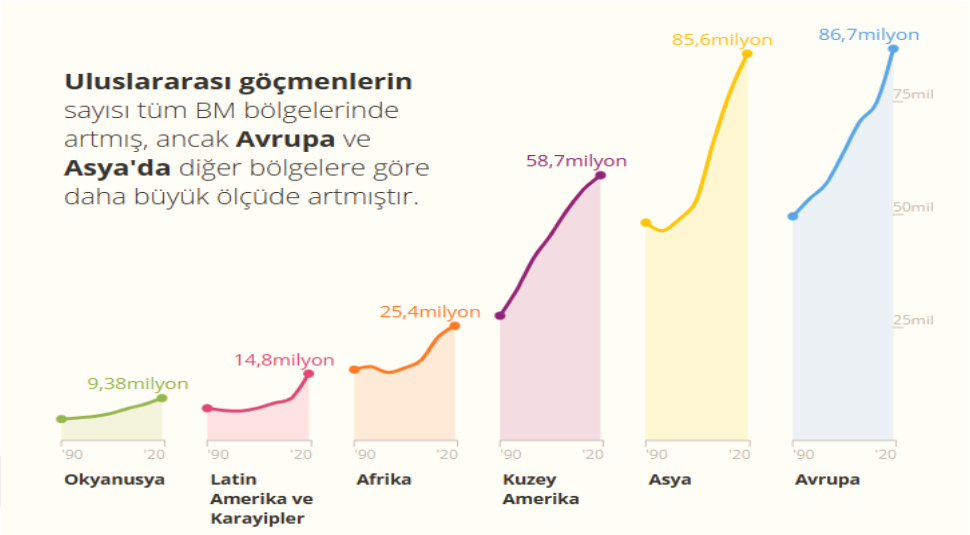

Kaynak: (IOM UN Migration, 2022).

Avrupa kıtasının sahip olduğu çekicilikler kapsamında yaşanan göç hareketliliği, 2022 yılı IOM raporları kapsamında en büyük ölçüde Avrupa'ya gerçekleştiği görülmektedir. Bu yüksek göçmen nüfusunun kontrollü şekilde tutulup yönetilmesi için Avrupa Birliği üye ülkelerinin ortak bir paydada buluşarak göç politikası oluşturma süreci göçün değişen özellikleri göz önüne alındığında kademeli olarak gerçekleşmiştir (Olesen, 2002: 135).

Avrupa'daki yaşanan göçün tarihsel sürecine göz atıldığında ilk olarak Avrupa içerisinde savaşların bitmesiyle birlikte kıta içerisinde Doğu'dan Batı'ya; Batı'dan Doğu'ya göçler yaşanmıştır (Banifazi, 2008: 106). Bir diğer etken savaş sonrası şehirlerin tahribatlarının iyileştirilmesi, altyapı, üretim sahaları gibi alanların restore ve inşa edilmesi üzerine ihtiyaç duyulan emek-işçi göçünün karşılanabilmesi için geçici olacağı düşünülen işçi göçleri gerçekleşmiştir (Fassman ve Munz, 1994: 521-524).

1973 petrol krizi ile beraber ortaya çıkan stagflasyon, bütün dünya ülkelerini derinden etkilemiş olup Avrupa işçi göçü politikalarını durdurmuştur. Böylesi bir

süreçte göç ağlarının ve bağlantılarının ortaya çıkmış oluşuna ve Avrupa'ya göçü baskılayan önemli bir diasporanın kurulmasına tanık olunmuştur. Göç kapıları kapandığında, göçmenler Avrupa'ya aile birleşimleri, iltica başvuruları ve yasadışı göç şeklinde girişimler ile geçişler sağlanmış ve birlik istenilen sonuca ulaşamamıştır (Olesen, 2002: 136). 1990 yılından itibaren ise düzensiz ve yasadışı göçler sürmekte olup (Messina, 2007: 19) son dönemde ise 2011 Suriye krizi ile yeni bir süreç eklenmiştir.

Avrupa'da yaşanan bu göç dalgalarını yönetebilecek yerleşik bir göç yönetim yapısı ve etkin politikalar parçalar halinde olup bütünsel içermemekteydi. Bu parçalı yapılanmadan kaynaklı olarak Avrupa ülkeleri göçü kontrol etmek için farklı stratejiler geliştirmek durumunda kalmıştır. Birçok Avrupa ülkesi için göç sorunu yerelden ziyade ulusal hale gelmiştir (Özerim, 2014: 44). 1973'ten sonra başlayan yasa dışı göç akınları, Avrupa ülkelerini güvenlik politikaları üzerine iş birliği yapmaya zorlamıştır. Çünkü1990'lı yıllara kadar göç ulusal bir sorun olarak nitelendirilirken 'güvenlikleştirme' politika anlayışının meydana gelmesiyle uluslarüstü aşamada sohbet konusu olmuştur. Güvenlikleştirme, siyasallaştırmanın bir üst biçimi olarak tanımlanmakta ve konuları 'milli güvenlik' ve 'toplumsal güvenlik' çerçevesinde değerlendirmektedir. Milli güvenliğin öznesi devlettir ama sosyal güvenliğin merkezini toplum oluşturmaktadır. Güvenlik sorunları toplumsallaştıkça tehdit edici sorunlar da artmaktadır. Bu bağlamda göç, ev sahibi topluluğun kimliğini değiştirdiği ve hatta baltaladığı için toplumsal güvenlik için bir tehdit olarak görülmüştür (Gençler, 2005: 174).

Bu tür tehditlere karşı oluşacak olan direnç, toplumun kendisinden kaynaklanabilir veya hükümetin konuyu ele almasıyla siyasallaştırılabilmektedir. Yasaların çıkarılması ya da politikaların üretilmesi gibi görevler devletler tarafından yürütülmektedir. 11 Eylül saldırılarının ardından sınır kapılarının kapatılması ya da çok sayıda Suriyeli göçmenlerin sınır kapılarından sınır dışı edilmesi ve sadece sınırlı sayıda iyi eğitimli Suriyelinin Avrupa'ya kabulü toplum güvenliği için olduğu belirtilmektedir (Özgöker ve Batı, 2016: 4). Günümüz itibariyle Avrupa'ya yönelen

göçlerin büyük bir kısmı Suriye'den gerçekleşmektedir ve buna ilaveten Pakistan, Afganistan, Irak, Somali, Sudan gibi bölgelerde yaşanan çatışmalardan kaçan kişilerin gitmek istediği yerler arasında da en başta yer almaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinin göç konusunda ortak bir payda da buluşarak göç politikalarının oluşturulması asla kolay olmamıştır. Çünkü bahsedilen dönemlerde meydana gelen farklı göç akımları her ülke içerisinde farklılıklar göstermiştir ve bu nedenle kademeli bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Savaş sonrası meydana çıkan üretim arzının karşılanabilmesi için bölgedeki en zengin doğal kaynağın kömür ve çelik olması sebebiyle kıta içerisinde bulunan Fransa, Batı Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg öncelikle ekonomik açıdan kollektif bir hale gelinmiş ve 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma kapsamında birlikte bulunan ülkeler arası iş birliğini geliştirmek amacıyla 1951 Paris ve 1957 yılında Roma Antlaşması imzalanmıştır ve topluluk ismen de Avrupa Ekonomi Topluluğu şeklinde değişmiştir (Mor, 2010: 506-509). 1957 yılında İtalya'nın Roma şehrinde imzalanan antlaşma kapsamında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) oluşturularak siyasi birlik olma yolunda önemli mesafe kat edilmiştir. AET'ye dönüşümünün temel sebebi ise malların, işgücünün, hizmetsel faktörlerin ve sermayelerin serbest dolaştığı bir ortak pazarın kurulması ve bunun sonucunda siyasi bütünlüğe gidilecek olmasıdır (T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022). Böylelikle hemen her kıstasta bütünleşme sürecine girilmiştir ve 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile siyasi ve ekonomik bir örgüt halini alan AB için ortak göç politikaları oluşturma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

AB'nin göç politikalarının AET ile başlayıp Roma Antlaşması ile olgunlaşmış olsa da yasal düzenlemeler 1991 yılında mutabakata varılıp 1992 yılında imzalanan Maastricht Antlaşması ile oluşturulmuştur. Bu düzenleme ekseninde göç ve iltica gibi temel konular devletlerarası statüsünden çıkarılarak ulusüstü duruma taşınmıştır. Bahsi geçen konular hakkında üçüncü ülkelere yeni vize şartları getirilerek göç hareketleri kontrol altında tutulmaya çalışılmıştır (Johansson, 1999: 97).

Bu şartların getirilmesindeki ilk gerekçe ise işçi göçleri ile izlenmekte olan açık kapı politikasından kaynaklanmaktadır. Bu sürecin çok daha sonrasında yaşanan petrol krizi ile birlikte ortaya çıkan stagflasyon yani ekonomik durgunluk sonucunda bir işsizlik sorunu meydana gelmiştir. Geçici olarak görülen emekçi işçiler artık bir sorun olarak görülür hale gelinmiştir (Özerim, 2014: 24). Göçmen alımlarının ve geçişlerinin, petrol krizi sonrası sıfıra kadar indirilmesi yönünde bir politika izleyen Avrupa, bunu tam olarak önleyememiş olup aksine insanlar yasadışı göçler ya da aile birleşimleri ya da çeşitli evlilikler ile süreç devam etmiştir (Ogün, 2013:75).

Bunların ışığında, 14 Haziran 1985 yılında ilk olarak Fransa, Almanya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında Schengen Anlaşması imzalanmış ve akabinde İrlanda ve İngiltere'de dahil olmuştur. Bu anlaşma ile ülkeler kendi arasındaki sınırları kaldırma üzerine mutabakata varılmış fakat dış sınırlardaki denetim kontrollerinin arttırılması hedeflenilmiştir (Güleç, 2011: 97). Bu anlaşma kapsamında kişilerin, mal ve hizmetlerin dolaşımı çok daha kolay hale gelmiş ve suçluların kolay bir şekilde yer değiştirebilme sorunu ortaya çıkmıştır. Bu gibi suç ve suçlunun engellenmesi açısından ise Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) kurulmuştur (Akçadağ, 2912. 60). Günümüz itibariyle Schengen Bölgesi üye ülkeler incelendiğinde;

Şekil 4: Schengen Bölgesi

Kaynak: (Schengen Visa Info, t.y.).

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da yaşanabilecek Sosyalizm tehdidine karşı Soğuk Savaş dönemi başlamış ve oluşturulan Varşova Paktı neticesinde Batı ve Doğu Bloğu şeklinde Avrupa ikiye ayrılmıştır (Embel, 2019: 1). Süreç içerisinde blokta yaşanan ekonomik buhranlar, 1989 devrimleri, Yugoslavya ve SSCB'nin dağılması gibi etkenlerle Doğu Bloğu yıkılmış olup bu bölgeden Avrupa'nın Batı kısmına doğru yoğun bir göç hareketi yaşanmıştır. Yaşanan bu olaylardan sonra üye devletler tarafından mutabakatlar sağlanarak 15 Haziran 1990 tarihinde Dublin sözleşmesi imzalanmıştır. Göç ve iltica hukuku alanındaki yetkilerin hangi ülkeye ait olduğu üzerine bu sözleşme kapsamında iltica alanından sorumlu ülkenin belirlenmesi açıklanmıştır (Official Journal of the European Communities, 1997).

Maastricht Anlaşması, yüzeysel olarak geçilebilecek bir anlaşma olmayıp günümüz itibariyle Avrupa Birliği'ne tüzel kişilik ve hukuksal yapı kazandıran ve birlik içerisinde ekonomik ve diğer birçok alanda iş birliklerin geliştirilmesi hedeflenerek imzalanmıştır. Anlaşma kapsamında AB üç temel kolon üzerine inşası sağlanmıştır. İlk kolonda ulusüstü kararlar alabilen ve bağlayıcılığı olan Avrupa Topluluğu, hükümetlerarası olarak değerlendirilen ikinci kolonda Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve son kolonda ise Adalet ve İçişleri yer almıştır (Çayhan, 2022: 42-45). Bu anlaşma kapsamında iltica politikaları, dış sınırlara yönelik kontroller, göç politikalar gibi göç ve sınırların yönetilmesine dair ortak adımlar ile ilerleneceği belirtilmiştir (Özerim, 2014: 29).

1992 yılında ise Maastricht Anlaşmasında bazı yapısal değişikliklerin yapılması üzerine 2 Ekim 1997 yılında Amsterdam Anlaşması imzalanmış ve 1999'da ise yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşma kapsamında Maastricht anlaşması gereği birliğin üçüncü kolonuna atfedilen göç ile ilgili politikaların oluşturulması, artık ilk kolona alınarak uluslarüstü bir bağlayıcılığı olan noktaya getirilmiştir. Bu anlaşma ile birlikte Avrupa vatandaşları birlik içerisindeki ülkeler içerisinde serbestçe dolaşabilir, üçüncü ülkelere karşı ise gerekli tedbirleri almak mecburiyetindedir. Böylelikle Schengen Anlaşması'da bu anlaşmanın kapsamına dahil edilmiştir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2000: 3).

Avrupa'nın göç ile olan yönetsel süreçleri bu anlaşmalar kapsamında belirli bir bağlayıcılığa ve kurumsal yapıya ulaşmasında ilerlemeler sağlanmıştır fakat bu süreçlere ilaveten 1999 yılında Tampere, 2001 yılında Laeken Zirvesi 2002 yılında Sevilla Zirvesi ve Lahey Süreci, 2003 yılında Selanik Zirvesi gibi yeni girişimler ortaya konulmuştur. Bu girişimlerin ortak konusu yukarıda bahsi geçen düzenlemelere ilaveten menşe ve transit ülkeler ile yasadışı göçün yönetilmesinde işbirlikçi tutumlar sergilenmesi, düzensiz göçle özveriyle mücadele edilmesi ve gerektiğinde geri iadelerinin sağlanması gibi konular üzerine politikalar genişletilerek benimsenmesi amaçlanmıştır (Council of the European Union, 1999).

Tampere zirvesinin devamı niteliğinde olan Laeken Zirvesi ve Lahey Süreci programına ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Lahey sürecinin ortaya çıkmasındaki ana aktör ise mülteci ve göçmenlerin ayrımcılık ve insan hakları ihlallerinden mütevellit oluşturulmuştur. Göçe yönelik süreçler, göç ve mültecilerin karşılaştığı sorunlara çözüm aramak için paydaşlarını genişletmiştir. Bu kapsamında 5 yıllık bir planlama yapılarak 2010-2015 yılları içerisinde sürdürülecek olan göç politikaları açıklanmıştır (T.C. İçişleri Başkanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, t.y.). Lahey Programında, uluslararası sözleşmelerde uygun olacak bir şekilde iç ve dış boyutlarıyla güvenlik başta olmak üzere, korunma ihtiyacı duyan kişilere temel haklar sağlamak, adalet süreçlerinden fayda görmesine olanak tanımak, göç akışlarını düzenlemek ve dış sınırların kontrol edilmesi gibi konular üzerine mutabakat sağlanmıştır (Köktaş, 2011: 4).

1 Aralık 2009'da yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'nın ortaya çıkmasındaki gerekçeler ise birliğe yıllar içerisinde yeni üye devletlerin dahil olmasıyla beraber birliğin kurumsal yapısında ve karar alma mekanizmalarında değişim zorunlu hale gelmiştir. Bu doğrultuda öncelikle Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerinin arttırımı sağlanmıştır. Buna ilaveten "topluluk" ifadesi "birlik" olarak değiştirilmiştir. Bahsi geçen üç sütunlu yapının birleştirilmesi noktasında karar alınmıştır (Yanıkdağ, 2010: 134). Göç bağlamında ise birlik göç akışlarının verimli yönetilmesi, üçüncü ülke vatandaşlarına eşit ve adil davranmayı, yasadışı göç ile mücadele için geliştirici

politikaların oluşturulması noktasında önem arz etmektedir (Official Journal of the European Union, 2007: 61).

1950'den bu yana göç hareketlerinin yönetilmesi üzerine hem kurumsal yapılaşma hem de politikalar oluşturma yönünden bir dizi çalışmalar düzenlenmiştir. Günümüz itibariyle bütünsel açıdan bakıldığında Avrupa Birliği, göç hareketlerinin idaresinde etkin bir yönetim sergileyememiştir. Birlikte bulunan ülkeler, günümüze kadar oluşturulan politikalar kapsamında ortak payda da buluşmayı arzu etse de kendi içlerinde sahip oldukları çekincelerden kaynaklı tam anlamıyla uygulamalar sürdürülememiştir.

Yeni dünya düzeni içerisinde göç hareketliliğin kolaylaşması ve Arap Baharı kapsamında hükümet karşıtı protestoların artmasıyla birlikte 2011 yılında gerçekleşen Suriyeli kitlesel göç krizi ve sonrasında gerçekleşen Rusya-Ukrayna savaşından kaynaklı ortaya çıkan göç hareketlerinden dolayı birlik, hızlı ve etkin şekilde kararlar alamamış olup tekrardan ciddi ölçüde etkilenmiştir. Birlik içerisinde bulunan her ülke kendi inisiyatifleri doğrultusunda kararlar alarak aksiyon almaya çalışmıştır ve bu durum birlik içerisinde tutarsızlıklara ve krizlere neden olmuştur.

Günümüz itibariyle ise işlevsiz hale gelen Avrupa Birliği göç politikalarının ortak bir payda da buluşarak tekrardan revize edilmesi, göçmenlerin koruma taleplerinin usule uygun değerlendirilmesini sağlamak ve göçmenlerin geri dönüşlerinde daha etkin rol almak noktasında 23 Eylül 2020 tarihinde Yeni Göç ve İltica Paktı'nı açıklamıştır. Çeşitli nedenler ile çalışma üzerinden ortak mutabakata varılamaz iken 9 Haziran 2023 tarihinde oyçokluğu ile kabulü uygun görülmüştür (European Commission, 2023 ve BBC, 2023).

1.5.2. Türkiye'de Göçün Yönetimi

Türkiye, jeopolitik konumunun elverişliliği, birçok medeniyete ev sahipliği yapması ve önemli ticaret yollarını barındırması gibi nedenlerle dünya tarihinde göz

ardı edilemez bir konuma sahiptir. Elde edilen kayıt ve bulgular neticesinde 1071 Malazgirt Savaşı ile birlikte Anadolu'ya başlayan kitlesel göçler, Osmanlı İmparatorluğu'nda, Cumhuriyet döneminde ve hatta günümüz de devam etmekte olan uzunca bir dinamik göç serüvenine tanıklık edilmiştir (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249-241).

Tarihin her döneminde farklı nedenler ile göç alan Türkiye, bütünsel bir çerçevede bakıldığında göç veren, göç alan ve aynı zamanda bir geçiş ülkesi (transit ülke) olarak var olmasına rağmen yönetsel anlamdaki girişimler Cumhuriyet'e geçiş ile birlikte başlamıştır.

Yaşanan göçlerin nedensellikleri incelendiğinde ilk başlarda ulus-devlet temasıyla kurulmuş olan Cumhuriyet tarihinde, nüfus mübadeleleri ve soydaş göçlerinin yaşandığı görülmüştür. Birinci ve İkinci Dünya savaşları sonrasında ise işçi göçleri meydana gelmiş olup iktisadi kalkınma temalı göçler görülmüştür.

2011 yılında ise Arap Baharı ile Orta Doğu'da yaşanan siyasi istikrarsızlıklar neticesinde birçok bölgede siyasi protestolar ve silahlı çatışmaların artmasıyla bölge özelinde güvenlik zafiyetlerine neden olmuştur. Bu süreçte Ortadoğu coğrafyasında yaşayan çeşitli ülke vatandaşlarının akıbetleri uluslararası toplumun önemli gündemlerinden biri haline gelmiştir ve bu noktada Türkiye ise açık kapı politikası izlemesinden kaynaklı Suriye'den ülkemize kitlesel bir göç hareketi yaşanmıştır.

Suriye'deki iç savaşın zemininde, Suriye sorunu artık ulusal bir sorun değil, yaklaşık 10 milyon kişinin yer değiştirdiği ve 5 milyondan fazla kişinin yerinden edildiği küresel bir sorun haline gelmiştir. Bu yeniden yerleşim sırasında komşu ülkelere sığınılmıştır. Bu göçmenlerin çoğunun Türkiye'de olmasına rağmen, Suriye iç savaşı Avrupa ülkelerini de sert bir şekilde vurmaya başlamıştır ve bu ülkelerin bir kısmına kara ve deniz yollarını aşarak başta Yunanistan ve İtalya olmak üzere geçişler yapılmaktadır (Olcay, 2012: 230).

Suriye'deki istikrarsızlık ve iç savaş ortamı, uluslararası toplumun çözmeye çalıştığı en önemli güvenlik sorunlarından biri haline gelmiştir. İran ve Rusya'nın Suriye iç savaşına müdahil olması, Türkiye'nin sınırında yaşanan gelişmelere kayıtsız kalmak istememesi ve konuyla ilgili Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği devletlerinde de gündemde yerini almıştır (Akıncı vd., 2014: 59).

Suriye'de terör örgütlerinin yol açtığı huzursuzlukların Türkiye'ye ve nihayetinde Fransa ve İngiltere gibi Avrupa ülkelerine sıçramasıyla Suriye, bilinmeyenleri olan bir denklem haline gelmiştir. Bugün Suriye muhalefet güçleri sadece mevcut rejimle savaşmakla kalmamaktadır. Bazen kendi aralarında da savaşarak ülkeyi istikrarsız bir bölge haline getirmeye devam etmektedir. Bu süreçte milyonlarca insanın komşu ülkelere kaçması ve bazı göçmenlerin AB ülkelerine kaçmasıyla göçmen krizinin ele alınış şeklini de değiştirmiştir. Suriyeli göçmenlerin çoğunun tutulduğu Türkiye'de göçmenlerin durumunun nasıl olduğu, göçmenlerin geleceğinin ne olduğu ve AB ülkelerine bu göçünün nasıl yönetilebileceği soruları günümüzün en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir (Apak, 2015: 275).

Sahada daha büyük zorluklarla karşılaşan Suriyeli göçmenlerin çoğu göç tercihlerini Türkiye'den yana yapmaktadır. Türkiye, Suriye'deki iç savaşın ilk gününden bu yana sürdürdüğü açık kapı politikasından dolayı gelen herkesi kabul etmektedir ve bu kişilerin bir kısmı Türkiye'nin sınır bölgelerindeki geçici kamplarda tutulmaya çalışılsa da zaman içerisinde 81 iline yayılmıştır. Türkiye'nin bu kitlesel göçe geçici bir hareket olarak bakmasından kaynaklı hazırlıksız oluşu, ilerleyen yıllarda kalıcılığın artması ile birlikte Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan ve vatandaşlarının geçimini olumsuz etkileyeceğini öngörememiştir (Canyurt, 2015: 128).

Bu bağlamda göç hareketliliği sadece Suriye'den değil Libya, Kenya, Tunus, Afganistan, Pakistan gibi ülkelerden gelenlerinde Türkiye'ye giriş yapmasıyla birlikte sorunlar giderek artmıştır. Bu bağlamda sorunun derinleşmesiyle birlikte hem geçmişte oluşturulan politikaların sürdürülmesi hem de günümüz itibariyle

yaşanmakta olan göç krizini çözmeye yönelik çeşitli kurumsal yapılar ve politikalar oluşturulmuştur (Sirkeci ve Yüceşahin, 2014: 8).

1.5.2.1. Türkiye'nin Göç Politikaları

Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte Türkiye, sürekli olarak çeşitli nedenlerle birçok göçe ev sahipliği yapmıştır. Yeni bir yönetim sistemine geçişin yapılmasına karşın ulus-millet anlayışı benimsenmiştir. Bu kapsamda ülke içinde ve ülkeye dışarıdan gelecek olan göç akınlarının yönetilebilmesi için ilk olarak İskân Kanunları oluşturulmuştur. İskân kanunlarının ilk temel prensibi ise ülke nüfusunun eşit bir biçimde ülkenin her bir noktasına dağıtarak ekonomik, askeri ve siyasi bakımdan memleketin nüfus dağılımını dengelemektir. İkinci açıdan ise, Türklük bilincini güçlendirmek, bu amaç doğrultusunda ülkeye bağlı göçmen gelmesini sağlamak, Türk nüfusunu arttırmak ve milli kültürü güçlendirmektir (Nuri, 1935: 2).

Özellikle 1923-1950 yılları arasında yaşanan göçler isteğe bağlı değil devlet politikaları gereği zorunlu olarak gerçekleşmiştir. Bu dönemde gerçekleşen göçlerin iskanı, aslında toplumu kontrol altında tutmak, toplumsal ilişkileri ulus-millet anlayışıyla yönlendirmek ve iç güvenliği sağlamak açısından oluşturulmuş kanunlardır. Yukarıdaki gerekçeler neticesinde 1926 tarihli 885 sayılı İskân Kanunu, sonrasında ise bu kanunun ilga olması ve 1934 yılında 2510 sayılı İskân Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunlar kapsamında kabul edilen göçmenlerin ülke sınırları içerisinde iskân edilmesi ve yer değiştirilmesine hukuki yönde temel bir dayanak oluşturmuştur. Son olarak ise bu alanda yapılan çalışmalar kapsamında 2510 sayılı İskân Kanununda değişiklikler yapılmış ve 2006 yılında 5543 sayılı İskân Kanunu çıkartılmıştır. Yapılan değişiklik incelendiğinde ise Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmayan yabancılar ile Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı bulunup da sınır dışı edilenler ve güvenlik bakımından Türkiye'ye gelmeleri uygun görülmeyenler göçmen olarak kabul edilmezler şeklinde değiştirilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 2006).

2510 sayılı İskân Kanunu'nu da birçok alanda eksik kalmış akabinde 5543

sayılı iskân kanunu ile revizeler yapılmıştır. Bu bağlamda kanun içerisinde belirtilmeyen durumlar ise 1950 yılında kabul edilen 5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunlara dayanılarak düzenlemeler yapılmıştır. Pasaport Kanunu, ülkeye pasaportsuz ve vizesiz şekilde prosedürlere aykırı olarak gelen yabancıların geri çevrilebileceğini, pasaportunu kaybedenlerin ise İçişleri Bakanlığı'nın alacağı karar eşliğinde kalıp kalamayacağı gibi durumlar açıklığa kavuşturulmuştur (T.C. Resmî Gazete, 1950). Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun ise, ikamet ve seyahat koşullarının detayları hakkında bilgi vermektedir ve yabancıların ikamet ve seyahat süreçlerine dair takip edilecek yol ve yöntemlerin nasıl olacağı ifade edilmiştir (T.C. Resmî Gazete, 1950).

1950'li yıllara kadar göç alanındaki gelişmeler iskân kanunları ile sınırlı kalırken gelişmelerin orta seyirde ilerlediği 1950-1980 yılları arasında ise Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanunu, Pasaport Kanunu ve uluslararası sözleşme niteliğinde olan 1951 Cenevre Sözleşmesine ve 1967 tarihli Cenevre Protokolü'ne taraf olarak göç kıstasında geliştirmeler sağlandığı gözlemlenmiştir. Türkiye bu sözleşmeye coğrafi çekince koyarak taraf olmuş ve sadece Avrupa devletlerinden gelenlerin mülteci olarak kabul edileceği, Avrupa dışından gelenlerin ise şartlı mülteci statüsüne sahip olacağı belirtilmiştir (Demirhan ve Aslan, 2015: 38). Bu zaman dilimi içerisinde ise uluslararası göç hareketleri 1960-1970'lerde daha çok emek göçü, ekonomik ve istihdam kaynaklı olarak okunsa da 1990'lardan sonra ise göç hareketliliği çeşitlenmiş ve mülteci, sığınmacı, yerinden edilmiş kişiler ve göçmen gibi tanımlamaların ortaya konulması zorunlu hale gelmiştir.

1.5.3. Avrupa Birliği Kapsamında Türkiye'nin Göç Politikaları

Türkiye, Avrupa Birliği üyelik koşullarını yerine getirme arzusu ile AB'nin göç politikalarını takip etmiş olup kendi özelinde bu politikaları uyarlamaya çalışmaya başlamıştır. Bu düzenlemeler düzenli bir ivme ile sağlanmamış parçalar halinde gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda yukarıda da bahsi geçen 1951 Cenevre Sözleşmesine

taraf olmuş ve sonrasında ise 1994 İltica Yönetmeliği'ni yürürlüğe koymuştur (Akçapar, 2015: 568-569). 30 Kasım 1994 yılında yürürlüğe giren bu yönetmelik kapsamında Türkiye, Cenevre sözleşmesindeki yükümlülüklerinden uzaklaşıp kendisine serbest hareket alanı oluşturmuştur. Mülteci ve iltica konusunda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve AB müktesebatı gibi bazı anlaşma ve sözleşmelere dahil olarak göç ile ilgili çalışmalarındaki istikrarı sürdürme gayretini devam ettirmiştir (Yıldız, Ünlü ve Sezer, 2014: 43).

Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde göç politikalarında köktenci bir değişim ile yaklaşan Türkiye, göç alanında yeni düzenlemelerin yapılması gerektiği hususunda mutabakat sağlanmıştır. Uyum açısından bu değişim ve dönüşüm 2001 yılında AB, rehberlik mahiyetinde hazırlamış olduğu İlk Katılım Ortaklığı Belgesi'ni Türkiye ile imzalamasıyla birlikte Türkiye göç politikalarını AB'ye bağlı bir şekilde yürütülmesinin başlangıcı olmuştur (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1026-1028).

Bu çerçevede, ilk olarak 2001 yılında kabul edilmiş ve 2003, 2006, 2008 yıllarında da oluşturulan Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB), yayınlanan Katılım Ortaklığı Belgesi'ne ilişkin, Türkiye'nin bu KOB içerisinde belirtilen mevzuları, yerine getirirken takip edeceği, hangi programın hangi kurumlar tarafından sağlanacağı gibi kıstasları belirterek oluşturduğu ve ilk olarak 2001 tarihinde yayınladığı ve buna takriben 2003 ve 2008 yıllarında da Ulusal Programlar hazırlamıştır. 25 Mart 2005 tarihinde kabul edilen İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı Türkiye'nin yasadışı göçlerle mücadele etmesine ithafen iade, geri kabul ve sınır dışı etme gibi uygulamalarında AB müktesebatının kabul edilerek faaliyete geçilmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 2017). Uyumun etkin bir şekilde sağlanabilmesi adına devamında ise Strateji Belgeleri, İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı, Avrupa Birliği İlerleme Raporları ve nihai olarak ise Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu şeklinde çeşitli plan ve programlar oluşturulmuştur.

1.5.3.1. Geri Kabul Anlaşması ve Vize Serbestisi

2011 yılında ortaya çıkan Suriyeli göçmenler krizi ile birlikte her ne kadar Türkiye ile çeşitli sınır kontrolleri, düzensiz göç ile mücadele gibi alanlarda ortak çalışmalar yapılıyor olsa da yeterli olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda 16 Aralık 2013'te imzalanan 1 Ekim 2014 tarihi itibariyle onaylanmış ve uluslararası bir anlaşma hükmüne sahip olması kapsamında Geri Kabul Anlaşması ile AB'ye yasadışı yollardan giriş yapanların girişine aracılık eden yani geçiş yaptığı transit ülkenin tespitinin yapılması durumunda transit ülkeye ya da kaynak ülkesine iadesinin sağlanması için oluşturulmuştur (Official Journal of the European Communities, 2014).

Geri Kabul Anlaşmasına paralel olarak ortaya çıkan Vize Serbestisi, kısa süreli gerçekleştirilen ziyaretlerde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına vize uygulamasının kaldırılmasını ifade etmektedir. Vize Serbestisinin sağlanabilmesi için AB-Türkiye arasında 5 başlık altında toplanan 72 kriter bulunmaktadır ve Türkiye bunların 65'ini sağlamıştır (T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022).

1.5.3.2. Strateji Belgeleri

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sağlayabilmesi için katılım öncesi AB'nin belirtilen konulardaki politikalarına uyum sağlanması açısından yerine getirmesi gereken Uyum Strateji Belgesi, İltica Strateji Belgesi ve Göç Strateji Belgesi gibi önem arz eden strateji belgeleri ortaya koymuş ve Türkiye'nin da özellikle göç ve iltica noktasında gereken uyumun sağlanması noktasında takip etmesi ve yerine getirmesi gereken konular ifade edilmiştir.

1.5.3.2.1. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı

Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nın ilk bileşeni olan sosyal uyumdur. Bu, göçmenlerin kültürel, sosyal ve ekonomik olarak içinde yaşadıkları

topluma entegre olmaları, kültürlerarası etkileşim, karşılıklı tanıma ve sosyal diyalog çerçevesinde farklılıklarını ve bir arada yaşamalarını kabul etmeleri ve saygı duymaları anlamına gelmektedir. Sosyal uyum genellikle göçmenler için bir sosyal kabul kültürü ve komünal yaşamayı amaçlamaktadır (Kaya, 2014: 12).

Dil, din, kültür gibi farklılıkların tanınması veya çeşitliliğin toplumsal olarak kabul edilmesi, göçmenlerin kimliğini sağlıklı bir şekilde algılamaları ve dışlanmadan toplumsal yaşama katılmaları için toplumsal uyum açısından önemlidir. Ayrıca, göçmenlerin toplumda becerileri ve çalışmaları nedeniyle değer görmeleri ve yararlı bireyler olarak kabul edilmeleri, sosyal bütünleşmenin önemli bir bileşenidir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020: 21-22).

Ulusal Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nın bir diğer unsuru eğitimdir. Göçmenlerin uygun eğitimle sosyo-ekonomik gelişmelerinin desteklenmesi, göç ettikleri ülkenin dilini öğrenmeleri ve nitelikli eleman yetiştirilerek ülke insan kaynağının geliştirilmesi uyum açısından önemlidir. Küçük yaşlardan itibaren çocuklar arasında iyi ilişkiler kurmak da dikkate alınmalıdır (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2064).

Sağlık, uyum strateji belgelerinin ve ulusal eylem planlarının bir diğer önemli bileşenidir. Göçmen sağlığı politikaları ve hizmetleri ülkeden ülkeye ve göçmen grubuna göre değişiklik gösterebilmektedir. Dünyanın dört bir yanındaki göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştıkları başlıca zorluklardan bazıları şunlardır: Göçmenlerin ev sahibi ülkenin sağlık sistemine uyum sağlayamamaları, sağlık hizmetlerinden yararlanma haklarının bilinmemesi, sağlık çalışanlarının göçmenlerin özel ihtiyaçları, dil ve iletişim sorunları konusunda bilinç ve deneyim eksikliğidir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2020: 23-27).

Sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar, Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planının nihai bileşenleridir. Sosyal hizmetler ve yardım, göçmenlerin varışta ve sonrasındaki ihtiyaçlarını karşılamak için sağlanan destektir ancak zaman içinde

değişebilmektedir. Sosyal hizmetler, ihtiyaç sahibi bireyleri, aileleri ve toplulukları güçlendirmeyi amaçlayan, toplumsal değişim ve gelişimi hızlandırıcı faaliyetleri başlatan ve uygulayan yardımlardır. Sosyal yardım ise yoksullukla ilgili uygulamalara dayanmaktadır. Geçinmek zorunda olmak veya geçimini sağlayamamak, sosyal yardım almak için temel gereksinimlerdir (Özçürümez ve Türkay, 2011: 39).

Etkin bir entegrasyon politikasının temellerini atmak üzere Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı, İçişleri Bakanlığı Göç Kontrol Genel Müdürlüğü ve ilgili kamu kurumlarının koordinasyonunda katılımcı bir şekilde hazırlanmıştır. Çünkü amacın sağlanabilmesi için yerel yönetimler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarından görüş alarak ülkemizde yaşayan yabancıları kazanmaktır. Bu belgeler, yabancılara hizmet veren kurumlar arasında koordinasyonu sağlayarak yabancılara verilen hizmetin kalitesini artırmıştır. İhtiyaçları karşılayan hizmetlerin sağlanması ülkemize uyum sağlayanların yabancılaşma riskini azaltarak dolaylı olarak kamu düzenini ve güvenliğini desteklemektedir (Çalı, 2012: 49).

1.5.3.2.2. Türkiye Dış Sınırlarının Korunmasına İlişkin Strateji Belgesi

Türkiye'de AB'ye uyum çerçevesinde dış sınırların korunmasına yönelik kapsamlı bir uyum stratejisi oluşturmak üzere İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda 2002 yılında "İltica, Göç ve Dış Sınırların Korunması Görev Gücü" kurulmuştur. Görev Gücü, Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı temsilcilerinin katılımıyla çalışmalarını sürdürmüş ve görev gücüne bağlı "iltica", "göç" ve "dış sınırlar" alanlarında üç ayrı çalışma grubu oluşturulmuştur (Elçi, 2022: 318).

Bir yıllık araştırmanın ardından, 2003 yılında yayınlanan ve AB Komisyonu tarafından kabul edilen "Dış Sınırların Korunmasına İlişkin Strateji Belgesi" tüm sınır hizmetlerini yürütmek üzere İçişleri Bakanlığı bünyesinde yeni bir birim kurulmasını önermektedir. Ayrıca, Türkiye'nin ulusal programı ve ilerleme raporunda yeni bir sınır

muhafız teşkilatının kurulması ve entegre bir sınır kontrol sisteminin oluşturulması konuları da yer almaktadır (Avcı, 2018: 36).

Avrupa Birliği'nin Türkiye'nin sınır kontrolüne mali katkısının temelini oluşturan, yasal ve kurumsal reformlarla belirlenen eğitim faaliyetleri, altyapı ve sermaye yatırımı yukarıdaki "Dış Sınırların Korunmasına Yönelik Strateji Belgesi" esas alınarak yapılacağı belirtilmiştir. Eylem planını hazırlamak için İngiliz-Fransız konsorsiyumu ile 'Türkiye'nin entegre sınır kontrol stratejisinin uygulanmasını desteklemek için bir eylem planının geliştirilmesi' başlıklı kardeş proje yürütülmüştür. Proje sonucunda hazırlanan "Türkiye'nin Entegre Sınır Kontrol Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Ulusal Eylem Planı" 2006 yılında Başbakan tarafından onaylanmıştır (Bozkurt, 2018: 20).

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Türkiye 2007 İlerleme Raporu'nda, Ulusal Eylem Planı'nın belirli eylemleri, hedefleri, gerçekçi son tarihleri, sorumlu makamları ve önemli yatırım gerektiren her eylemin bir tahminini içereceği belirtilmektedir ve daha ayrıntılı bir yol haritası ile desteklenmelidir (Feigenberg, 2020: 107).

Bu bağlamda, Avrupa Komisyonu'nun tavsiyeleri ile "Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetimi Ulusal Eylem Planı'nın Uygulanmasına Yönelik Taslak Yol Haritası", hazırlanması çalışmalarına katılımıyla gerçekleştirildi. Ulusal Eylem Planı'nda belirlenen hedeflere ulaşmak için entegre sınır kontrolünde yer alan kurum ve kuruluşların temsilcileri tarafından 2009 yılında hazırlanmıştır. Bu çalışma, Dış Sınır Görev Gücü liderliğinde başlatılmış ve tamamlanmıştır. Ayrıca, oluşturulan sınırlardan sorumlu kolluk kuvvetlerinin kurulmasına yönelik araştırmalar devam etmektedir (Kazel ve Bayartan, 2021: 202).

1.5.3.2.3. İltica Strateji Belgesi

İltica strateji belgesinin oluşturulmasındaki yegâne amaç, Türkiye'nin içinde

bulunduğu Avrupa Birliği adaylık sürecinde AB müktesebatına ve uygulamalarına uygun bir şekilde düzenlemesi gereken iltica mevzuatı, idari yapılanma ve uygulamalarını gözden geçirerek revize etmektir (Yabancılar İletişim Merkezi, t.y.).

Bu kapsamda ilk olarak 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde konulan coğrafi çekincenin kaldırılması, Türkiye'ye yönelik Doğu'dan gerçekleşecek bir mülteci göç hareketliliğine neden olmayacak idari düzenlemelerin sağlanması ve AB'nin üstlendiği yükün paylaşımı ilkesi kapsamında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olacağı tarihe kadar yerine getireceği ön görülmektedir (Demirhan ve Aslan, 2015: 25).

Belge, Türkiye'nin AB anlaşmasına uyum sağlamaya çalışırken izleyeceği temel ilkeleri, stratejik planları ve öncelikleri ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, AB müktesebatına uyumun sürdürülmesi, iltica alanında çalışan ihtisas kuruluşlarının yapılanması (idari yapı, yetki ve sorumluluklarının tanımlanması) öngörülmektedir. Bu bağlamda amacı, sığınma başvuruları için mülteci statüsü belirleme prosedürünü sistematize etmek ve tanınan mülteciler için sosyal bakım ve barınma seçeneklerini iyileştirmektir (Erdil, 2020: 75).

1.5.3.2.4. Göç Strateji Belgesi

Türkiye'de göç kontrolü alanında AB'ye katılım öncesi sahip olduğu politikaları AB'ye uygun dönüşümünü sağlamak gayesiyle iltica Görev Gücüne sunmuştur. Türkiye, AB'nin ortak göç politikası ve AB'yi bir güvenlik, adalet ve özgürlük alanı olarak tesis etme çabaları doğrultusunda aşağıdaki yasal çalışmaları yürütmektedir.

- İnsan kaçakçılığı suç olarak tanımlanarak bu suçları işleyenler ağır cezaların getirilmesi,

- Kara, deniz ve hava ulaşımı yoluyla göçmen kaçakçılığına karşı

protokolün yürürlüğe sokulması,

- Uluslararası alanda göç yönetimi faaliyetlerine katılmak,
- AB negatif vize listesine uyumun sağlanması,

gibi konularda Türkiye'nin gereken mevzuat ve idari düzenlemelerinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir (Yabancılar İletişim Merkezi, t.y.).

1.5.3.3. İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı

Türkiye'nin AB'ye katılım müzakereleri sürecinde, Türkiye'nin iltica, göçmenlik ve yabancılarla ilgili yasa ve sistemlerini AB tanıma ve sistemleriyle uyumlu hale getirmesi gerekmektedir. Uyum sürecinde uygulanması gereken kanunları, idari yapı ve fiziki altyapının tamamlanması için gerekli yatırımları, Türkiye'nin iltica ve göçmenlik kanunlarına uyum için alınması gereken eylem ve tedbirleri kapsamaktadır (Kabakuşak, 2018: 103).

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğine ilişkin müzakerelerin başlamasıyla birlikte iltica ve göç konularında AB ile paralellik sağlanması için bu konuda kapsamlı bir eylem planı hazırlanması gerekli hale gelmiştir. Bu bağlamda Türkiye, AB'ye tam katılım müzakerelerini sürdürürken AB ve üye devletlerin mevzuat taahhütlerine yanıt olarak 2001 Katılım Ortaklığı Belgesi'ni imzalamıştır. Bu bağlamda, AB hukukunu kabul etmeye yönelik ulusal programlar takip edilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, t.y.).

Adaylığı resmi olarak kabul edilen her bir devlet için Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanmakta olan Katılım Ortaklık Belgesi, aday ülkeler için bir tür yol gösterici harita mahiyetindedir. Belge içerisinde sadece göç ve iltica alanında yapılması gereken iyileştirmeleri değil, aynı zaman da siyasi ve ekonomik açıdan da

yerine getirilmesi gereken konuları belirtmektedir.

Adaylığı kesinleşen devletler için yayımlanmakta olan Katılım Ortaklık Belgelerine karşın her aday devlet buradaki belirtilen durumları nasıl karşılayabileceğini aktardığı Ulusal Programlar oluşturmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019).

Türkiye'nin mevcut iltica politikasında köklü değişiklikler getiren Ulusal Eylem Planı, hükümleri bakımından önem taşımaktadır. Ulusal Eylem Planı'nda uyum sürecinde uygulanacak yasalar, idari yapılar ile fiziki altyapının tamamlanmasına yönelik yatırımlar, Türkiye'nin iltica ve göçmenlik yasa ve kurumlarının AB anlaşmaları ile uyumlu hale getirilmesi için alınması gereken önlemler yer almaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, 2019).

1.5.3.4. Avrupa Birliği İlerleme Raporları

Türkiye'nin adaylığı 1999 Helsinki Zirvesi'nde tam üyelik hedefiyle başlanarak geri dönülmez bir şekilde kabul edilmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi, Türkiye'nin Avrupa stratejisi ve adaylığının diğer adaylarla eşit düzeyde olmasıyla sonuçlanmıştı ve bu nedenle, 1998'den beri Avrupa Komisyonu, aday ülkelerin Avrupa Birliği müktesebatına uyumuna ilişkin yıllık bir ilerleme raporu hazırlamaktadır. Bu raporlar, aday ülkelere öneri ve eleştirel çerçevede oluşturularak müktesebata uyum için izleyecekleri yolu, yapılması gereken yasal düzenlemeleri ve bunların nasıl uygulanacağını aktarmaktadır. Bu raporlar, aday ülkelerin Üyelik Ortaklığı önceliklerini karşılamalarını sağlamak için geliştirilmiş araçlar olarak kabul edilmektedir (Çomaklı, 2008: 55).

Her yıl Avrupa Birliği üye devletlerinin ilerleme raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır ve üye devletlerin kişisel ve sosyal hayata ilişkin tüm konulardaki faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilmektedir. 1998'den bu yana gelişen süreçte Türkiye'ye yönelik hem eleştirilerin hem de yerine getirilen kriterler

yıllık ilerleme raporları ile paylaşılmaktadır. Bu açıdan İlerleme Raporu sadece Türkiye'ye yönelik bir eleştiri olarak değil, Türkiye'nin gelişimini gösteren bir belge olarak da görülebilmektedir. Bu bağlamda ilk İlerleme Rapor tarihi 1998'de başlamış olup 2022 yılı itibariyle son İlerleme Raporu yayınlanmıştır.

Bu bölüm kapsamında İlerleme Raporları'nın detaylarına yer verilmiş olup önem arz eden noktalar belirli bir şablon içerisinde aktarımı sağlanmıştır. Adaylık süreci sonrasında birçok gelişme yaşanmış olup bu süreçte belirli bir mevzuat ve kanuni çerçeve çizilmiştir. Mevcutta uygulaması sürdürülen ve buna karşı gelen eleştiriler, bu eleştiriler neticesinde yine yapılan pozitif değişimler anlaşılmaya çalışılmıştır.

Çizelge 1: Avrupa İlerleme Raporları Kapsamında Türkiye'nin AB Göç Politikalarına Uyum Noktasındaki Gelişim Çabaları ve Eksiklikleri

Rapor Yılları	**İlerleme Raporları Kapsamında Gerçekleşen ve Eleştirilen Kriterler**
1998	- 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu çekince kaldırılmalıdır. - İltica başvurularının incelenme usulünde iyileştirilmeler yapılması gerekmektedir. - Sivil Havacılık kapsamında yeni pasaport uygulaması ve pasaportların optik tarama yapılması olumlu görülmüştür.
1999	- 1951 Cenevre sözleşmesinden kaynaklı coğrafi çekincenin Türkiye tarafından halen muhafaza edilmesi problem olarak görülmeye devam edilmiştir. - İltica isteyen kişilerin içinde bulundukları şartların iyileştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. - Özel olarak iltica vakalarıyla uğraşacak bir teşkilat kurulmalıdır.
2000	- Batı Avrupa'ya ulaşmaya çalışan illegal göçmenlerin sayısı azaltılmalıdır. - Çıkış kapılarının denetimlerinin arttırılması ve bu yönde kurumların daha bir koordinasyon içinde olması belirtilmiştir.

2001	- Schengen anlaşmasına gereken uyum sağlanamamıştır. - İnsan kaçakçılığının ortadan kaldırılması hususunda yetersiz bulunmuş ve halen özel bir mevzuat bulunmamakta olduğu belirtilmiştir. - Aralık 2000'de imzalanan BM Sınıraşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve Özellikle Kadın ve Çocuklara Yönelen İnsan Kaçakcılığına Dair Protokol ile Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Yasa Dışı Göçmen Kaçakcılığına Dair Protokol dahil olmak üzere yasa dışı göç ile mücadeleye ilişkin uluslararası belgelerin onaylanmasında yol katedilmemiştir. - 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde Türkiye'nin coğrafi çekince ile kabulü hususunda tekrardan bu çekincenin kaldırılması talep edilmiştir.
2002	- Türkiye, AB'nin vize politikalarına uyumu noktasında ilerleme sağlanmıştır. - Türk mevzuatının ve uygulamanın, sınır yönetimi, iltica ve göç alanlarındaki Topluluk müktesebatına uyumlaştırılması için kapsamlı bir strateji ve takvim hazırlayacaktır. - Schengen şartlarına uyum konusunda etkin bir gelişim gösterilmemiştir. - Türkiye ve Yunanistan arasında yasa dışı göç başta olmak üzere suç, terörizm, uyuşturucu kaçakçılığı gibi konularda bir protokol imzalanmıştır. - Geri kabul konusunda bazı gelişmeler kaydedilmiştir. - Sınır illerde ve yoğun sınır kontrol noktalarında personeller arttırılmıştır. - Türkiye, doğudan batıya gerçekleşmekte olan hareketleri izlemek için kontrol noktaları inşa etmiştir. Gemilerin seyrine ilişkin kontroller arttırılmıştır.
2003	- Türkiye, yasa dışı göç akımları için, önemli bir geçiş ve varış ülkesi olmaya devam etmekle birlikte, Türkiye üzerinden yasadışı göç eğilimi düşüş göstermiştir. - Yunanistan ile imzalanan geri kabul protokolüne ilişkin hükümler uygulanmakta zorluklar yaşanmaktadır ve uygulanması

	geliştirilmelidir. - Schengen şartlarında eğitim faaliyetleri dışında gelişme olmamıştır. - Şubat 2003'te kabul edilen Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, yabancıların çalışma izinlerini değerlendirmek için merkezi bir sistem önerilmiştir. - Üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik çalışma, eğitim ve aile birleşimi gibi, uzun süreli ikamet edecek olan yabancıların statüsü gibi konularda yasal çerçeve, müktesebata uyum sağlayacak şekilde geliştirilmelidir. - İçişleri Bakanlığı bünyesinde, göç ve iltica konularında uzmanlaşmış, sivil bir birim oluşturmaya ve eğitmeye teşvik edilmektedir. - Haziran 2003'te değiştirilen Vatandaşlık Kanunu kapsamında Türk vatandaşları ile evlenen yabancıların vatandaşlık kazanmaları için üç yıl bekleme süresi getirilmiştir.
2004	- Türkiye, AB'nin negatif vize listesiyle uyumlaşma sürecini devam ettirmiş ve bu kapsam da Kasım 2003'te Azerbaycan vatandaşları için vize gerekliliği şartı aranmıştır. - Schengen gereklilikleri sağlama açısından küçük ölçekte bir gelişme olmuştur. Schengen Sözleşmesi uyarınca bir merkezi makam olarak ve Europol ile OLAF için bir irtibat noktası olarak hareket edecek bir ulusal büro, Mart 2004'te Emniyet Genel Müdürlüğü Interpol Dairesi içinde kurulmuştur. - Dış sınırlar konusunda, 2003 yılında kabul edilen Entegre Sınır Yönetim Stratejisini uygulamak üzere Ulusal Eylem Planı hazırlanması üzerine çalışmalar başlamıştır. - Mart 2004'te, Türkiye bir geri kabul anlaşmasıyla ilgili olarak Avrupa Topluluğu ile müzakereler için görüşmeyi uygun görmüştür. - Türkiye, üçüncü ülkelerle geri kabul anlaşmaları akdetme çabalarını da sürdürmesi gerektiği aktarılmıştır. - AB-Türkiye asında Yasadışı Göç Ortak Eylem Programı tez zamanda sonuçlanması gerektiği belirtilmiştir.

2005	- Schengen müktesebatı ve dış sınırların yönetsel boyutuna ilişkin Schengen'in gereklilikleri alanında yeni gelişme sağlanamamış fakat 2003'te kabul edilmiş olan Entegre Sınır Yönetimi Stratejisinin uygulanmasına yönelik bir Ulusal Eylem Planının hazırlıklarında ivedilik sağlanmıştır. - Türkiye'nin, kendi askeri olmayan alanında ehli olan bir sınır muhafaza birimi kurulması gerekliliği yönünde çalışmalar sürdürmesi gerektiği belirtilmiştir. - Türkiye, Guatemala'ya ve Çek Cumhuriyeti'ne uygulamakta olduğu zorunlu vizeyi kaldırmış ve AB'nin pozitif vize listesiyle uyum sağlamıştır. - Marshall Adaları ve Mikronezya'ya vize şartı getirerek ise AB negatif vize listesi ile uyumluluğunu sürdürmüştür. - 2005 Mart ayında kabul edilen Ulusal Eylem Planı'nın uygulanmasına başlanması gerektiği belirtilmiştir. Plan kapsamında iltica ve göç idaresinin kurulması, aile birleşmeleri, uzun süreli ikamet ve öğrenci ikameti gibi konuların hükümlerinin açıklığa kavuşturulmasının altı çizilmiştir. - Mayıs 2005'te AB ile geri kabul anlaşması üzerine görüşmeler başlatmış ve pozitif bir gelişme olduğu aktarılmıştır
2006	- Negatif vize listesine yönelik bir uyumlaşma açısından gelişme olmamıştır. - Venezuela ve Paraguay ile vize muafiyet anlaşması sağlanmıştır. - Türkiye, halihazırda sınırlarında 35 ülkeye vize vermekte olup 17'si AB ülkesidir. Bu uygulamanın değiştirilerek süreçlerin diplomatik ya da konsolosluk gibi makamlardan ilerletilmesi gerektiği belirtilmiştir. - İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı uygulanmaktadır. - İltica taleplerinin bulunulmasındaki 10 günlük süre kaldırılmış olup iltica taleplerinin değerlendirmesi İçişleri Bakanlığı uhdesinde iken bazı Valiliklere de tanınmıştır. - İltica talebinde bulunanların kabul edildiği merkezlerin sayısı arttırılması gerektiği ifade edilmiştir. - Cenevre sözleşmesinden kaynaklı coğrafi sınırlandırma 2012

	yılında kaldırılması düşünülmüştür.
2007	- 2001 yılında Suriye ile imzalanan geri kabul anlaşması Türkiye tarafından onaylanmıştır. - İltica başvurusu yapanların daha iyi bilgilendirebilmesi bakımından broşürler yedi farklı dilde basılmıştır. - İltica için başvuranların çocukları, Türk okullarına gidebileceği belirtilmiştir. - İtalya, AB pozitif listesine dahil edilmiştir. - Azerbaycan, Moğolistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'a vize muafiyeti sağlanması uyumsuz olarak görülmüştür. - Havalimanlarında transit vize verilebilmesi uygulamasının iptal edilmesi için harekete geçilmesi gerektiği belirtilmiştir.
2008	- Tutuklanmış olan düzensiz göçmenlerin maddi tutukluluk şartlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Tutuklanan düzensiz göçmenler için ücretsiz adli yardım hizmeti, iltica işlemlerine, tercüme servislerine, psikolojik ve tıbbi yardım gibi erişimlerin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu aktarılmıştır. - Cenevre sözleşmesinden kaynaklı coğrafi sınırlama devam etmektedir. - Türkiye'de artan iltica başvurularına istinaden İltica Yasası'nın yeniden gözden geçirilmesi ve yeni bir iltica birimi oluşturulmasının önem arz ettiği belirtilmiştir. - Vize politikası hususunda bir ilerleme kaydedilmemiştir.
2009	- Ekim 2008'de İltica ve Göç Mevzuatını ve İdari Kapasiteyi Geliştirme ve Uygulama Bürosu kurulmuştur. - Türkiye, düzensiz göç hususunda halen önem arz eden bir transit ve hedef ülke olmayı sürdürmektedir. - İltica dosya sistemlerinin kurulması noktasında çalışmalar sürmektedir. - 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolündeki coğrafi

	sınırlamalarını sürdürmeye devam etmiştir. - Mültecilerin ve sığınmacıların kabulü, taranması ve konaklaması gibi konularda altı merkez için bir ağ kurulması belirtilmiştir.
2010	- Göçmen kaçakçılığına yönelik cezalar arttırılmıştır. - Düzensiz göçmen olan yabancıların ve insan ticareti mağdurlarının ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri sağlanmıştır. - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, Türkiye ile ilgili iki davada (Abdolkhani ve Karimnia / Türkiye ve Z.N.S / Türkiye davaları) aldığı kararların dikkate alınması gerektiği, söz konusu davalarda gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatımı, kişilere sınır dışı edilmeme nedenlerinin bildirilmesi gibi AİHM'nin ihlal edildiği bildirilmiştir. - Düzensiz göçün önlenmesi amacıyla idari kapasitenin arttırılması yönünde çalışmalar devam etmektedir. - Yasadışı göçün takibinin ve koordinasyonun sağlanabilmesi için Şubat 2010'da Yasadışı Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu oluşturulmuştur. - Eylül 2010'da, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan genelgeyle, yakalanan yasadışı göçmenlerin, Vali tarafından verilen yazılı izinle, geri gönderme merkezlerinde barındırmaları sağlanmıştır. - Düzensiz göçmenlerinin geri gönderilme süreçleri tamamlanana kadar, barındırma kapasitesinin uluslararası normlara uygun hale getirilmesi hususunda çabalar devam etmektedir. - Türkiye, coğrafi sınırlandırmayı devam ettirmektedir. - Ağustos 2010'da, Türkiye 180 gün içinde 90 gün kalış süresine izin sağlanması noktasında AB müktesebatına uyumlu hale getirmiştir. - 1 Haziran 2010'da, biyometrik güvenlik özellikleri olan pasaportlar uygulamaya alınarak Türk vatandaşlarının hizmetine sunulmuştur. - Türkiye sınırlarında bandrol ve damga tipi vize uygulamasının kademeli olarak kaldırılması için idari bir girişim gerçekleşmemiştir. - Libya, Ürdün, Lübnan, Rusya ve Tanzanya ile vize muafiyeti konusunda anlaşma sağlanılmıştır.

2011	- Düzensiz göç konusunda transit ülke ve varış ülke olmaya devam etmektedir. - Düzenli ve düzensiz göçmenlerin, sığınmacıların ve mültecilerin statüsünün düzenlenmesine yönelik çalışmalar hız kesmeden devam etmektedir. - Geri gönderme merkezlerinin yönetimi ve işletilmesine yönelik detaylı bir kılavuz bulunmamaktadır. - Gönüllü geri dönüş süreçlerini sağlayacak idari kurumsal bir kapasite bulunmamaktadır. - Uluslararası korumaya ihtiyaç duymakta olan göçmenlerin kamet etmesi zorunlu olan uydu kent sayısı 31'den 51'e çıkartılmıştır. - Coğrafi çekince halen devam etmektedir. - Vize politikası kapsamında biyometrik güvenliğe sahip olan yeni pasaportların dağıtımı sağlanmış olup bu pasaportlar Merkez Bankası tarafından basılmıştır. - Havaalanı transit vize bandrollerinin kullanılmasına yönelik çözüm halen sağlanmamıştır. - Vize yükümlülüğüne ilişkin olarak tüm AB vatandaşlarına ortak bir politika sürdürülmemektedir. - Schengen konusundaki ilerlemeler sınırlıdır. - Sınır güvenliğinin sağlanması için daha gelişmiş bir alt yapının kurulması ve sabit kızılötesi video gözetleme kameralarının kullanımı gibi alanlarda hızlı ilerleme sağlanması gerekmektedir.
2012	- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) Tasarısı Mayıs 2012'de TBMM'ye sunulmuştur fakat henüz onaylanmamıştır. Bu kanun ile göçmen ve mültecilerin haklarının AB standartlarında ve uluslararası formlara göre düzenleyen ve güvence altına alan tek kanun olmasından kaynaklı kilit noktada bulunmaktadır. - YUKK'un kabulünün beklenmesinden kaynaklı düzensiz göç ile mücadelede iltica noktasında ilerleme kaydedilememiştir. - Geri gönderme merkezlerinde asgari yaşam standartlarında iyileştirme sağlanmamıştır.

	- Suriye'de krizin baş göstermesi ile Suriyeli vatandaşların Türkiye'ye akını ile yüksek seviyede operasyonel ve yetkinlik sarfedilmiştir. Ekim ayı sonuna kadar kamplarda kalanların tümüne geçici koruma statüsü ile fiili koruma sağlanmıştır. Bu statü, sınırların açık tutulmasını, Suriyeli vatandaşların ülkelerine zorla geri gönderilmemelerinden kaçınılmasını ifade etmektedir. - Güney'de 4 ilde kurulan kamplardaki genel yaşam koşulları takdire şayan bulunmuştur.
2013	- Nisan 2013'te, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun kabul edilmiş ve kayda değer bir ilerleme sağlanmıştır. Göçmenlerin hukuki durumuna dair en kapsamlı kanundur. - YUKK kapsamında yabancılar ile ilgilenmek üzere Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. - Göç için transit ülke ve varış ülkesi olma konumunu sürdürmektedir. - AB ile Geri Kabul Anlaşması halen imzalanmamıştır. - YUKK kapsamında, uluslararası korumaya ihtiyaç duyan bütün kişileri geri göndermeme ilkesinin benimsenmesi ve mülteci statüsü belirleme işlemleri gibi konularda güvence sağlanmıştır. - AB ile vize politikası halen uyumlu hale getirilememiştir fakat e-vize başlatılmıştır. - 65 yeni karakol oluşturulmuş ve 150 gözetim kulesi yenilenmiştir. Sınır devriyesi için ise 1150 kilometrelik yol yapılmıştır.
2014	- YUKK tüm maddeleriyle birlikte yürürlüğe girmiştir. Bu paralelde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü de kanunun uygulayıcısı olarak hizmete başlamıştır. - Emniyet Genel Müdürlüğü sorumluluğunda olan tüm yetki ve görevlerin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredilmesi üzerine protokol imzalanmıştır - Türkiye, transit ve varış ülkesi olma önemini devam ettirmektedir. - AB ve Türkiye arasında Geri Kabul Anlaşması 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanmıştır - 1951 Cenevre Sözleşmesinden kaynaklı coğrafi çekince devam etmektedir. YUKK kapsamında Avrupa dışından gelenlere "şartlı

	mülteci" denilecektir. Bu kanun ile tanımlamalar eksik olsa da ikincil koruma, geçici koruma gibi ilave statüler getirilmiştir. - Eski vize pulları yerine artık yeni ve daha güvenli vize etiketlerinin kullanımına geçilmiştir. - Macaristan'a vizesiz giriş hakkı tanımıştır. - Sınırların korunması için Sınır Güvenli Tasarısı henüz kabul edilmemiştir. - Emniyet Genel Müdürlüğü ile havayolu işletmecileri arasındaki iş birliği geliştirilmelidir.
2015	- Türkiye, 2,2 milyonu aşan Suriyeli mülteci göçleriyle mücadele etmek için büyük uğraş vermiştir. - YUKK'un etkin bir şekilde uygulanması için gerekli olan idari yapılanma tamamlanmıştır. - Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. - Her ne kadar coğrafi çekince sorunu devam etse de YUKK, büyük ölçüde AB müktesebatı ile uyumludur. - Kayıt altına alınan 2 milyona yakın Suriyeli, geçici koruma altına alınmıştır. - Türkiye, yeni vize etiketleri kullanıyor olmasına karşın halen sınır kapılarında vize vermeye devam etmektedir.
2016	- GİGM, kapasitesini genişletmeye devam etmiştir. - AB ile ortak vize politikası halen uygun hale getirilememiştir. - Coğrafi çekince devam etmektedir. - Yunanistan ve Bulgaristan ile sınır işbirliği geliştirilmiştir.
2017	Bu dönemde rapor yayınlanmamıştır.
2018	- GİGM, kapasite olarak kendisini geliştirmeye devam etmesi gerekmektedir.

	- 2017-2021 Stratejik Planı hazırlanmıştır. - Menşe ülke raporu sağlayan KÜRE adında bir sistem oluşturulmuştur. - YUKK'da, önem arz eden bir madde KHK ile değiştirilmiştir. İlk olarak, terör örgütleriyle bağlantısı bulunan kişilerin alınan sınır dışı edilmesi kararına itiraz mercilerinin kapatılarak Türkiye'den sınır dışı etmektir. - Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanabilirliği halen memnun edici değildir. - Türkiye'nin iltica konusunda sahip olduğu mevzuat, AB müktesebatıyla görece uyumludur. - Coğrafi çekince devam etmektedir. - Sığınma başvurusunda bulunanlara Türkiye'de kalmasını geçerli nedene dayandırmak adına bir kimlik kartı düzenlemektedir. - Geçici koruma altındaki Suriyeliler, sisteme ilk kayıt yaptırdıkları bölge içerisinde bulunan sağlık hizmetlerinden faydalanabilmektedir. - Geri göndermeme ilkesine aykırı bir şekilde Suriye vatandaşlarının haklarında sınır dışı etme kararı alındığı ya da sınır dışı edildiklerine dair iddiaların bulunduğu belirtilmiştir. - AB ile ortak vize uygulaması halen uyumlu hale getirilememiştir.
2019	- Eylül 2018'de bildirilen Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi doğrultusunda oluşturulan Göç Kurulu, Türkiye'nin göç stratejisinin oluşturulması, koordinasyonu ve uygulanmasından sorumludur ve İçişleri Bakanının başkanlığında toplanmaktadır. Bu kararname kapsamında ise lağvedilen kurumlar; YUKK uyarınca Göç Politikalar Kurulu, Göç Danışma Kurulu ve Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kurulu'dur. Temmuz 2018'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) bünyesinde Düzensiz Göçle Mücadele Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. - Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşmasının uygulanması halen efektif bir şekilde uygulanamamaktadır. - Coğrafi sınırlama ise halen devam etmektedir. Bu kapsamda Türkiye'de uluslararası koruma talep eden kişilerin çoğunluğu mülteci statüsünü almak için müracaat edememektedir. Sadece

	şartlı mülteci statüsü ve ikincil koruma için başvuruda bulunabilmektedir. Şartlı mülteci statüsü şeklinde tanınmış bir kişinin ülkedeki kalış süresini, üçüncü bir ülkeye yeniden yerleştirildiği tarih ile sınırlandırmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında, Suriyelilerin tümüne özel bir mülteci statüsü verilmektedir. - Biyometrik pasaportlarda ciddi bir ilerleme sağlanmıştır. - AB – Türkiye vize politikası halen uyumlaştırılamamıştır.
2020	- GİGM, 2019-2023 dönemini kapsayacak bir strateji ve eylem planı oluşturmuştur fakat Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile oluşturulan Göç Kurulu tarafından henüz onay verilmemiştir. - Türkiye, AB mutabakatını etkin bir şekilde yürürlüğe koyacağının altını tekrardan çizmiş olmasına rağmen, dönemin hükümeti, Avrupa ile kara ve deniz sınırlarının kontrol ve takibinin yapılmayacağını hatta geçiş yapmak isteyen göçmenlere sınırların açılacağını belirtmiştir. - Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın uygulaması hâlâ tatmin edici düzeyde olmadığı görülmektedir. - Türkiye'deki hatlarını sürdürmekte olan mülteciler, göçmenler ve onlara ev sahipliği yapan halk arasındaki sosyal ilişkilerin geliştirilmesini amacıyla Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı Aralık 2019'da yayımlanmıştır. - Coğrafi sınırlama devam etmektedir. Bundan dolayı uluslararası koruma talep edenlerin çoğu, mülteci olarak başvuramamakta olup şartlı mülteci ya da ikincil koruma için başvuru yapabilmektedir. - Yabancılara kimlik kartı verilmesi uygulaması sürmektedir. - AB ile olan vize politikası halen uyumsuz görünmektedir. - İran ve Suriye sınırı boyunca duvar ve dikenli tel örgü çalışmaları tamamlanmış olup o bölge içerisinde yaşanan kaçakçılık, terör olayları ve düzensiz göç akınlarının azaltılması amaçlanmıştır.
2021	- GİGM, yurt dışındaki Türk konsolosluklarında henüz yurt dışı birimlerini oluşturmamıştır. - 2019-2025 Düzensiz Göç Stratejisi ve Ulusal Eylem Planı, Göç Kurulu tarafından onay verilmiştir.

	- Türkiye, Ulusal Gönüllü Geri Dönüş Mekanizmasını kurmuştur. - Geri Kabul Anlaşması halen tam anlamıyla uygulanamamaktadır. - Geri gönderme merkezlerinde bir artış yaşanmamıştır.
2022	- GİGM, İçişleri Başkanlığı bünyesine tekrar alınmış olup Göç İdaresi Başkanlığı(GİB) şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Kurumun bütçesi %50 artmıştır. - Göç İdaresi Başkanlığı (GİB) sığınma ile ilgili tüm işlemlerden sorumlu ana kurum olarak dönüşüm sağlamıştır. Yeni kurulan Uluslararası Koruma Genel Müdürlüğü bünyesi içerisinde Geçici Koruma Daire Başkanlığı, Uluslararası Koruma Daire Başkanlığı, Menşe Ülke Araştırmaları Daire Başkanlığı, Yeniden Yerleştirme ve Gönüllü Geri Dönüş Daire Başkanlığı ve İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Daire Başkanlığı oluşturulmuştur. - GİB, dönem itibariyle yurtdışındaki birimleri halen oluşturulmamıştır. - AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın halen uygulanması konusunda aktif bir ilerleme sağlanamamıştır. - 2021'de Afganistan'da yaşanan olaylar akabinde Türkiye, Afgan uyruklu kişilerin Türkiye topraklarına kabul edilmeyeceği açıklanmıştır. - Suriyeli mültecilerin varlığı, toplum tarafından memnuniyetsiz karşılanmaya başlanılmıştır. - Coğrafi çekince halen devam etmektedir. - Uluslararası koruma başvuru sahipleri, şartlı mülteci statüsü sahipleri ve geçici koruma altındaki kişiler (Suriyeliler), çalışma izni için başvuruda bulunabilmektedir. - Türkiye'deki yaşamlarını ifa eden Sığınmacılar için Avrupa Birliği, 6 milyar avroluk operasyonel bütçesinin tamamı taahhüt edilerek sözleşmeye bağlanmıştır. 4,7 milyar avrodan fazlası Haziran 2022 itibarıyla ödenmiştir. - Vize politikası halen uyumsuz olduğu görülmektedir.

Kaynak: (Avrupa Komisyonu, 2022).

1.5.3.5. 6458 Sayısı Yabancıları ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

Türk hukukunda göç mevzuatı dağınık ve parçalı bir yapı içerisinde gelişim göstermiştir. Bu parçalı yapıyı, bütünsel bir yapıya kavuşturmak için, 4 Nisan 2013 tarihinde TBMM tarafından, yabancılarla ilgili detayları kapsayan ve temel yasal düzenleme olan YUKK, aynı yılın Nisan ayında Resmî Gazetede yayınlanarak ve Nisan 2014'te yürürlüğe girmiştir.

İlgili kanun, kısa vadeli bir çalışmanın ürünü olmayıp uzunca yıllar üzerine çalışılmıştır. 2008 yılında İç İşleri Bakanlığı bünyesine tabii olarak hizmet veren İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu tarafından düzenlenmiştir. Yabancılar Kanun Taslağı, İltica Kanun Taslağı, 5683 Saylı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Taslağı ve İltica ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Taslağı şeklinde ortaya 4 başlıklı yapı, uygulanmaları esnasında pek çok sorunları beraberinde getireceği görüşünden dolayı tek başlığa indirgemek hedeflenmiştir.

Türkiye açısından AB uyum politikaları doğrultusunda en geniş yenilikleri içermekte olan bu kanun kapsamında, Türkiye Cumhuriyeti'ne yapılacak girişler, çıkışlar ve kalışlara yönelik müeyyidelerin uygulanma usulleri ve geçici koruma talep edenlerin tabi olacağı hukuki süreçleri kapsamaktadır. Kısaca, 6458 sayılı Kanun'un gerçek yabancılara ilişkin düzenlemeler getirdiği görülmektedir (Teksoy, 2013: 855). Kanunun işleyişini sağlamak amacıyla ise idari yapılanma bakımından İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur. Yine bu kanun kapsamında mülteci, şartlı mülteci, ikinci koruma ve geçici koruma statülerine yönelik açıklamalar vuku bulmuştur.

İlgili kanun, genel çerçevesi bakımından beş ana bölüm ve yüz yirmi altı maddeden oluşan yasanın özünde Avrupa Birliği'nin adaylık sürecindeki belirlemiş

olduğu kriterlerin göç stratejisi ve hukuki alandaki eksikliği gidermeye yönelik hazırlanmış bir kanundur (Erkıral Tavas, 2022: 310).

İKİNCİ BÖLÜM

GÖÇ YÖNETİMİNDE YEREL YÖNETİMLER

Göç, bir hareketin sonucunda oluşan ve buna binaen varış noktasında çeşitli uyum sorunları neden olmaktadır. Bu göç hareketliliğin yönetiminde ise merkezi yönetim, çeşitli STK'lar ve mahalli idareler rol almaktadır. Süreç kapsamında ülke sınırlarına girmiş her bir göçmen ve mülteciler için bahsi geçen hem merkezi yönetim hem de yerel birimler insani yardım ve kentsel uyum hususlarında ihtiyaçlara cevap verebilmek için çeşitli çözüm ve yardımlar sağlamaktadır. Bu hususlar sağlanırken en önemlisi meydana gelmiş ve gelecek sorunların yönetim ve çözümünde ilk temas noktası yerel yönetimler olmasından dolayı konumuz için önem arz etmektedir.

Türkiye, 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar nedeniyle kısa süre içerisinde sayıları yaklaşık 3,6 milyona ulaşan ve ev sahipliği yapan ülkemizin sadece kendi vatandaşlarına yönelik plan ve çözümler değil şehirlere dağılmış olan Suriyeliler içinde de bu planları oluşturması gerekmiştir.

Bu bölümde, yerel yönetim ve ilişkili kavramsal tanımlamalar yapılarak Türkiye'nin yerel yönetim aktörlerinin, göçün yönetilmesi noktasında yetki ve sorumluluklarının kapsamı ve yasal düzenlemeler incelenmiştir.

2.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Tanımı

İçinde yaşadığımız dünya, bir yandan süregelen bir küreselleşme süreci sunarken, aynı zamanda güçlü bir yerelleşme eğilimi de sunmaktadır. Küreselleşme eğilimi, geleneksel yönetim yaklaşımlarını uluslararası yapılara dönüştürmektedir. Yerinden yönetim süreci, merkezi bir anlayışı yeniden şekillendirerek daha insancıl ve yaşanabilir bir dünya yaratılmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Buna merkezi yönetim sistemlerinden güçlü yerel yönetimlere, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçiş de dahildir (Çiçek, 2014: 54).

Yerinden yönetim 20. yüzyılın sonlarına doğru güçlenen bölgesel veya yerel kurumların "yerelleştirilmesi" eğilimini yansıtan bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir yönetim tarzı olan ve halkın yerel olarak seçilmiş organlar tarafından yönetimini ifade eden yerel yönetim terimi, yerel, iradeye dayalı yönetim anlamında da açıklanabilmektedir. Belirli amaçlara ulaşmak ve insanların ortak ihtiyaçlarına hizmet etmek amacıyla oluşturulan belediye birimleri siyasi, idari ve sosyal niteliklere sahiptir (Karaarslan, 2007: 84).

Başka bir deyişle yerel yönetimler, halkın kendisi ile ilgili konularda merkezi otoriteden soyut bir şekilde özgürce ve o bölge özelinde karar verdiği ve aldığı yerel yönetimlerde demokratik araç ve yöntemleri, demokratik ilke ve davranış geleneklerini sağlamaktadır. Özgürlüğü artırarak, bireylerin ve grupların keyfi yönetimlerden korunmasını sağlar, siyasi ve ekonomik gücün tekelleşmesini önler ve çoğulculuk yaratmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı vatandaşların yönetime aktif katılımı ile birlikte yerelde siyasetin önemi ciddi düzeyde artmış ve bu düzlemde yapılan politikalar ülke çapında siyasete etkisini göstermeye başlamıştır (Akgeyik, 2004: 65).

2.2. Yerel Yönetim İlkeleri

2.2.1. Merkezden Yönetim İlkesi

Merkezi yönetim, kamu hizmetlerine yönelik karar ve faaliyetlerin merkezi yönetim ve onun hiyerarşisindeki kuruluşlar tarafından yerine getirilmesini ifade etmektedir. Bu kapsamda, kamu hizmetleri faaliyetlerine göre bakanlıklara bölünmesi, hizmetlerin sağlanabilmesi açısından tüm gelir ve giderlerin merkezde toplanması, merkezi idarenin uzantısı olarak hizmet veren taşra teşkilatı ve yetkilileri merkezi yönetimin direktiflerine bağlı olması gibi temel özellikler içermektedir (Bozatay, 2016: 611-612). Merkezi yönetim siyasi ve idari yönetim olmak üzere iki kısma ayrılır.

2.2.2. Yerinden Yönetim İlkesi

Yerel yönetim, idari ve mali özerkliğe sahip kuruluşlar, yerel ve ortak kamu hizmetleri ve yerel halk tarafından seçilen karar alma organları aracılığıyla yer (coğrafi) ile ilgili olarak merkezi olmayan (yerelleştirilmiş) yönetimin uygulanmasını temsil etmektedir (Anbarlı Bozatay ve Kızılkaya, 2016: 610).

2.2.2.1. Hizmet Yönünden

Hizmet (fonksiyon) yönünden yerinden yönetimler (kamu kurumları) anayasa ve muhtelif kanun hükümleri ile düzenlenmişlerdir. Kamu kurumları ile ilgili akademik yazında farklı tasnifler yapılsa da bu idari yapının kendi içerisinde hizmet sunduğu coğrafi alan açısından yerel kamu kurumları, bölgesel kamu kurumları ve ulusal kamu kurumları olarak tasnif edilmesi daha uygundur (Bağrıaçık, 2018: 156).

2.2.2.2. Yer Yönünden

Coğrafya (yer) bakımından belediye, belirli bir coğrafi alanda kanunla verilen yerel ve genel düzeydeki tüm kamu hizmetlerini gerçekleştirmek amacıyla oluşturulmuş kamu tüzel kişiliğine sahip bir kurumdur. Bu nedenle yerel yönetimlerin sunduğu hizmet türleri ve sayısı kamu kurumlarına göre çok daha fazladır. Tüm kamu kurumları, "Anayasalar, Kanunlar ve Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri" gibi hukuk normları ile en az bir yürütme organı tarafından kurulmaktadır. İdare, merkezi hükümet ve yerel yönetim anayasa ile tanımlanmıştır. Anayasa ve yasama yetkisinin merkezi yönetime ait olduğu dikkate alındığında, yerel yönetimlerin de merkezi yönetim tarafından kurulduğu sonucuna varılabilmektedir (Belli, 2017: 102).

2.3. Yerel Yönetim ve Göç İlişkisi

Göç konusu üzerine tartışmalar dünyanın pek çok ülkesinde büyük bir ivme ile kendinden bahsettirmeye devam etmektedir. Çünkü, göç tek boyutlu bir olay değildir. Çok boyutlu olması gereği ülkeleri, kentleri, toplumları ilaveten insan hakları ve adalet gibi alanları da beraberinde etkilemektedir.

Uluslararası arenada 1950'lerden bu yana dünyanın çeşitli bölgeleri ya da şehirleri, sunduğu cezbedici faktörlerden ya da bulunduğu konum itibariyle sürekli olarak göç alabilmektedir. Bu göç hareketlerinin sonucunda, göç edenler, göç ettikleri kentsel alanların belirli bir noktasında kendilerine ait yaşam tarzlarını, inanış ve kültürlerinin vuku bulduğu alanlara dönüştürmektedir. Başlangıçta bir sorun olarak algılanmasa da süreç içerisinde kentteki hegemonyanın artmasıyla birlikte o bölgenin yaşam tarzını ve kültürünü tehdit eder hale gelerek toplum içinde huzursuzluk, güvensizlik ve kutuplaşma gibi durumlar meydana gelmektedir.

Bu bağlamda toplumsal kutuplaşmanın, nefretsel yaklaşımların, toplumu tehdit eden unsurları yönetmek ve oradaki göçmen kitleyi topluma kazandırmak ve kentsel uyumunu sağlamak öncelikli olarak merkezi idarenin yetkisi alanında görülse de her kentin kendine özgü ekonomik ve sosyal bir işleyişe sahip olması ve bu işleyişi birebir temasta bulunabilen ise yerel yönetimlerin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bundandır ki göçlerin yaşandığı kentsel alanlarda meydana gelen barınma, sağlık, eğitim, kültürel uyum, yoksulluk gibi sorunların çözümünde yerel birimlerin yetki sınırları içerisinde olan sosyal ve kültür hizmetleri çatısı altında olmasından dolayı yerel birimleri büyük ölçüde bağlamış ve ayrılmaz bir bütün haline gelmiştir (Daoudov, 2015: 41).

2.4. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Mevzuatlarında Göçe Bakış

Dünya demokrasilerinin sürekli olarak gelişim göstermesi ve buna paralel yerelleşmenin ve yerelde demokrasinin sağlanması hususundaki öneminde arttığı görülmektedir. Artan bu önem neticesinde yerel yönetimlerin, yönetsel alanları ve sorumluklarının da genişletilmesi amaçlanmıştır. Türkiye, coğrafi açıdan önemli bir noktada bulunmasından dolayı çeşitli göçlere tanıklık etmiştir ve gerçekleştirilen her göç hareketliliği farklı bir deneyim olsa da meydana gelen bu hareketlerin yönetilmesi de hem merkezi otorite tarafından hem de yerel birimler tarafından geliştirilmesi gerektiği kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu noktada göçlerin yönetilmesinde daha da kritik bir noktaya gelen yerel yönetimler, ülkemiz bağlamında Kanuni Esasi ile başlayan (Kırışık ve Sezer, 2006: 8) ve 1921, 1924, 1960 ve 1980 anayasalarında da yerel yönetimlere alan verilmiştir.

Türkiye'deki şehirlerin aktif kapasitelerinin sınırlılığı ve sosyo-kültürel anlamda yaşanabilecek krizlerin kapsamlı şekilde ele alınması ve yönetilmesi hususunda hem uluslararası alanda çıkarılan mevzuatların benimsenmesi ve kendi iç hukukumuzdaki uzun süredir merkezi idarenin himayesi altında olan yerel birimler, Avrupa Birliği'nin katılımcı demokrasiyi arttırma, yereldeki memnuniyeti arttırmak, yerel birimlerin özerkliğinin korunması gibi konular eşliğinde oluşturulan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartları, kamuda yeni yönetim anlayışı, şeffaflık, ilkelilik, açıklık, hesap verilebilirlik, çoğulculuk gibi temaların ortaya çıkması ile 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 Sayılı Belediye Kanunu çıkarılmıştır. Bu noktada yerel birimlerin yetki alanları ilk kez genişletilmeye başlanmış ve sorumlulukları arttırılmıştır.

Eleştirel açıdan baktığımızda, Türkiye'de son dönemde yerel yönetimlerin mevzuat yoluyla güçlendirilmesi yönündeki çabalara rağmen, bu durum halen istenilen düzeyde değildir. Merkezi ve yerel yönetimler arasında ortaya çıkan görev, yetki ve kaynak sorunları nedeniyle, yerel yönetimler her zaman merkezi yönetimin

arkasındaki kuruluşlar olarak kabul edilmektedir. Bu sorunları çözmek için girişimlerde bulunulmuş, ancak izinler, kaynaklar ve merkez ile yerel arasındaki kontrol sorunu çözülememiştir. Özellikle denetim konusu yerel yönetimler üzerinde çok fazla baskı oluşturmaktadır. Yerel yönetim politika tercihleri, merkezi hükümet politika tercihleriyle uyumlu olmadığında baskı daha da artmaktadır. Vesayet, merkezi yönetimin yerel yönetimlere yetki vermemesinin temel nedenlerinden biridir. Çünkü vesayet denetimi, merkezi yönetimin ülkenin birlik ve bütünlüğünün sağlanması için yasalara uyulmasını ve yerel yönetimlere sağlanan lütufların denetimini içeren bir denetim mekanizmasına sahip olması anlamına gelmektedir (Güven, Karkacıer ve Şimşek, 2017: 190). Bu vesayet denetimi bölgeler ve merkezler arasında önemli bir bağ oluşturmakla birlikte birçok sorunun da kaynağını teşkil etmektedir.

2.4.1. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda Göçmen ve Mülteciler

2004 yılında yürürlüğe konulan ve 7 bölümden oluşan kanun, kentlerin planlanması açısından önem arz etmekte olup büyükşehir belediye il sınırlarının çizilmesi, görev, yetki ve sorumluluklarının açıklandığı kanundur.

Araştırmamız kapsamında ilgili kanun içerisinde "göç, göçmen, mülteci" şeklinde terimsel aramalar yapılmış ve bir bulguya rastlanılmamıştır. Kanunun üçüncü bölümünün 7. maddesi gereğince yapılan bir tanımlama kapsamında;

"Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmak" şeklinde tanımlanmaktadır (T.C. Resmî Gazete, 2004).

İncelenen maddelere istinaden belirli bir tabakanın tarif edildiği tanımlama bu şekilde tespit edilmiştir. Bu noktada büyükşehirlerdeki yaşlılar, engelliler, gençler ve çocuklar gibi hassas ve savunmasız kişilerden oluşan gruplar üzerinde uygulama gücüne sahip olduğu anlaşılmaktadır (Ateş, 2020: 26).

2.4.2. 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda Göçmen ve Mülteciler

Temmuz 2005'de kabul edilerek yürürlüğe giren 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda, 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi kanunundan farklı olarak göçmenlere yönelik bir ifadeye şu şekilde yer verilmiştir:

(Ek fıkra: 31/10/2016-KHK-678/11 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7071/11 md.) "*Afet, kitlesel göç ve teröre maruz kalan yerleşim birimlerinin belediyeleri (...) vali veya belediye başkanı, aksayan belediye hizmetinin başka bir belediye tarafından yerine getirilmesini talep edebilir. Yardım istenilen belediye, meclis kararına gerek olmaksızın İçişleri Bakanının izniyle bu talebi yerine getirebilir"* (T.C. Resmî Gazete, 2005).

Her iki kanunda da aslında açık bir şekilde göçmenlere, sığınmacılara ya da mültecilere ithafen bir tanımlamanın olmadığı, ortaya çıkan ihtiyaçların nasıl karşılanacağı yönünde özel bir madde olmadığı görülmüştür. Özelliklede 5393 Sayılı Belediye Kanunu'nda bahsi geçen hemşehri hukuku bir belirsizlik oluşturmuştur.

"*Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır"* şeklinde tanımlama yapılmıştır (T.C. Resmî Gazete, 2005).

Bu açıklama doğrultusunda herhangi bir süre ya da vatandaşlık gibi şartların aranmadığı, o belde içerisinde oturan herkesin hemşehri açısından ele alındığı görülmektedir (Toprak, 2014: 189). Tabi bu durum yerel birimlerin göçmenlere ya da

diğer statüdeki yardıma muhtaç kişilere yardım yapılmasının önünde bir engel teşkil etmemektedir. Hukuki açıdan ise belediyeler hemşehri hukuku ilkesine dayanarak gerekli sosyal yardımlarını sürdürmektedir. Bu yardımların yapılmasında merkezi idarenin, doğrudan yetkilendirme yapmaması belediyenin kaynaklarının da ekstra bir yük olarak binmekte olup kimi zaman sakınarak davranıldığı durumlar olabilmektedir. Çünkü merkezin, yerele aktardığı bütçe o şehrin nüfusunun oranına göre aktarılmaktadır ve şehrin yabancısı olan göçmen ve diğer statüdekiler ise çoğunun kayıtlı olmamasından kaynaklı bütçede sorunlar oluşturmaktadır (Demirhan ve Aslan, 2015).

2.4.3. Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı Kapsamında Türkiye'deki Belediyeler

Avrupa kıtası içerisinde sanayileşme, insan hakları, demokrasi, iktisadi ve daha birçok alanda değişimler yaşanmaktadır. Avrupa Birliği ile bütünleşme tutkusundan ödün vermeyen Türkiye'de bu gelişmeleri yakından takip etmekte olup bu doğrultuda değişimlere ayak uydurma gayretini sürdürmektedir.

Günümüzde yerel yönetimler toplumun şehirdeki yönetime katılması, halk ile birebir temas noktası olması nedenlerinden kaynaklıdır ki demokrasinin en önemli mekanizmalarından biri olarak görülmektedir. Bu nedenle yerel yönetimlerin etkinliğini geliştirmek üzere çıkarılan çeşitli ilkeler ve kanunlar ile daha önem arz eder bir noktaya getirilme çalışmaları her zaman sürecektir. Yapılan bu çalışmaların neticesinde ve çalışmanın da belirli bölümleri içerisinde önem arz eden Avrupa Birliği'nin bütünleşik ve koordineli yapısını sağlamak adına 15 Ekim 1985 tarihinde imzaya açılan ve Avusturya'nın Strazburg şehrinde 1985 tarihinde kabul edilmiştir. 1988 tarihinde ise yürürlüğe girmiş olan Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 45 ülkeden Türkiye'de dâhil olmak üzere 42 ülkenin imzaladığı önemli bir hukuki metin özelliği taşımaktadır (Council of Europe, 1985). Türkiye ise bu anlaşmanın bazı maddelerine çekince koyarak 21 Kasım 1988 yılında imzalamıştır

Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartına (AYYÖŞ), yapısal olarak incelendiğinde bir giriş olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

- İlk bölümde 12 başlık ve otuz alt madde bulunmaktadır. Bu kısımda özerk yapıda bulunan yerel yönetimlerin dayanak noktasını oluşturan anayasal zemininden bahsedilmiştir. Seçilmiş olan yöneticilerin çalışma şartları, kaynakların yönetilmesi özerkliği, merkezin vesayetin azaltılması gibi konuların altı çizilmiştir (Council of Europe, 1985).

- İkinci bölüm on iki maddeden oluşmaktadır. Şartı onaylamış olan üye devletlerin yerine getirmesi, takip etmesi gereken yükümlülük ve sorumluluk alanlarının çizilmesi, bu sorumlulukların yerine getirilmesi hususunda üye devletlerin yaptıkları yasal düzenlemeleri Avrupa Konseyi'ne bildirmeleri gerekliliği gibi konular düzenlenmiştir (Cebe, 2007: 59-61).

- Üçüncü bölümde ise imza, onay ve yürütülmeye ilişkin konuları içermektedir (Council of Europe, 1985).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı temelde yerel yönetimleri özerk kılmayı amaçlayan ülkemizin de imzaladığı bir sözleşme olarak yerel yönetimlerimizi doğrudan ilgilendirmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Belediyelerimiz açısından ne derece uygulandığının tespit edilmesi ve yapılması gereken yasal değişikliklerin ortaya konulması son derece önem arz etmektedir. Üye devlet açısından şartın uygulanmasında çeşitli zorluklar çekilmektedir çünkü ülkelerin alışagelmiş ulusal bütünlüğünü bozabilmesinden dolayı kaygılar yaratmaktadır fakat bu tutumdan vazgeçilmelidir (Ergun ve Polatoğlu 1992:115).

AYYÖŞ kapsamında genel bir değerlendirme yapıldığında ise hem ülkemiz hem de diğer üye devletlerin, yerel yönetimler üzerinde sağlaması gereken hususların idari vesayetin azaltılması, yerel birimlerin yetki ve sorumluluk alanlarının

genişletilmesi, yerelde demokrasiye katılım ve yerel yönetimlerin sahip olduğu kaynakların arttırılması hususunda hemfikir olunmuştur (Geray 1993: 9).

2.4.4. Avrupa Birliği İlerleme Raporlarında Türkiye'nin Yerel Yönetimlerine Bakış

Türkiye'nin 1985'de taraf olduğu Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı ile sürekli olarak Avrupa Birliği'ne katılma arzusuyla yerel yönetime ilişkin konular üzerine geliştirmeler yapmıştır ve yapmaya devam etmektedir. Yapılan bu değişikler çeşitli yönleriyle Avrupa Birliği tarafından sürekli olarak değerlendirilmektedir. Yapılan bu değerlendirmeler, Avrupa Birliği İlerleme Raporları içerisinde birçok noktadan artıları ve eksileriyle aktarılmaktadır. Çalışma özelinde, 2010 yılından bu yana AB tarafından paylaşın İlerleme Raporları ekseninde Türkiye'nin Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı ve diğer kanunlar açısından kaydettiği gelişmeler incelenmiştir.

2010 ve 2011 yılı raporuna göre, şeffaflık, hesap verilebilirlik, açıklık, katılımcı mekanizmaların ve kaynakların yerel yönetimler açısından yetersizliği vurgulanmıştır ve geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Merkezi yönetimin mali kaynakların aktarılmasında halen sınırlayıcı olması açısından ilerleme sağlanmamıştır.

2012 ve 2013 yılı raporuna göre, arazi kullanımları ve kentsel dönüşüm alanlarının belirlenmesi gibi konularda sınırlı bir şekilde de olsa yetkilerin aktarıldığı gözlemlenmiştir. Güneydoğudaki bazı siyasetçilerin tutuklanması ile birlikte yerel yönetimler sekteye uğramıştır. Kasım ayında kabul edilen 6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile belediyelerin yetkilerinde arttırımlar sağlanmıştır ve küçük imkanlara sahip belediyelerin hizmet alanı da genişlemiştir. Dönemin partisi Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) günümüz de ise Halkların Demokrat Partisi (HDP) hariç diğer bütün siyasi partiler merkezi kamu yönetiminden yana tercihlerini kullanırken, BDP ise bölgesel özerk belediyelerin olmasını istemekteydi. Doğu ve Güneydoğu'da seçilmiş belediye başkanlarının terör ile iş birliği olduğu gerekçesi ile tutulmasından

dolayı Avrupa Birliği tarafından bölgelerin yerel yönetimlerinin sekteye uğradığı aktarılmıştır (Avrupa Komisyonu, 2022).

2014 ve 2015 yılı raporuna göre, yerel yönetimlerin gelişimi açısından pasif bir yıl olmuştur. Yetki devrine dair bir ilerleme kaydedilememiştir. Mahalli idarelerin, devlet gelirlerindeki ve harcamalarındaki payı %10 kadar olduğu görülmüştür. 2016 yılı raporuna göre ise, darbe girişimi sonrası yine Güneydoğu'da birçok milletvekili ve belediye başkanları tutuklamaları görülmektedir. Avrupa Birliği'nin bu noktadaki yaklaşımı ise bölge halkının seçtiği yerel temsilcilerin, yine bölge halkı tarafından seçilmesi gerekliliği vurgusu yapılmıştır. 2012 yılından sonra değişen Büyükşehir Belediye Kanunu kapsamında mali yönden gelişme sağlanamamıştır (Avrupa Komisyonu, 2022).

2017-2018 yılı ilerleme raporları incelendiğinde ise, Doğu ve Güneydoğu'daki seçilmiş belediye başkanlarının terör ile ilişiği gereği suçlamaları ile gözaltına alınma ve tutuklamalar devam etmiştir (Erdoğan, 2019: 247).

2019 yılına ilişkin raporda, 2019 Mart seçimlerine doğru yaklaşmaktayken Doğu ve Güneydoğu bölgesinde görevinden alınan belediye başkanları yerine atanan kayyumlar ile idaresi sağlanmaktaydı. Bu durumun yerel demokrasiye zarar verdiği paylaşılmıştır. 2018'de yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararnamesi ile ise yerel yönetim bütçelerinin tamamı Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlanmıştır. Bu kapsamda yerel yönetimlerin mali açıdan merkeze olan bağımlılığı arttırması hususunda yerel demokrasiye zarar vereceği ifade edilmiştir.

2020 yılı raporunda, Türkiye'de yerel yönetimlerde şaşırtıcı olayların vuku olduğu bir dönem olmuştur. Yapılan Mart 2019 seçimleri ile birlikte İstanbul ve Ankara uzun yıllar sonra el değiştirmiş ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nden, Cumhuriyet Halk Partisi'ne geçmiştir. Bu seçimler şaibeli denilerek seçimin 2. kez yenilenmesi yerel demokrasi bağlamında negatif değerlendirilmiştir. Kanal İstanbul inşaat projesi hem merkezi hükümet hem de İstanbul Büyükşehir Belediyesi arasında

ciddi tartışma konusu haline gelmiştir. Güneydoğu'da yaşanan kayyum atamaları problemleri ise hız kesmemektedir. Terör ile iltisaklı olduğu nedeniyle görevinden alınan Mardin Belediye Başkanı, beraatine karar verilmiş olmasına rağmen görevine iadesi gerçekleştirilmemiştir. Kayyumlar tarafından idare edilen belediyelerde, belediye meclisleri askıya alınmıştır. Yaşanan bu olaylar silsilesi yerel demokrasiye ciddi şekilde zarar verildiği dile getirilmiştir (Avrupa Komisyonu, 2022).

Nihai olarak 2021-2022 raporlarında ise, muhalif partilerin belediye başkanlarının birçoğuna soruşturmalar açılmıştır. CHP İstanbul İl Başkanı Canan Kaftancıoğlu'nun Yargıtay tarafından kararı onanmıştır ve siyasi yasak getirilmiştir. 2019 yılından bu yana HDP'li 48 belediye başkanı terörle ilgili suçlamalar nedeniyle görevlerinden uzaklaştırılmıştır. Görevden alınan Belediye Başkanları yerine, Valiler kayyum olarak atanmaya devam etmiştir (Avrupa Komisyonu, 2022).

Türkiye her ne kadar uygulama açısından yerel yönetimlerin özerkliğine dair birçok gelişmeler sağlamış ve uluslararası sözleşmelere dahil olsa da fiilen uzak hareketler sergilemektedir. Özelliklede 2015 ve sonrası değerlendirildiğinde özerklik kısmından uzaklaşmış ve yerelin demokrasisine gölge düşürücü uygulama ve eylemlerde bulunulmuştur.

2.5. Seçili İlçe Belediyelerinin 2020-2024 Stratejik Planları ve Faaliyet Raporları Kapsamında Değerlendirmeler

Çalışmanın kapsamında alan seçimlerini yaptığımız ilçe belediyelerin, stratejik planları da göçmenlere yönelik yaklaşımlarını anlamakta önem arz etmektedir. Bugün, göçmenler ile doğrudan dirsek temasında olması, kentsel sorunların çözümünde baş aktör konumuna gelmesi ilgili belediyelerin tüm plan ve faaliyet raporlarına da yansımaktadır. İstanbul seçili ilçe belediyelerin oluşturmuş oldukları 2020-2024 stratejik planları kapsamında göçmenlere ait hiçbir proje ve politikaları olmaz iken bazı belediyelerde ise bulunmaktadır. Kanunen açık bir şekilde hükümlerin nasıl uygulanacağına dair tam olarak kapsayıcı hükümler olmadığı için her

belediye farklı pozisyonlar almak durumunda kalmıştır. Bu nedenle her belediye bütçesi doğrultusunda ve ilçenin sahip olduğu nüfus yoğunluğuna göre davranmak durumunda kalmıştır.

2.5.1. Avcılar Belediyesi

Avcılar Belediyesi, göçmen sayısındaki artışların konumu gereği rağbet gören bir bölgede olması ve ilçe sınırları içerisinde barındırdığı Suriyeli göçmenlerin yönetiminde toplumsal eşitlik ilkesi doğrultusunda sosyal odaklı hizmet projelerini yaygınlaştırmayı hedef edinmiştir. Bu konuda stratejik plan içerisinde faaliyet olarak;

"*Göç ile gelen nüfusun kente uyumunu sağlayacak faaliyetler yürüterek, ihtiyaç sahibi dezavantajlı gruplara yönelik sosyal destek hizmeti vermek, yardımlar gerçekleştirm*ek" şeklinde belirttiği görülmüştür (T.C. Avcılar Belediyesi Stratejik Planı, 2020: 56).

Avcılar Belediyesi, Suriyeli göçmenlere yönelik belirlemiş olduğu proje kapsamında faaliyet raporları incelenmiştir. Bunun sonucunda ise, ilk olarak kentte ciddi sayıda sayılarının artması ve birçoğunun Türkçe bilmiyor olmamaları nedeniyle sosyal açıdan sorunlar yaşanabilme ihtimalinden kaynaklı ücretsiz Türkçe kursları düzenlemiştir. Bunun dışında faaliyetler raporunda farklı bir uygulama saptanmamıştır (T.C. Avcılar Belediyesi Stratejik Planı, 2014 ve T.C. Avcılar Belediyesi Stratejik Planı, 2019).

2.5.2. Bağcılar Belediyesi

İstanbul'da en çok Suriyeli göçmenleri barındıran ilçe olmasına rağmen Suriyeli göçmenlerin yönetilmesinde alınan aksiyonların sınırlı olduğu görülmüştür. 2020-2024 Stratejik Planı incelendiğinde;

"Yabancı göçmenlerin toplum düzenine uyum sağlamasına ve toplum ile kaynaşmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirmek" ve "*Güvenliği ve asayişi*

sağlayacak uygulamalar yürütmek ve sağlıklı bir toplum oluşması adına eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları gerçekleştirmek" şeklinde hedef belirtilmiştir.

Belirlenen hedefler doğrultusunda ise Bağcılar Belediyesi, yerel halk ile göçmen kadınların bir arada yaşama kültürünü ve uyum sorununu çözmek amacıyla "Kadın Olmak" konulu bir atölye çalışması kapsamında bir araya getirmiştir. Türkiye Belediyeler Birliği, Marmara Belediyeler Birliği, Çukurova Belediyeler Birliği ve İsveç Belediyeler Birliği'nin ortaklaşa gerçekleştirdiği RESLOG projesine yıl boyunca katılımlar sağlanarak destek verilmiştir. Göçlerin yönetiminde yine aktifliğin devamlılığının sağlanabilmesi adına Sosyal Uyum Masası oluşturulmuştur (T.C. Bağcılar Belediyesi Stratejik Planı, 2014 ve T.C. Bağcılar Belediyesi Stratejik Planı, 2019).

2.5.3. Esenyurt Belediyesi

Esenyurt, sonradan yerleşim alanlarının hızla gelişmesiyle göç alan bir ilçe haline gelmiştir. Konumu itibariyle dezavantajlı olması yaşam pahalılığı görece diğer illere göre daha aşağıda kalmaktadır. Özelliklede şehrin bazı noktalarında gettolaşmalar görülmektedir. Bu minvalde bir değerlendirme yapıldığında ilgili ilçe yüksek oranda Suriyeli göçmen barındıran ilk 3 ilçeden biri haline gelmiştir.

Esenyurt Belediyesi, artan bu göçmen sayısına ithafen 2020-2024 Stratejik Planı incelendiğinde sosyo-kültürel büyük bir sorun şeklinde görülmüştür. Bu noktada;

"*Göçmenlerin zorunlu misafirlikleri bitene kadar kente uyumlarının sağlanmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir*" şeklinde hedef belirtmiştir.

Esenyurt Belediyesi'nin faaliyet raporları incelendiğinde 2022 yılı itibariyle 2526 kişiye danışmanlık hizmeti sunulmuştur. 1195 aileye yardım malzeme desteği verilmiştir. Suriyeli göçlerin yaşanması sonucunda aktif olarak görev alan STK'lar ile 2022 yılında 4 koordinasyon toplantısı gerçekleştirilmiştir ve Hizmet Haritası

oluşturulmuştur. Gönüllü Geri Dönüş projesi oluşturmuştur. Bu proje kapsamında 7500'ü aşkın Suriyeli göçmeninin sınır kapılarına ulaşması sağlanmıştır. Bunlara ilaveten Esenyurt'ta Toplum Temelli Çocuk Koruma Sistemlerini Güçlendirilmesi ve Esenyurt'ta Yaşayan Mültecilerin ve Dezavantajlı Durumdaki Ev Sahibi Topluluğun Sosyo-Ekonomik Dayanıklılığının Artırılması şeklinde projeler oluşturulmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ve Esenyurt Belediyesi ortaklığında Kapsayıcı Şehir Haritası projesi hayata geçirilmiştir. Bu projenin amacı ise İBB ve İlçe Belediyeleri'nin kent içerisindeki kamusal hizmetleri haritalandırılarak çok dilli olacak şekilde çevrimiçi platformlarda göçmenlerin ve yerel halkın kullanımı amaçlanmıştır. Kendi bünyesinde ise göçmen sorunları ile ilgilenen Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu bulunmaktadır (T.C. Esenyurt Belediyesi Stratejik Planı, 2014 ve T.C. Esenyurt Belediyesi Stratejik Planı, 2019).

2.5.4. Bahçelievler Belediyesi

Bahçelievler, konumu itibariyle İstanbul'un tam merkezinde denilebilecek bir noktada olmasına karşın çalışmada geçen diğer ilçelere nazaran yaşam pahalılık seviyesi daha yüksek görünmektedir. Bu açıdan çalışmadaki diğer ilçelere nazaran daha az Suriyeli göçmen barınmaktadır. Hem 2020-2024 Stratejik Planı'nda hem de Faaliyetler Raporları içerisinde göçmenlere yönelik herhangi bir proje ya da hedef bulunamamıştır. Çalışmamızın gereği Bahçelievler ilçesinde yaşayan göçmenler ile birebir görüşmeler yapılmış olmasından kaynaklı olarak Suriyeli göçmenlere cüzi miktarlarda yardımlarda bulunulduğu bilgisi edinilmiştir (T.C. Bahçelievler Belediyesi Stratejik Planı, 2014 ve T.C. Bahçelievler Belediyesi Stratejik Planı, 2019).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SURİYELİ GÖÇMENLERİN KENTSEL YAŞAMA UYUMLARINDA YEREL YÖNETİM POLİTİKA VE UYGULAMALARI: İSTANBUL SEÇİLİ İLÇE BELEDİYELERİ ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

2011 yılında Suriye'de patlak veren siyasi çatışmalar sonucunda yaşanan kitlesel göçe rağmen Türkiye açık kapı politikasını benimsemiş ve yoğun bir göç dalgası yaşamıştır. Mülteci Derneği'ne göre Mayıs 2023 tarihi itibarıyla Suriyeli göçmenlerin toplam sayısı yaklaşık 3 milyon 381 bin olarak saptanmıştır. Suriye'deki siyasi çatışmalar nedeniyle göç etmek zorunda kalan Suriyeli göçmenler, önce sınırda inşa edilen alanlara yerleştirilmiştir ve ardından Türkiye'nin birçok iline dağılarak şehirlere yerleşmeye başlamıştır. Bu noktada yerel yönetimlerin hizmet verdiği alanların kapsamı genişlemiş ve yeni uygulamaların oluşturulması zorunlu hale gelmiştir.

Yerel yönetimlerin kent içindeki hizmet ve sorumluluklarına ek olarak Suriyeli göçmenlerin gelişi de yerel yönetimlerin sorumluluklarını hem mali hem de iş yükü bakımından arttırmıştır. Türkiye, bugüne kadar göç yönetiminde efektif bir politika izlememesine karşın bu yerel yönetimlerde daha düşük seviyedeydi. Bundan dolayı yaşanılan bu kitlesel göçe hem merkez hem de yerel yönetimler hazırlıksız yakalanmıştır ve bu durum birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda şehirlere yerleşen Suriyeli göçmenlerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasına ilaveten ulaşım, sosyal yardım, istihdam, eğitim ve daha birçok konuda halka en yakın birim olan yerel yönetimler tarafından yeni politikaların oluşturulmasına ve geliştirilmesine sebebiyet vermiştir. Oluşturulmuş ya da oluşturulacak olan politika ve uygulamalar ışığında İstanbul'da seçili ilçe belediye sınırları içerisinde yaşayan Suriyeli

göçmenlerin kentsel alanlarda yaşama sürecinde yerel yönetimlerin rolünü ortaya koymak ve sunulan hizmetlerden ne oranda yararlanılabildiği anlaşılmaya çalışılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda İstanbul'da seçili ilçe belediyeler örneklemi üzerinden belediyelerin göç yönetimine yaklaşımları, sundukları hizmetler ve ortaya çıkan sorunlara karşın yaklaşımlarının, o bölgelerde yaşamakta olan Suriyeli göçmenlerin bu hizmetler hakkında bilgisini, faydalanılan hizmetlerin öğrenilmesi, bölgede ve ülkede kalıp kalmayacaklarını, belediyelerimize olan güvenlerini ölçmeye yönelik konulara cevap bulunması noktasında önem arz etmektedir.

3.2. Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, ikincil kaynakların yanı sıra nitel araştırma yöntemlerini, görüşmeleri ve gözlemleri kullanarak olguyu araştırmıştır. Bu kapsamda Türkiye'ye gelen göçmenlerin büyük çoğunluğunu barındıran İstanbul'da aktif olarak yaşamlarını sürdüren ve ulaşılabilirliği nispeten daha yüksek olan Suriyeli göçmenlerin yaşadığı Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler ve Esenyurt belediyeleri seçilmiştir. Bu bakış açısıyla Suriyeli göçmenler ile derinlemesine soru-cevap görüşmeleri yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Yerel yönetim politikalarının göç yönetimi ve göç koordinasyonu açısından önemini anlamak üzere Türkiye'nin şehirleri arasında en fazla Suriyeli göçmen barındıran İstanbul ili seçilerek incelenmiş ve bahsi geçen belediyelerin ilçe sınırlarında yaşayan Suriyeli göçmenlerin genel olarak belediyelerin hizmetleri hakkında bilgisi ve faydalanması üzerine bilgi edinmek üzere araştırma sağlanmıştır. Seçilen belediyeler, Suriyeli nüfus oranı tek kriter olmayıp belediyelerin 2020-2024 yılları için oluşturulan yeni stratejik planı ve göç için hedef oluşturan belediyeler olması nedeniyle (Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Esenyurt) çalışmaya konu

edinilmiştir. Gerekli göçmenler karma şekilde seçilmiştir. Çalışmadaki verilerin oluşması için yaklaşık 15 Suriyeli göçmen ile görüşme yapılmıştır fakat belirli bir kişi sayısından sonra aynı cevapların tekrarlanması kapsamında 9 kişi araştırmaya dahil edilmiş ve bu konuyu derinlemesine araştırmak için birebir röportajlar yapılmıştır.

Görüşmecilere ait kişisel bilgiler tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: Görüşmecilere ait kişisel bilgiler

		Kişi Sayısı
Cinsiyet	Erkek	7
	Kadın	2
Yaş	20-25	2
	26-30	1
	31-35	3
	36+	3
Meslek	Garson	1
	Esnaf	1
	Tekstil	4
	Matbaacı	1
	Market	1
	Ayakkabıcı	1

Tablo 2'de gösterilen görüşmecilerin ikisinin kadın yedisinin erkekten oluştuğu anlaşılmıştır. Yaş dağılımına baktığımızda katılımcıların 2'sinin 20 ile 25 arası, 1'nin 26-30 yaşları arası, 3'nün 31-35 yaşları arası, 3'ünün ise 36 yaş ve üzeri oldukları görülmektedir. Görüşmecilerin 1'er kişi garson, esnaf, matbaacı, market çalışanı ve ayakkabıcı, 4 kişi de tekstil mesleğindedir.

Tablo 3: Görüşmecilere ait kişisel bilgiler

Cinsiyet	Yaş	Meslek
Erkek	31	Garson
Erkek	40	Esnaf
Erkek	24	Tekstil
Kadın	35	Tekstil
Kadın	40	Tekstil
Erkek	25	Tekstil
Erkek	29	Matbaacı
Erkek	30	Market çalışanı
Erkek	40	Ayakkabıcı

Tablo 3'de verildiği gibi çalışma için yapılan görüşmeler 4 tekstil çalışanı, 1 garson, 1 esnaf, 1 matbaacı, 1 market çalışanı ve 1 ayakkabıcı ile yürütülmüştür. Bu görüşmecilerin cinsiyetlerine bakıldığında 2'sinin kadın, 7'sinin erkek olduğu görülmüştür. Bu katılımcıların listesi Tablo 4 kodlanarak sunulmuştur.

Tablo 4: Görüşmeci kodları

Görüşmeci	Görüşme Kodu
Erkek	(Görüşmeci 1)
Erkek	(Görüşmeci 2)
Erkek	(Görüşmeci 3)
Kadın	(Görüşmeci 4)
Kadın	(Görüşmeci 5)
Erkek	(Görüşmeci 6)
Erkek	(Görüşmeci 7)
Erkek	(Görüşmeci 8)
Erkek	(Görüşmeci 9)

Tablo 4'de araştırmaya katılan görüşmecilerin çalışmada kullanılan kodları gösterilmiştir.

3.3.1. Görüşme Formunun Hazırlanması

Çalışma verileri araştırmacılar tarafından ilgili literatürden yararlanılarak hazırlanmıştır (Akıncı ve diğ., 2014: 60 Aksoy, S. 2019 Aksoy, Z. 2012 Aktel ve Kaygısız, 2018: 579 Aydemir ve Şahin, 2017: 368 Çağlayan, 2006: 81 Cohen ve Sirkeci, 2015: 18). Bu literatür taramasından sonra görüşme formunun taslağı hazırlanmıştır. Taslak görüşme formatında, İstanbul'un Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler ve Esenyurt ilçelerinde Suriyeli göçmenlerin kent yaşamına uyumuna yönelik yerel yönetimlerin politika ve uygulamalarına ilişkin görüşlerini netleştirecek sorular yer almıştır. "Türkiye'ye göç etme nedeniniz neydi?", "Nasıl bir göç süreci yaşadınız?", "Neden göç etmek için Türkiye'yi seçtiniz?", "Türkiye'de nasıl karşılandınız?", "Şu an hangi statüdesiniz?", "Göç sürecinde belediyelerin göçmenlere yönelik almış olduğunuz hizmetleri etkilendi mi? Etkilendi ise nasıl?", "Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten idari yapılanmasının hizmetleri hakkında bilginiz var mı?", "Göçmenlere yönelik hizmete ihtiyaç olduğunda Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten birimini mi tercih ediyorsunuz?", "Çocuk sayınız belediyelerin göçmenlere yönelik verdiğiniz hizmetleri nasıl etkiliyor?", "Belediye personeline olan güven/güvensizlik belediye hizmetlerinden faydalanmanızı etkiliyor mu?", "Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerini alırken dil problemi yaşıyor musunuz?", "Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerini alırken ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz?", "Belediyelerin göçmenlere yönelik hangi hizmetlerinden faydalanıyorsunuz?", "Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerinden faydalanma / faydalanamama durumunuz göç kararınızı etkiledi mi?", "Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetleri konusunda kendinizi güvenliksiz hissediyor musunuz?" soruları yöneltilmiştir. Taslak soru formu, araştırma danışmanları tarafından ön değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Ön kontrolden sonra gerekli düzeltmeler yapılmış, görüşme kağıdındaki soruların anlaşılırlığı kontrol edilmiş ve görüşme kağıdına son şekli verilmiştir. Tüm bu aşamalardan sonra görüşme formatında 15 adet açık uçlu soruya yer verilmesi uygun görülmüştür. Tüm bu prosedürlerin uygulanması çalışmayı geçerli ve güvenilir kılmıştır. Araştırmaya ilişkin veri girişi görüşme formu Ek-1'de yer almaktadır.

3.3.2. Veri Toplama Süreci

Görüşme formunun son hali gönderildikten sonra görüşmenin gerçekleştirilme aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada, ilk olarak Tablo 1'de listelenen katılımcılarla iletişime geçilmiş ve dokuz katılımcıya gerekli bilgiler verilmiştir. Görüşmenin amacının ne olduğu, toplanacak olan bilgilerin kurumsal ya da uygulama yönünden sağlayacağı katkıların neler olduğu gibi konularda gerekli bilgiler aktarılmış ve araştırmaya katkı sağlamak yönünde isteklerinin olup olmadığı sorulmuştur. İstanbul'un Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler ve Esenyurt ilçelerinde yaşayan çok sayıda Suriyeli göçmenle görüşme planlanmış ancak bazı katılımcılar çeşitli nedenlerle soruşturmaya katkıda bulunamayacakları belirtmişlerdir bazılarında ise aynı cevaplarla tekrar etmesi nedeniyle araştırma sürecine dahil edilmemiştir. Son olarak 2022'de dokuz kişiyle kişisel görüşme gerçekleştirilmiştir. 1 Haziran - 30 Aralık 2022 tarihleri arasındaki katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler kayıt altına alınmış ve görüşmeler sırasında araştırmacılar tarafından çeşitli notlar alınmıştır.

Araştırma verilerinin çözümlenmesi ve çözümlenmesinde içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. İçerik analizi, sözlü, yazılı ve diğer materyallerde yer alan mesajları anlamlarına ve dilbilgisine göre nesnel ve sistematik bir şekilde sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımlar yapma imkânı sunan analitik bir tekniktir (Tavşancıl ve Aslan, 2001: 22). İçerik analizi, öncelikle temalar, kalıplar, deyimler ve yaygın sözcükler gibi içeriğin önemli olduğu düşünülen kısımlarını belirlemek ve analiz etmek için kullanılmaktadır. İçerik analizi, kod kategorisi konuları için üç süreçten oluşmaktadır. Verilere dayalı kodlar oluşturulur, kategoriler oluşturmak için kodları birleştirilir ve temalar oluşturmak için kategorileri birleştirilir. Belirli bir gerekçesi olmayan bir konuyu incelerken, kodlama genellikle verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılmaktadır. Bu çalışmada veriler temel alınarak kodlama yapılmıştır. Daha sonra kodlar arasındaki benzerlikler bulunmaya çalışılmakta ve kodlar kategoriler halinde gruplandırılmaktadır. Kategoriler, daha genel başlıklar olan konularda birleştirilmektedir. Bu şekilde ilişkisel örüntüler ortaya çıkarılmış ve ilişkisel şemalarla içerik analizi yapılmıştır

İçerik analizi ve çalışma verilerinin analizi için MAXQDA 2022 programı kullanılmıştır. MAXQDA 2022 programı, araştırma verilerini, metinleri ve saha raporlarını niteliksel olarak analiz edip değerlendirmeye ve elde edilen verileri yorumlamaya yardımcı olan bir yazılımdır.

3.4. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya konusu ile ilgili olarak 9 katılımcıdan elde edilen veriler, öncelikle MAXQDA programı kullanılarak kelime bulutu analizine tabi tutulmuştur. Kelime bulutunda yineleme sayısı artan kelimeler en büyük ve koyu, en az olanları ise en küçük koyu olmayan bir punto ile belirtilmiş ve Şekil 5'de sunulmuştur.

Şekil 5: Kelime Bulutu Analizi

Kelime bulutu incelendiğinde, katılımcıların yanıtlarında Türkiye, Suriye, yardım ve belediye kelimeleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Daha sonra veriler içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve yapılan içerik analizi sonucunda 4 tema ile 15 kategori ortaya çıkmıştır. Bu temalar göç nedenleri, belediye göçmen hizmetleri, dil

problemi, ayrımcılık şeklinde isimlendirilmiştir. Tema ve kategorilere ilişkin oluşturulan model Şekil 6'te gösterilmiştir.

Şekil 6: Suriyeli Göçmenlerin Kentsel Yaşama Uyumlarında Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları Ana Teması Modeli

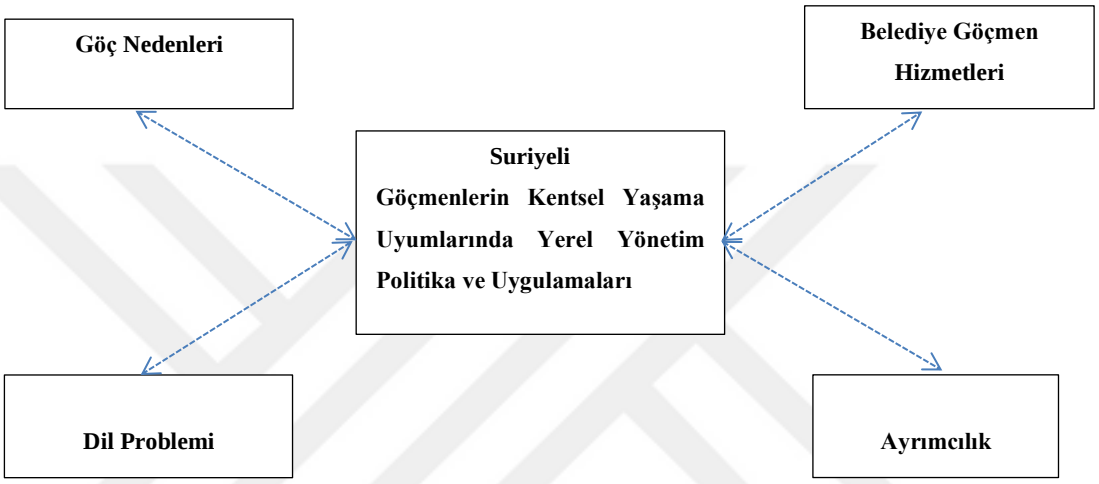

Bu temalar ve temalara ilişkin kategoriler aşağıda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

3.4.1. Türkiye'ye Göç Nedenlerine Ait Bulgular

Bu konuda 9 görüşmeci göç etme nedenlerini yaşanan savaş olarak aktarmışlardır. Katılımcılar ülkeleri olan Suriye'de 15 Mart 2011'den beri iç savaşın sürmesinin Türkiye'ye göç etmelerini etkileyen önemli bir faktör olduğunun dikkat altını çizmektedir. Çıkarıma neden olan katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

"*...savaş olduğu için hem yakın hem Müslüman ülke hem de küçükken seviyorum Türkiye'yi*" ***(Görüşmeci 1).***

"...savaş olduğu için bir de bizim hani şey bizim binanın önünde bomba düştü. Hem amcam hem halam vefat etti geldi. Yani babaannemin isteğiyle geldik" ***(Görüşmeci 2).***

"...savaştan, belirsizlikten" ***(Görüşmeci 3).***

"...savaştan" ***(Görüşmeci 4).***

"...savaştan" ***(Görüşmeci 5).***

"...yok. 2014 de geldim. Oturdum oturdum dayanamadım çıktım işte. Baktım ekmek paramı çıkartmıyorum, göç etmeme savaş etki yapmadı" ***(Görüşmeci 6).***

"...savaş oldu, geldim buraya, kaçtım çocukları kurtardım" ***(Görüşmeci 7).***

"...şimdi biz ilk önce Suriye'den neden çıktığımızı söyleyeyim. İlçede idik orada büyükşehire kaçtık ya askere götüreceklerdi ya da içeri hapise, istihbarat tarafından yani, karşı tarafta abim vardı, askere gitse idim abime karşı savaşacaktım. İkisinin arasında kaldığım için mecburen oradan Suriye'den çıkmam gerekti" ***(Görüşmeci 8).***

"...savaş olduğu için buraya geldim" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 5: Görüşmecilerin Türkiye'ye Göç Etme Nedenlerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Göç Nedenleri									
Savaş	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Yakınlık	✓								
Müslüman ülke olması	✓								
Türkiye sevgisi	✓	✓							
Ekonomik sıkıntı	✓		✓			✓			
Aile büyüğünün yönlendirmesi		✓							
Türkiye'nin Sınırı açması				✓					
Çocuklar					✓		✓		
Askere gönderilme korkusu								✓	
Hapse Atılma korkusu								✓	
Ayrımcılık								✓	

Tablo 5'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, Türkiye'ye göç etme nedenleri katılım sayısı boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin Türkiye'ye göç etme nedenini savaş olarak gösterenlerin daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.2. Türkiye'ye Göç Sürecinde Yaşadıklarına Ait Bulgular

Bu konuda 9 görüşmeci nasıl bir göç süreci yaşadıklarını aktarmışlardır. Katılımcılar Türkiye'ye göç etme süreçlerinde kendilerine gümrükte askerden ya da polis tarafından pek fazla zorluk çıkartılmadığına dikkat çekmektedirler. Çıkarıma neden olan katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

"...yok, ilk geldik serbest hiçbir şeyi kimseye bir şey olmadı, Kilis tarafından daha kolay olduğu için kaçak girdim, ya belli herkes kaçıyor, bir kişi değil yani sınırda yüzlerce adamlar var askerler ya da polis bir şey sormadı, savaş olduğu için" ***(Görüşmeci 1).***

"...işte 2 günde 2 gün içerisinde oldu ilk önce biz geldik, 8 yıl önce, ya biz sınırdan geçtik babam amcamla arabayla geldiler. Onlar sonradan, yasal yol ile giriş yapıldı. Çok önceden geldiğimiz için her şey yasaldır" ***(Görüşmeci 2).***

"...direk sınıra geldim, normal olarak aldı Türkiye, çok önceden öyleydi, kimse karışmıyordu, kimse dur diyen olmadı" ***(Görüşmeci 3).***

"...çocuklar kurtarmak için yani, ölümden, benim eşim de savaştan yaralanmış ve baya uğraştık. Sınıra direk geldik, pasaportla uğraşmadık kaçak geldik, Türkiye gir dedi girdik, yok kalabalık değildi, ailece birkaç kişiydik, araçla, sonra yürüyerek sonra araç, çok yürüyenler var" ***(Görüşmeci 4).***

"...yani korktum, çocuklarım yani savaşlar var. Belki öldü orda, o daha mı iyi yani, geldik ama orada yabancılar, sınıra yürüyerek de arabaylada karışık gitti, sınıra giderken çok kalabalıktı" ***(Görüşmeci 5).***

"...orada oturdum baktım ekmek param çıkmıyor, işim yok aç kaldım, kaçak geldim, Direk sınırdan girdim asker falan durdurmadı, hiç durdurmadı, direk geçtim, kalabalıktık, ama geçirmek için para verdik. Bizi bir kişi getirdi, 10 kişiydik" ***(Görüşmeci 6).***

"...yani güzel, çağdaş güzel kolay oldu. Savaş çıktı çocukları aldım geldim, hiç düşünmedim. Çocukları kurtarıyorum" ***(Görüşmeci 7).***

"...yok ben şey olarak diye girdim. Ben havaalanından geldim. Dil öğrenene kadar biraz sıkıntılar çektik" ***(Görüşmeci 8).***

"...8 yıldır buradayım ama kaçak geldim buraya. Şimdi sınırdan atlayarak Kilis'e geldim, İstanbul'a geldik iki gün kampta kaldık, ondan sonra bir daire aldım. Geldim evde oturdum yani yavaş yavaş gittim iş buldum, çalıştım, şöyle cebimde o zaman 10 15 milyar para vardı" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 6: Görüşmecilerin Türkiye'ye Göç Sürecinde Yaşadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Göç Sürecinde Yaşananlar									
Bir şey olmadı	✓								
Sınırdan Kaçak giriş			✓	✓	✓	✓	✓		✓
Sınırdan Yasal giriş		✓							
Havaalanından giriş								✓	

Tablo 6'da görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, Türkiye'ye göç sürecinde yaşadıklarına katılım sayısı boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin Türkiye'ye göç sürecinde sınırdan kaçak giriş yapanların daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.3. Türkiye'nin Neden Göç Etmek İçin Seçildiğine Dair Bulgular

Bu konuda 9 görüşmeci göç etmek için neden Türkiye'yi seçtiklerini aktarmışlardır. Katılımcılar Türkiye'yi müslüman olmasından, yakın olmasından ve sevdiklerinden göç etmek için seçtikleri dikkat çekmektedir. Çıkarıma neden olan katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

"...hem yakın hem Müslüman ülke hem de küçükken seviyorum Türkiye'yi" ***(Görüşmeci 1).***

"...çünkü en yakında bir de ilk önce amcam geldiği için buraya yerleşmişti. Amcam işte burada olduğu için biz geldik. Ülke ve bir tanıdık birisi bize öncülük

yaptı. Bunun dini yönden de uygun olduğu için dedik, İslam ülkesi rahat ederiz" ***(Görüşmeci 2).***

"...Türkiye'ye mecburiyetten seviyorum. İsteyerek en yakın yere geldim. Onlarda İslamiyet var" ***(Görüşmeci 3).***

"...bize yakındır ilk önce bize yakın hem de hani Suriyeli alıyordu, herkes memnundu, ondan yani" ***(Görüşmeci 4).***

"...hep Türkiye istiyordum birde sadece Türkiye aldı bizi yine başka ülkeye gitmezdim ama" ***(Görüşmeci 5).***

"...yok. Çünkü ben başka bir yolunu bulamadım. Yolum olmaz yani oraya gidemem, gidemezsin yalnız. Buraya geldim, mecburi kaldım. Biraz özellikle istemedim" ***(Görüşmeci 6).***

"...başka yani burada bu güzel dedi. Türkiye güzel ben geldim yani kendim karar verdim" ***(Görüşmeci 7).***

"...şöyle diyeyim, sana biz ilk önce buranın Müslüman olduğu için geldik. İkincisi Suriye'ye yakın. Yani ben yarın düzelirse ben gidebilirim. Bir de burada yani Müslüman olarak Almanya'ya gidebilirdim. Yollar açıktı bir ara 2016'larda ama gidenler şuan da çok büyük bir sıkıntı yaşıyor. Evli olanları kadını bir şey diyemiyorsun. Çocuklu olanları çocuğuna bir şey diyemiyorsun, direk elinden alırlar çocukları. En azından buraya bizim yaşadığımız gibi yaşıyorsunuz. Aramızda o kadar fark görmedim ya dersin şimdi yok bazı Suriyeliler şöyle bazı Suriyeliler böyle. Ben şöyle bakıyorum, bizim memleket diyeyim sana Lazkiye'ye olarak diyorum. Bizim memleket aynı yaşama tarzı, yani aynı tür alışkanlıklar. Ben mesela buraya nasıl diyeyim sana anlatabildim mi buraya herkesle anlaşabilirim çünkü bizim tarzımız böyle zaten hayatımız böyle hiçbir sıkıntı çekmedim" ***(Görüşmeci 8).***

"...çünkü en yakın bir yeri seçtim. Ya mesela din aynı din, bizim akraba Hatay'da var. Kırıkhan da Hatay da akrabalar var. Baktım Hatay'da yani hayat zor iş yok güç yok. Sonra İstanbul'a geldim ama önce Kilis'ten Hatay'a geçtim. Orda bir durdum. 2 gün 3 gün orada durdum. Baktım bir şey yok, iş falan falan yok buraya geldim sonra direk İstanbul'a geldim" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 7: Görüşmecilerin Türkiye'yi Neden Göç Etmek İçin Seçtiklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Göç Etmek İçin Seçilme Nedeni									
Yakınlık	✓	✓		✓				✓	✓
Müslüman ülke olması	✓	✓	✓					✓	
Türkiye sevgisi	✓		✓		✓	✓	✓		
Çocuklar								✓	

Tablo 7'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, Türkiye'ye göç etme nedenlerine katılım sayısı boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin Türkiye'yi yakınlık ve Türkiye sevgisi olarak belirtenlerin daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.4. Türkiye'de Nasıl Karşılandıklarına Dair Bulgular

Bu konuda 9 görüşmeci Türkiye'de nasıl karşılandıklarını aktarmışlardır. Katılımcılar Türkiye'de kendilerinin iyi karşılandıklarına dikkat çekmektedirler. Çıkarıma neden olan katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

"...çok güzel davranıldı bize Allah razı olsun. Herkese bize acıdı yardım etti. Yani çok herkes iyi davrandı ilk günlerde, şu an belirsiz, orada da her şey belli, onlar da haklı, Şimdi yani hepsi Suriyeli, hepsi iyi değil ki insanlar kusurlar var. Bir de yabancı olduğu için çoğalmış, bir tek Suriyeliler değil, Afgan var, Özbek var, Arap var Mısır, çok karıştı. İnsanlarda haklı şimdi" ***(Görüşmeci 1).***

"...yoktu, eskiden yoktu ama işte dil sorunu olduğu için zor anlıyorduk. Ya az vardı çok azdı ama işte davranan oldu azdı ama yaşadık. Zaman zaman azdı ama zaman zaman ayrımcılık kötü muameleler gördüm" ***(Görüşmeci 2).***

"...iyi karşılandım" ***(Görüşmeci 3).***

"...ya biraz kötü davranışlar vardı ama şimdi genelde çok iyi" ***(Görüşmeci 4).***

"...yani iyi karşılandım" ***(Görüşmeci 5).***

"...Türk vatandaşları yardımcı oldu buraya. Zaten bu ilde zaman bana eşya verdiler şey ***(Görüşmeci 6).***

"...kötü şeyler yaşamadım. Çok güzel elhamdülillah çok güzel. Memnun burada Türkiye'de memnunum" ***(Görüşmeci 7).***

"...yani böyle şimdi bak sosyal medyada veriyor ama kendim bahsetsem yok. Ben bir şey görmedim ama ben hiçbir şey görmedim. Kendimden bahsediyorum ama tabi zaten sorun yok." ***(Görüşmeci 8).***

"...kötü şeyler yaşamadım" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 8: Görüşmecilerin Türkiye'de Nasıl Karşılandıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Türkiye'de Nasıl Karşılandıkları									
Güzel davranışlarla karşılaşma	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓
Kötü muamele görme		✓		✓					
Eşya verilme						✓			
İnsanların acıması	✓								

Tablo 8'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, Türkiye'ye göç sürecinde nasıl karşılandıkları boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin Türkiye'ye göç sürecinde güzel davranışlarla karşılaşanların daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.5. Türkiye'de Şu An Göçmen Olarak Hangi Statüde Olduklarına Dair Bulgular

Bu konuda 9 görüşmeci Türkiye'de hangi statüde olduklarını aktarmışlardır. Katılımcılar birçoğunun statüsüne dair bilgisi olmadığı sadece yabancı kimlikleri olduğunun saptaması yapılmıştır. Bu sebeple bu sorunun cevabı tam olarak

alınamamıştır fakat Türkiye'de hukuken geçici koruma altında yaşamlarını sürdürmektedirler.

"...geçici koruma var, çalıştığı yerde sigortası var, 8 yıldır aynı firmada çalışıyorum" ***(Görüşmeci 1).***

"...bizim kimliğimiz var şimdi ama işte kimliğinin üstünde yabancı uyruklu vatandaş yazıyor ama normal her şey yasal kimliğimiz var ama" ***(Görüşmeci 2).***

"...yabancı kimliğim var" ***(Görüşmeci 3).***

"...yabancı kimliğim var" ***(Görüşmeci 4).***

"...yabancı kimliğim var" ***(Görüşmeci 5).***

"...yabancı kimliğim var" ***(Görüşmeci 6).***

"...geçici korumam var" ***(Görüşmeci 7).***

"...geçici korumam var" ***(Görüşmeci 8).***

"...statü belli değil" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 9: Görüşmecilerin Türkiye'de Şu an Göçmen Olarak Hangi Statüde Olduklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Türkiye'de Şuan Göçmen Olarak Statü									
Geçici koruma	✓						✓	✓	
Çalıştığı yerde sigortalı	✓								
Yabancı uyruklu vatandaş kimliği var		✓	✓	✓	✓	✓			
Statüsünü bilmiyor									✓

Tablo 9'da görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, Türkiye'de şu an göçmen olarak bulundukları statü boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin tamamına yakını kayıtlı ve yabancı uyruklu vatandaş kimliği olduğu görülmektedir.

3.4.6. Katılımcıların Göç Sürecinde Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Vermiş Oldukları Hizmetlerden Etkilenip Etkilenmediklerine Dair Bulgular

Bu konuda 9 görüşmeci Türkiye'de göç sürecinde belediyelerin göçmenlere yönelik vermiş oldukları hizmetlerden etkilenip etkilenmediklerini aktarmışlardır. Katılımcılar Türkiye'de göç sürecinde belediyelerin göçmenlere yönelik vermiş oldukları hizmetlerden bilgisi olmayanların çoğunlukta olması dikkat çekmektedir. Çıkarıma neden olan katılımcı ifadeleri şu şekildedir:

"...ben hiçbir şey görmedim, görmedim yani ne Ramazan yardımı ne şey, başvuru yaptım bir kere ama aldılar almadılar belli değil. Belediye olarak hiçbir şey gelmedi bana ama bir şey gelmedi ama işte amcamın sadece yeni ikinci çocuğu doğdu. Her 2 çocuğu olduğu için ben, onlar zannetmiyorum alakası yok çocuklarda ama bir başvuru yaptık. Ben bunlar belki büyük ailelere bakıyorlar. Abi 4-5 kişi, 6 kişilik, yok yok para yok kira yardımı yok. Hiçbir şey yo." ***(Görüşmeci 1).***

"...bilgim yok, ama özel Suriyeliler yabancılara bölüm var. İlgileniyorlar" ***(Görüşmeci 2).***

"...her şey var benim cüzdan evliliğim var her şey var memnunum evet. Hayır hiçbir destek yok benim için yok kimilerine aylık olarak var. Benim yok ama Bağcılar Belediyesi bu hizmeti veriyor bir de bir şey söyleyeyim yani iki çocuk olduğu zaman veriyorlar ama bir çocuğun varsa bu yardım bitiyor bir çocuğa yardım yok iki çocuğa iki olduğu zaman 18 yaşına kadar" ***(Görüşmeci 3).***

"...bilgim yok" ***(Görüşmeci 4).***

"...bir tercüman var. Bazen var bazen yok yani aldım ama şey almadım, kaymakamlığa gittim bir tane bir kutu, 3 çocuğum var, Kızılay para veriyor, çocuk başı 230 lira veriyor 18 yaşına gelmesine zaten 1 sene kaldı alamayacak para ***(Görüşmeci 5).***

"...bilgim yok. Bekârım. Varda bilmiyorum" ***(Görüşmeci 6).***

"...belediye de nerde sıkıntı var oraya gidiyorum işte tercüman var. Elhamdülillah çok şükür yani destek veriyor aylık, aylık, dükkâna gidiyor bakkala gidiyor yani, beş lira on lira veriyor. Devlet maaş veriyor aylık her kişi 155 lira. Her kişiye veriyor" ***(Görüşmeci 7).***

"...hizmet olarak ne aldım, yardım yok. Bir yardım yok ama hizmet olarak istediğimi alabiliyorum ehliyet çıkarabildim diyebilirim. Hiçbir sıkıntı çekmedim. İstediğimi yapabilirim ama yardım yok benim hiçbir yardım almadım. Yani şimdiye kadar" ***(Görüşmeci 8).***

"...hiç gitmedim, böyle belediyeye hiç gitmedim bilgim yok" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 10: Görüşmecilerin Göç Sürecinde Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Vermiş Oldukları Hizmetlerden Etkilenip Etkilenmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Belediye Yardımlarından Etkilenme									
Başvuru yapılmama									
Yardım alma			✓				✓		
Başvuru yapıldı, yardım yok	✓								
Yardım almama								✓	
Bilginin olmaması		✓		✓		✓			✓
Kaymakamlıktan yardım alma					✓				
Kızılay'dan yardım alma					✓				

Tablo 10'da görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, Türkiye'ye göç sürecinde belediyelerin göçmenlere yönelik vermiş oldukları hizmetlerden etkilenip etkilenmedikleri boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin Türkiye'de göç sürecinde belediyelerin göçmenlere yönelik vermiş oldukları hizmetlerden bilgisi olmayanların daha fazla olduğu görülmektedir. Hizmetlerinden ise tam anlamıyla yararlanabilen yoktur.

3.4.7. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten İdari Yapılanmasının Hizmetleri Hakkında Bilgilerinin Olup Olmadığına Dair Bulgular

"...valla ben hiç bilmiyorum yapamam da belediye falan hiç muhabbetim olmadı" ***(Görüşmeci 1).***

"...bilgim yok, özel Suriyeliler yabancılara bölüm var. Arapça konuşanlar da var. Avcılar belediyesinde göçmenlik bürosu var" ***(Görüşmeci 2).***

"...her şey, her şey var. Buradaki hizmette bir sıkıntı yok. Oraya gittiğimde bir sorun yaşamıyorum, evliyim, bir çocuğum var, Bağcılar belediyesinden çocuğa hiçbir destek yok idari yapılanma hakkında tam bilmiyorum ama her şey var" ***(Görüşmeci 3).***

"...belediye ye gitmedim hiç ama yabancılara bakan birim olduğunu biliyorum duyuyorum" ***(Görüşmeci 4).***

"...bir tercüman var. Bağcılar Belediyesi'nde. Tercüman var bazen var bazen yok" ***(Görüşmeci 5).***

"...bir birim, bir oda, bir bölüm yok" ***(Görüşmeci 6).***

"...oraya gidiyorum doğrudan tercüman var" ***(Görüşmeci 7).***

"...herhangi bir sıkıntı yaşadıysak göç idaresine gidiyoruz. Oturma izni burada İstanbul'da sadece bir tane Beyazıt da var oraya girebiliyoruz ama Esenyurt'un kendi bünyesinde de var" ***(Görüşmeci 8).***

"...göçmenlere yönelik böyle bir ofisleri var, büroları var böyle bir birim var ama ben hiç gitmedim, böyle belediyeye hiç gitmedim, bilgim yok" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 11: Görüşmecilerin Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten İdari Yapılanmasının Hizmetleri Hakkında Bilgilerinin Olup Olmadığına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Belediye Göç İdari Yapılanma									
Bilgisi olmama	✓	✓							✓
Bilgisi var			✓	✓	✓	✓	✓	✓	

Tablo 11'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten idari yapılanmasının hizmetleri hakkında bilgilerinin olup olmadığı boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten idari yapılanma hizmetleri hakkında bilgisi olanların daha fazla olduğu görülse de işleyiş süreçlerine dair kimse fikir sahibi olmadığı saptanmıştır.

3.4.8. Katılımcıların Göçmenlere Yönelik Hizmete İhtiyaç Olduğunda Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten Birimini Tercih Edip Etmediklerine Dair Bulgular

"...ben belediyeden hiçbir hizmetinden yararlanamıyorum" ***(Görüşmeci 1).***

"...şu ana kadar bir sorun yaşamadık. O yüzden gitme gereği duymadık" ***(Görüşmeci 2).***

"...bir çocuğum var, iki çocuk olmadığından yardım alamıyorum, birime gerek duymadım" ***(Görüşmeci 3).***

"...belediyeye hiç gitmedim" ***(Görüşmeci 4).***

"...belediyeye gidiyorum ama yardım almadım" ***(Görüşmeci 5).***

"...belediyeye gittim" ***(Görüşmeci 6).***

"...oraya gidiyorum" ***(Görüşmeci 7).***

"...herhangi bir sıkıntı yaşadığımızda gidiyoruz" ***(Görüşmeci 8).***

"...hiç gitmedim" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 12: Görüşmecilerin Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmet Yürüten Birimini Tercih Edip Etmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Belediye Göç Birimi Tercih Durumu									
Tercih ediyor					✓	✓	✓	✓	
Tercih etmiyor	✓	✓	✓	✓					✓

Tablo 12'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten birimini tercih edip etmedikleri boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerden belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten birimini tercih etmeyenlerinin daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.9. Katılımcıların Çocuk Sayılarının Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Verdikleri Hizmetleri Nasıl Etkilediğine Dair Bulgular

"...belediyeye işte sen gidip konuşmalısın ki mesela desem benim 2 çocuğum var, geçinemiyorum, zor geliyor, destek verin diyemezsin kurallar var" ***(Görüşmeci 1).***

"...3 kardeşiz yani toplam ailede 5 kişiyiz. Yardımı eğitim bitti, Biraz şu an 18 yaşına kadar var ama şimdi benim babam araba sahibi olunca. Bitiriyorlar. Çünkü araba var ya hiçbir şey olmayacak, üstüne ne normal zenginsiniz yani o yüzden vallahi. Mesela işte kişi başı aylık 150 civarında veriyorlar. Okul başlayınca veriyorlar. Bir tane çanta içinde birkaç tane küçük defter bir de kalemlik oluyor. Bunu belediye sağlıyor değil. Bugün belediye işte aylık 800 TL gibi yardım olabiliyor" ***(Görüşmeci 2).***

"...bir tane çocuk var. Çocuk yardım eğitim desteği veriyor. Bir çocuğa yardım yok. 2 çocuğa" ***(Görüşmeci 3).***

"...evliyim, 3 çocuğum var, belediyeden yardım almıyorum ama Kızılay bizi destekliyor kişi başına her çocuğa destek veriyor, tutarı bilmiyorum da eşim çekiyor parayı, 150 herhalde. 18 yaşına kadar verecek. 18 yaşına geldiği zaman duruyor" ***(Görüşmeci 4).***

"...3 çocuğum var, Kızılay para veriyor, şimdi 200,230 çocuk başına, 18 yaşına zaten bir sene kaldı" ***(Görüşmeci 5).***

"...bekarım, etrafımda çocuğu olup yardım alan olup olmadığını bilmiyorum, varda bilmiyorum" ***(Görüşmeci 6).***

"...çok şükür, destek veriyor devlet, çocuk başına her kişi 155 lira, ailedeki her kişiye veriliyor, her kişiye 155 lira" ***(Görüşmeci 7).***

"...evli değilim, çocuğum yok" ***(Görüşmeci 8).***

"...5 tane kızım var, çocuklar sigortasız çalışıyor. Tekstil işi yapıyor, yevmiye gidiyor ne kadar bir günlüğü valla tam bilmiyorum hiç hayatta sormadım. Bugüne kadar belediyeden hiçbir şey almadım" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 13: Görüşmecilerin Çocuk Sayılarının Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Verdikleri Hizmetleri Nasıl Etkilediğine İlişkin Görüşlerin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Çocuk sayısının hizmetlere etkisi									
1 çocuk			✓				✓		
2 çocuk	✓								
3 çocuk,		✓		✓	✓				
4 çocuk ve üzeri, yardım almadı									✓
Çocuksuz, yardım almadı						✓		✓	

Tablo 13'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, çocuk sayılarının belediyelerin göçmenlere yönelik verdikleri hizmetleri etkileme boyutu için

değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerinin 3 çocuk sahibi olanların daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.10. Katılımcıların Belediye Personeline Olan Güven / Güvensizlikleri Belediye Hizmetlerinden Faydalanmalarını Etkileyip Etkilemediğine Dair Bulgular

"...valla tanımıyorum ki, hepsi değil, şimdi ayrımcılığı çıkıyor, sana yardım etmiyor. Şey yapıyor ya o belli değil kardeşim yani şimdi iyilik var, kötülük bir de var. Ondan yani buna değmez. En son herkes kendi şeyi insanları seviyoruz. Bize yardım ediyor, seviyor adamı yardım ediyor" ***(Görüşmeci 1).***

"...kış yaz hiçbir şey yok, yok, olumlu olumlu, sorun yok şimdiye kadar genelde iyiler gittiğinde bazen denk geliyor iyi olmayan biri ama genelde iyiler" ***(Görüşmeci 2).***

"...evet güveniyorum, beni kandırmıyorlar. Evet her şey tamamdır şimdiye kadar hiçbir sıkıntım çıkmadı" ***(Görüşmeci 3).***

"...tabi her zaman devlet devlete, yani içim rahat, beni aydınlatırlar yani, bilgi verirler" ***(Görüşmeci 4).***

"...yani orta şey değil yani o bir kötülüğü de yok iyiliği de yok diyorsun yani evet" ***(Görüşmeci 5).***

"...yok güvenmiyorum, doğru bilgi verdiklerini düşünmüyorum" ***(Görüşmeci 6).***

"...yok yok sorun yok ben memnunum" ***(Görüşmeci 7).***

"...yalan yok hiçbir zaman böyle bir şey görmedim. Belki benim de Türkçem iyi olduğu için olabilir de ben anlıyorum, Zorluk çekmezler hemen direk söyledikleri ben direk anladığım için olabilir. Bende böyle bir şey olmayabilir de şey ama diğer mesela Suriyeli dili olmayanlara konuşmaları belki biraz zorlu olabilir" ***(Görüşmeci 8).***

"...belediyedeki kişilere hiç gitmedim" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 14: Katılımcıların Belediye Personeline Olan Güven / Güvensizlikleri Belediye Hizmetlerinden Faydalanmalarını Etkileyip Etkilemediğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Güven durumunun hizmetlere etkisi									
Güveniyorum	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Güvenmiyorum						✓			✓

Tablo 14'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtları doğrultusunda güven durumlarının belediye ve personellerinin göçmenlere verdikleri hizmetleri karşılığında güven ve güvensizlik boyutu değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Belediyelerin personeline olan güvenin verilen hizmetleri etkilediği görüşünün daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.11. Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmet Alırken Dil Problemi Yaşayıp Yaşamadıklarına Dair Bulgular

"...benim eğitimim yok çok şükür bende. Belli zaten konuşmamdan, öğrenmek zor olmadı, çalışırken öğrendim, çok az, yazar okur var benim belge Türkçe Halk Eğitime girdim sınavı yaptım ama, okuyamıyorum, anlıyorum, yüzde yetmiş de vardır yani" ***(Görüşmeci 1).***

*"...mesela İlk başta yaşadık, sonuçta yaşamıyoruz ama anam babam hafif zorlanıyor yani biraz zorlanıyor, ben okula gidiyorum, kardeşlerim de okuduğumuz için yani öğreniyoruz, ailem çalışarak, Türklerle kaynaşarak, bizde yok, ama mesela bazen babamda annemde oluyor. Bizden yardım istiyor istiyorlar "****(Görüşmeci 2)***

"...önceden yaşadım da yani şu an biliyorum, Türkçeyi öğrendim" ***(Görüşmeci 3).***

"...yok, her yerde var önce bilmiyorduk şimdi yani maşallah, biz çok uğraşmadık dil için Kürtçe de var kolay geçti. İlk geldiğimde hiç Türkçem yoktu biraz daha eksiğim var" ***(Görüşmeci 4).***

"...tabii ki, ilk başta çok yaşadım. Evet, şu an çok az, öğreniyorum" ***(Görüşmeci 5).***

"...var tercümanlar her yerde, Esenler Belediyesinde var hastanelerde var her yerde ama dil öğrendikten sonra artık gerek kalmıyor artık kimseye tercümanlığa şey takılmıyor. Yani mesela şimdi abim Türkçe bilmiyor beni arıyor. Ben onun yanına gidiyorum ama herkes bir tanıdığı ile gidiyorum Arada bir tercüman var. Ya bundan dolayı da bir dil sorunu yaşanmıyor" ***(Görüşmeci 6).***

"...valla sıkıntı yok, orada Arapça var, mesela ben sıkıntıyı oldum. Türkçe, tercüman istiyorum hemen geliyor" ***(Görüşmeci 7).***

"...Türkçe bilmiyordum. Ben bu marketin içinde her şeyi öğrendim. Türkçe dahil, çalışarak çalışan herhangi bir kursa falan gitmedim. Ben senden daha bilgili Türk şarkıları da biliyorum. Şarkılardan zaten çok seviyorum, deli sevdim yani daha doğrusu şarkılar çok dinliyorum zaten Arapça şarkı yani normal ondan öğrendim" ***(Görüşmeci 8).***

"...dil kursuna gitmedim, iş yerinde çalışıyorum bir kelime oradan bir kelime başka yerden aldım yavaş yavaş öğrendim" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 15: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmet Alırken Dil Problemi Yaşayıp Yaşamadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dil Problemi Yaşayıp Yaşamadıkları									
Önceden dil problemi yaşayan	✓	✓	✓	✓	✓				
Dil problemi yaşamayan						✓	✓	✓	✓

Tablo 15'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerden göçmenlere yönelik hizmet alırken dil problemi yaşayıp yaşamadıkları boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerden göçmenlere

yönelik hizmet alırken önceden dil problemi yaşamış olanların daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.12. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmetlerini Alırken Ayrımcılığa Uğradıklarını Düşünüp Düşünmediklerine Dair Bulgular

"...zannetmiyorum, öyle bir şey yok" ***(Görüşmeci 1).***

"...Valla biz onu görmüyoruz, bazen çok iyi oluyorlar bazıları mesela ayrımcılık oluyor. Mesela biz geçen 2 ay önce kimlikleri yenilemeye gittik bize gelen çok iyi biriydi ama bazılarına kötü biri gelmişti" ***(Görüşmeci 2).***

"...ayrımcılık yok" ***(Görüşmeci 3).***

"...ayrımcılık yok" ***(Görüşmeci 4).***

"...eskiden yok ama şimdi bazen, şimdi bazen var eskiden yok, eskiden daha, tabii ki bazı insan zaten bazen farkında olmadan yani" ***(Görüşmeci 5).***

"...ayrımcılık yok" ***(Görüşmeci 6).***

"...ayrımcılık yok aynı insanlar burada o da insan ben de insanım yani" ***(Görüşmeci 7).***

"...benim şey olmadı. Çok şey işlerim olmadığı için böyle bir şey görmedim ama sonra en son bir karakol tarafında alındım. Bizim böyle bir şey çıktı. Kimliğin süresi bitmişti göç idaresine gitmem gerekiyordu ben de başvurdum zaten direk gidemiyorsun randevu başvurdum ama sadece zamanı ve mekânı şey zamanın tarihi belli olmadığı için beklemen gerekiyor. 3 ay süre içinde gelmedi, dışarıda burada marketin önünde beni aldılar. Kimliği ver deyince kimliğin bitmiştir senin. Tuzla'ya getirmen gerekiyor, orada imza atmam gerekiyor, karakolda iken bak buradan aldılar, hiç kimse bana kötü davranmadı, orada da hiç kimse kötü davranmadı. Sadece bir kişi bana öyle bir davrandı ki, sanki ben böyle büyük bir suç işlemişim gibi sadece bir adam ama yalan yok geçen sene zaten" ***(Görüşmeci 8).***

"...ayrımcılık yok" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 16: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmet Alırken Ayrımcılığa Uğradıklarını Düşünüp Düşünmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ayrımcılık Yaşayıp Yaşamadıkları									
Ayrımcılık Yaşamayan	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
Ayrımcılık Yaşayan					✓			✓	

Tablo 16'da görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerden göçmenlere yönelik hizmet alırken ayrımcılık yaşayıp yaşamadıkları boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerden göçmenlere yönelik hizmet alırken ayrımcılık yaşamayanların daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.13. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hangi Hizmetlerinden Faydalanıp Faydalanmadıklarına Dair Bulgular

"...ben dediğim gibi fazla gitmedim bilgim yok" ***(Görüşmeci 1).***

"...vardı vardı şu an bitti şu an 18 yaşına kadar var ama benim babam araba sahibi olunca bitirdiler, hiçbir şeye sahip olmazsan yardım veriyorlar evet abi, bir de 18 yaşını doldurduğunda bitiyor, küçük kardeşlerimde almıyor çünkü araba var, yok yok araba var diye yardım bitti. Ne ev ne araba olmayacak üstüne borçla aldık, işte kişi başı aylık 150 civarında veriyorlar. Okul başlayınca çanta içinde bir tane küçük defter bide kalemlik oluyor yani belediye sağlıyor işte Avrupa Birliği getirdi. Önceden 3 ay 4 ay yardım ama şimdi kesmiş ama araba var diye kesti araba olmasaydı aylık 800 lira, kişi başı değil, yok, toplam, bizde bir kart oluyor, herhangi bir bankadan çekebiliyoruz, bu yardımı 4 sene aldım, minimum 3 çocuk olacak mesela benim yaşım 18 olunca kardeşim diyelim ki 15 bitiyor. Yani bir ailede 18 yaşını geçince bitiyor, herhangi bir çocuktan, anne ve babaya yardım yok, toplam" ***(Görüşmeci 2).***

"...1 çocuk var, hayır hiçbir destek yok belediyeden" ***(Görüşmeci 3).***

"...belediyeden yardım almıyorum, Kızılay bize destek veriyor, her çocuğa 150 herhalde, 18 yaşına kadar verecek. Belediyeye gitmemişim yardım yapıp yapmadığını bilmiyorum, ama vermiyor, ama devletten kimse bir şey almıyor Kızılay'dan alıyor, o da Türk devleti değil, biliyorsun destek yok, Avrupa birliğinden destek" ***(Görüşmeci 4).***

"...aldım ama şey almadım, ihtiyacım olduğunda ilkönce belediyeye gidiyorum, kaymakamlığa ama bir tane bir kutu, bir koli gıda verdi, evet ama sonra, Kızılay para veriyor çocuklar için, şimdi 200, Çocuk başı 200, 230 lira, 18 yaşına zaten bir sene kaldı" ***(Görüşmeci 5).***

"...belediyeden yardım almadım, evli olanlar gidiyorlar ama ben bekar olduğum için, belki ben ilerde evlensem yine gidiyor, gidelim" ***(Görüşmeci 6).***

"...ben kömür yazmadım, bende şey elbise orda var ya bu yukarda belediye var, ben oraya gittim, dedi şimdi süreli daha vermiyorum, önce verdiler, kıyafet elbise, erzak yok, her ramazan veriyor her ramazan veriyor ama şimdi yok kart ama BİM market için ama bu ramazan gelmedi, sosyal yardım için gitti çocuk her sene para veriyor 3 bin TL veriyor, yol masrafı mesela çocukların hepsi için her sene" ***(Görüşmeci 7).***

"...destek almadım yaşıyorum diyebilirim. Hiçbir sıkıntı çekmedim. İstediğimi yapabilirim ama yardım yok benim hiçbir yardım almadım. Yani şimdiye kadar" ***(Görüşmeci 8).***

"...belediyenin herhangi bir hizmetinden yararlanmıyorum" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 17: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hangi Hizmetlerinden Faydalanıp Faydalanmadıklarına İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hangi Hizmetlerden Faydalandıkları									
Belediyeye müracaat eden		✓			✓		✓		
Belediyeye müracaat etmeyen	✓								
Hizmetten yararlanmayan				✓		✓			✓
Önceden eğitim yardımı		✓					✓		
Önceden para yardımı		✓					✓		
Kömür yardımı							✓		
Gıda yardımı							✓		
Destek yok			✓					✓	
Kızılay desteği				✓	✓				
Kaymakamlık yardımı					✓				

Tablo 17'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerden göçmenlere yönelik hangi hizmetlerden faydalanıp faydalanmadıkları boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerden göçmenlere yönelik hizmetlerden faydalanma amacıyla belediyeye müracaat eden ve hizmetten yaralanmayanların daha fazla olduğu görülmektedir. Daha çok çocuk yardımları ve erzak yardımları verildiği belirtilmiştir.

3.4.14. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmetlerinden Faydalanma / Faydalanamama Durumunun Göç Kararını Etkileyip Etkilemediğine Dair Bulgular

"...yardım almadım, ya öyle demeyim ama, ben gitmedim orda yani fazla gitmedim yok orda adamlar var her gün alıp gidiyor geliyor ben onu yapmadım yani ama hani bana hiç yardım gelmese de ben kalırım burada. Türkiye'deyim. Ben belediyenin yardımına ihtiyacım da yok, ihtiyacı var gidip sorarım ama çok şükür çalışıyorum, yok gideyim orada nereden beleş var neyde şey var onu yapmıyorum, benden daha fazla ihtiyacı olanlar var onlar alsınlar" ***(Görüşmeci 1).***

"...yok öyle bir şey demedik abi, ya onlar olmasa da olur, çok da etkilemez yani biz ayaklarımızın üzerinde duruyoruz ya biz öyle bir şey demiyoruz. Kendileri veriyorlar hani istemezsen vermiyorlar öyle bir şey var yani. Başlarda yoktu sonradan başladı, Hani biz geldik ilk geldiğimizde 2 sene yaşadık. Yardım falan hiç almadık zaten bu yüzden Türkiye'ye gelmedik" ***(Görüşmeci 2).***

"...yok, ben sadece işimi yapıyorum o kadar, kendi kendime yapıyorum, sorun ney gibi mesela, tabi ki öyle bir şey oldu mu belediyeye kimlik için belediye ye gitmiyoruz göç idaresine gidiyorum, bağcılar belediyesi sadece evlilik cüzdanı, başka şey bu kadar yardım ediyor, belediyeyi özel bir hizmet için kullanmadım, yok ***(Görüşmeci 3).***

"...belediyeye hiç gitmedim, belediyeden değil ama Kızılay bize destek veriyor ***(Görüşmeci 4).***

"...belediyeden destek almadım, ama ihtiyaç olursa önce belediyeye gidiyorum, ***(Görüşmeci 5).***

"...belediyeden destek almadım, evli olanlar gidiyorlar ama ben bekar olduğum için, belki ben evlenirsem bende giderim, ben buraya gelince zaten tanıdıklarım var, ben geldim buraya, dediler burada işler iyi çalışıyorsun ekmeğini taştan çıkartıyorsun öyle" ***(Görüşmeci 6).***

"...yok, ben kimse vermiyor para, bende elhamdülillah çok şükür çalışıyorum yani, yani ben kuvvet var, ben her şey var, destek verse de olur vermese de olur, ben memnunum burada, ya gerçekten Türkiye'den memnunum yani, Türkiye güzel, insanlar güzel" ***(Görüşmeci 7).***

"...yok, yok ben şükürler olsun çalışıyorum. Çalıştığım kadarıyla hani çalışırım kendimi parayı yerim göç sürecimi etkilemez" ***(Görüşmeci 8).***

"...yok, belediye hizmetlerinden yararlanmıyorum" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 18: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hangi Hizmetlerinden Faydalanıp Faydalanma Durumunun Göç Kararını Etkileyip Etkilemediğine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Hizmetlerden Faydalanma Göç Kararı Etkisi									
Yardım almama	✓	✓					✓	✓	
Belediye müracaat etmek									
Evlilik cüzdanı verme			✓						
Belediye'ye hiç gitmeme									
Belediye hizmetlerinden yararlanmama			✓	✓	✓	✓			✓

Tablo 18'de görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerden göçmenlere yönelik hangi hizmetlerden faydalanıp faydalanmadıkları boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerden göçmenlere yönelik hizmetlerden faydalanmayanların daha fazla olduğu görülmektedir.

3.4.15. Katılımcıların Belediyelerin Göçmenlere Yönelik Hizmetleri Konusunda Kendilerini Güvenliksiz Hissedip Hissetmediklerine Dair Bulgular

"...yok, yok, demokrasi, şimdi bana ne yapacaklar? güvenlik tedirginliğim yok ***(Görüşmeci 1).***

"...ya işte şimdi her yabancı tedirgin aldığın her şey değişebilir abi gönderebilirler de. Şimdi iyiler işte mesela Cumhurbaşkanı değişince her şey değişebilir. Abi bazen kimlik var ama gönderiyor." ***(Görüşmeci 2).***

"...yok, güvenlik problemi yok" ***(Görüşmeci 3).***

"...yok, korkmuyorum, ne olacak yani" ***(Görüşmeci 4).***

"...hayır neden korkayım" ***(Görüşmeci 5).***

"...öyle düşüncelerim yok" ***(Görüşmeci 6).***

"...yok, güvenlik problemi yok" ***(Görüşmeci 7).***

"...güvenliksiz hissetmiyorum" ***(Görüşmeci8).***

"...bir tedirginliğim yok" ***(Görüşmeci 9).***

Tablo 19: Katılımcıların Belediyelerden Göçmenlere Yönelik Hizmetleri Konusunda Kendilerini Güvenliksiz Hissedip Hissetmediklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Görüşmeci								
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
Hizmetlerden Güvenliksiz Hissetme									
Güvenlik tedirginliği hissetmeme	✓		✓	✓	✓	✓		✓	
Bazen güvenliksiz hissetme		✓							
Güvenlik problemi yok							✓		
Belediyeden hiç hizmet almama									✓

Tablo 19'da görüldüğü gibi, görüşmecilerin verdikleri yanıtların, belediyelerden göçmenlere yönelik hizmetler konusunda güvenliksiz hissedip hissetmeme boyutu için değişkenlik gösterebildiği görülmüştür. Görüşmecilerin belediyelerden göçmenlere yönelik hizmetler konusunda güvenliksiz hissetmeyenlerin daha fazla olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Çalışma kapsamında İstanbul ilinin Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler ve Esenyurt ilçelerinde yaşamlarını devam ettiren Suriyeli göçmenlere yönelik yerel yönetimlerin süreç içindeki rollerini anlayabilmek amacıyla katılımcıların görüşleri irdelenmiş ve belirlenen dört ana tema ile tanımlanmıştır. Bu temalar göç nedenleri, belediye göçmen hizmetleri, dil problemi, ayrımcılık şeklinde isimlendirilmiştir. Bu süreç içerisinde yaklaşık 15 tane Suriye kökenli görüşmeci ayarlanmıştır fakat 9. kişiden sonrada benzer cevaplar tekrarlanması üzerine devam ettirilmemiştir. Yapılan görüşmeler, sorular eşliğinde tamamen yüz yüze yapılmış ve göçmenlerin yaşamlarını sürdürdüğü alan içerisinde gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz sınırları içerisinde her ne kadar 3.6 milyon Suriyeli göçmen olsa da bu tarz görüşmelerin yapılmasında oldukça çekimser kaldıkları ve bazı soruları cevaplamakta geri durdukları görülmüştür.

Seçili İstanbul ilçelerinde yaşamlarını devam ettiren Suriyeli göçmenlere yönelik yerel yönetimlerin süreç içindeki rolleri kapsamında göç nedenleri temasına bakıldığında 9 katılımcıdan 8 tanesi göç etme nedenini savaş olarak belirtmişlerdir. Görüşmecilerin Türkiye'ye göç sürecinde sınırdan kaçak giriş yapanların, Türkiye'yi yakınlık ve Türkiye sevgisi olarak belirtenlerin 6'şar bireyden oluştuğu görülmektedir. Türkiye'ye göç sürecinde güzel davranışlarla karşılaşanlar 7 kişidir. Çalışmanın en belirsiz kısmı ise Suriyelilerin statüsüne dair hiçbir bilgilerinin olmamasıdır. Yabancı kimlik kartına sahip olunması bir statü olarak görülmektedir. Akköz Çevik (2016: 81) çalışmasında Suriye'de yaşanan savaşın, tüm Suriye halkını ve özellikle de Suriyeli kadın ve çocukları son derece olumsuz şartlarda yaşamaya mecbur bıraktığı belirtilmiştir. Bu sonuç çalışmamızı destekler niteliktedir. Orhan ve Gündoğar (2015) ORSAM Raporu'na göre Suriye'deki savaşta yaralanan yaralıların tedavilerinin Türkiye'deki hastanelerde yapılması da göç nedeni olarak savaşın belirtilmesini desteklemektedir. Apak (2014:55)'ın çalışması uluslararası göçün en önemli nedenlerinin can güvenliği ve ekonomik sebepler belirterek savaşın Suriye'den göç olgusunda en önemli unsur olduğunu vurgulamıştır.

Türkiye'de göç sürecinde belediyelerin göçmenlere yönelik vermiş oldukları hizmetlerden bilgisi olmayanların 4, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerinden 3 çocuk sahibi olanların daha fazla etkilendiği, Belediyelerin personeline olan güvenin verilen hizmetleri etkilediği görüşünün 7 kişi olduğu görülmektedir. Abay ve Güllüpınar (2020) çalışmasında ülkemizde yerel yönetimler tarafından göçmenlere yönelik sunulan eğitim hizmetleri ağırlıklı olarak yetişkin göçmenlere yönelik olduğu belirtilmiştir. Buna göre belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetleri literatür tarafından desteklense de yardımlar daha çok çocukları olanlara yöneliktir. Belediyelerden göçmenlere yönelik hizmetlerden faydalanma amacıyla belediyeye müracaat eden ve hizmetten yaralanmayanların, güvenliksiz hissetmeyenlerin daha fazla olduğu görülmektedir.

Belediyelerden göçmenlere yönelik hizmet alırken 5 göçmenin önceden dil problemi yaşamış olduğu anlaşılmıştır. Karasu (2016: 995) çalışmasında Türkiye genelinde birçok belediye bünyesinde dil kurslarının verilmesine rağmen farklı örneklemlerde yapılan araştırma sonuçlarında göçmenlerin dil bilmeme ve buna bağlı sorunların yaşandığına değinilmektedir. Şanlıurfa'da yaşayan 384 göçmenle yapılan bir çalışma sonucunda araştırmaya katılanların %81,6'sı Türkçe bilmediği belirlenmiştir. Bakioğlu vd., (2018:20) araştırmasında ise Ankara'da yaşayan göçmenlerin uyumu önündeki en önemli engelin dil bilmemek olduğu ve bu durumun Türk komşularıyla ve toplumla ilişkilerini sınırlandırdığı gibi olumsuz sonuçlara ulaşılmıştır. Özmete ve Arslan, (2018) çalışmasına göre, dil bilmemek sosyal yaşam ve gündelik iş yaşamındaki uyum sürecini zorlaştırıp, stresi arttırabildiğini belirtmiştir. Yabancı bir ülkeye geldikleri için kültürel olarak da kendilerini yabancılaşmış hissedip sosyal izolasyonun artmasına sebep olabilmektedir. Bu çalışmalar göçmenlerin genelde dil problemi yaşadıklarını desteklemektedir. Durieux-Paillard (2011) araştırmasına göre, göçmenler çeşitli nedenlerle, yerleştikleri toplumun dilini öğrenmekte gecikmektedirler. Nimer (2019: 2) göre, Göçmenlere ve sığınmacılara yardım etmede en büyük sorunlardan birinin dil engeli olduğu görülmektedir. Birçok belediyenin göçmenlere hizmet veren birimlerde çalıştıracak uzman ve dil bilgisinden yoksun olması nedeniyle sorunların kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Türkiye'deki

Suriyeliler üzerinde yapılan araştırmalar, ev sahibi ülkenin dilini bilmemenin göçmenlerin haklarını elde etmelerini, eğitim, işgücü piyasası, sağlık ve hukuk hizmetlerine erişimlerini engellediğini göstermiştir. Dil en büyük zorluklardan biridir. Araştırmamızı destekler bir literatür sonucu olarak çalışmamıza alınmıştır. Yapılan görüşmelerde bazı görüşmecileri anlayabilmek için tercüman yardımı alınmıştır.

Belediyelerden göçmenlere yönelik hizmet alırken ayrımcılık yaşamayanların 7 kişi olduğu görülmektedir. Bello (2015) araştırmasına göre yönetim süreçlerindeki zorluklar, vize alma, iş ve barınak bulma, ayrımcılık, önyargı, yabancı düşmanlığı, kalıp yargılar ve göçmenlerin entegrasyonu tartışmaları bu konuyla ilgili en çok gündeme gelen ve araştırılan sorunlar olarak belirtilmiştir. Wets (2006) çalışmasında başarılı bir entegrasyon için en önemli üç unsurunun demokratik siyasi süreçlere katılma, iş piyasasına eşit ulaşım ve her türlü ayrımcılıktan muaf olma büyük önem göstermekte olduğu açıklanmıştır. Tunç (2015) araştırmasına göre Türkiye vatandaşlarının Suriyeli sığınmacıların savaşın ortasında kalarak hayati tehlike yaşamalarına izin vermeyeceği yapılan araştırmalarda da görülmüştür.

Bütün bu bulguların sonucunda, Suriyeli göçmenler aslında toplumun düşündüğü kadar yardım almadığı görülmüştür. Birçoğu belediyelerin hizmet ve olanaklarından çok uzaktır. Bu uzaklığın temel sebeplerinden birisi ise Türkçe bilmemektir. Toplum olarak her ne kadar Suriyelilerin ülkelerine dönmeyeceği düşünülse de çalışmada belirtilen soruların dışında kurulan diyaloglar kapsamında hemen hepsi ülkesine dönmek istediklerini aktarmışlardır. Buna temel etken ise bir kısmı için Türkiye'deki enflasyonist ortamın ve yüksek konut kiraları iken bir kısmı için ise memleket özleminden kaynaklanmaktadır.

KAYNAKÇA

Abay, A., ve Güllüpınar, F. (2020). Suriyeli çocukların eğitim ve uyum sorunlarının değerlendirilmesi: Kızıltepe Örneği. *Muhakeme Dergisi, 3*(1), 141-160.

Akçadağ, E. (2012). *Yasadışı Göç ve Türkiye.* İstanbul: Bilgesam Yayınları.

Akçapar, Ş. K. (2012). Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu. S. G. Ihlamur içinde, *Küreselleşme Çağında Göç* (s. 563-575). İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş.

Akgeyik, T. (2004). Kamu Yönetiminde Reform Arayışları: İKY Perspektifli Bir Yaklaşım. *Hukuk ve Adalet, Eleştirel Hukuk Dergisi*(2), 64-77.

Akıncı, B., Nergiz, A., ve Gedik, E. (2014). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Kabul Süreci. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 58-83.

Akköz Çevik, S. (2016). Suriye'den Göç'ün Etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 5*(2), 80-83.

Aksoy, S. (2019). *Çatışma ve Göç Kültürü Yöntembilimi Bağlamında Bir Roman Okuması: Hakan Günday Daha.* Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Külterlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5*(20).

Aktel, M., ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye'de Göç Yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23*(2), 579-604.

Akwawua, S. ve Pooler, J. A. (2000). An Intervening Opportunities Model of U.S. Interstate Migration Flows, *Geography Research Forum,* 20, 33-51.

Anbarlı Bozatay, Ş., ve Kızılkaya, K. (2016). Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim Tartışmalarının Odağında Bir Düzenleme: 6360 Sayılı Yasa Hakkındaki Değerlendirmeler. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6*(1), 609-637.

Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği. *Mukkadime, 5*(2), 53-70.

Apak, H. (2015). Uluslararası Göç ve Sivil Toplum: Suriyeli Göçmen STK'lar. B. Toprak, A. Akbaş, ve F. Özçelik (Dü) içinde, *Genç Akademisyenler*

Sempozyumu 1 (s. 274-281). Mardin: Bildiriler Kitabı.

Arango, J. (2004). *International Migration in the New Millennium: Global Movement and Settlement.* (D. Joly, Dü.) Aldershot: Ashgate Publishing.

Ateş, K. (2020). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü. *Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(5), 23-40.

Avcı, M. (2018). Entegre Sınır Yönetimi Kavramı ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 35-36.

Avcıoğlu, G. Ş. (2014). Immanuel Wallerstein'ın Dünya Sistemi, Jeopolitik ve Jeokültür Kuramı, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 31, 97-110.

Avrupa Komisyonu. (2022). *Avrupa Komisyonu Tarafından Hazırlanan Türkiye Raporlar.* T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. https://www.ab.gov.tr/ilerleme-raporlari_46224.html adresinden alındı (Erişim Tarihi: 18.04.2023).

Aydemir, S. ve Şahin, M. C. (2017). Tek Tanrılı Dinlerde Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Göç Teorileri Açısından Bir Analiz. *Journal of Islamic Research, 28*(3), 359-371.

Bağrıaçık, A. (2018). Kamu Hizmetinin Uyarlama İlkesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 26* (3), 155-183.

Bakioğlu, A., Artar, F. ve İzmir, H. (2018). Ankara'daki Suriyelilerin mültecilik deneyimleri. *Sosyoloji Derneği Yayını,11*(25), 1-54.

Banifazi, C. (2008). Evolution of Regional Patterns of International Migration in Europe. C. Bonifazi, M. Okolski, J. Schoorl, ve P. Simon içinde, *International Migration in Europe: New Trends and New Methods of Analysis.* Amsterdam: Amsterdam University Press.

Belli, A. (2017). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Bağlamında Yerinden Yönetimin ve Yerel Yönetimlerin Değerlendirilmesi, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi, 9*(16), 101-118

Bello, V. (2015). On the Border: Framing Migration Interconnectivity between States and Societies as Diaspora or Transnationalism? A Response Formulated through Interdisciplinary Lenses. T. Bloom içinde, *Migration Across Boundaries : Linking Research to Practice and Experience* (s. 11-28). London: Routledge.

Bozkurt, Ö. (2018). Sınır Yönetimi Alanında Yapılan Çalışmalar Sınır ve Göç Yönetimi. *İdarecinin Sesi Dergisi,* 0(185), 19-29.

Canyurt, D. (2015). Suriye Gelişmeleri Sonrası Suriyeli Mülteciler: Türkiye'de Riskler. *Akademik Bakış Dergisi,* 48, 127-146.

Castles, S., ve Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri.* (B. U. Bal, ve İ. Akbulut, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Cebe, S. M. (2007). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Kapsamında: Belediye Yasası ve Büyükşehir Belediye Yasası* . Ankara: Adalet Yayınevi.

Cohen, J. H., ve Sirkeci, İ. (2015). Hareketlilik, Göç, Güvensizlik. (M. Altunoğlu, Z. Çelik, ve O. İmga, Dü) *Kent Araştırmaları Dergisi*(15), s. 8-22.

Council of Europe. (1985). European Charter of Local Self-Government. *European Treaty Series*. https://rm.coe.int/168007a088 adresinden alındı (Erişim Tarihi: 01.04.2023).

Council of the European Union. (1999, October 15-16). *Presidency Conclusions, Tampere European Council, 15-16 October 1999.* European Parliament: https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm adresinden alındı (Erişim Tarihi: 14.02.2023).

Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees. (1951). 07 01, 2023 tarihinde The UN Refugee Agency: https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees adresinden alındı

Çağlar, T. (2018). Göç Çalışmaları İçin Kavramsal Bir Çerçeve. (S. Türkel, Dü.) *Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 5*(8).

Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitisü Dergisi*(17).

Çağlayan, S. (2019). Bir Göç Ülkesi Olarak Türkiye. F. G. Yaylacı, ve F. G. Yaylacı (Dü.) içinde, *Türkiye'de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetle* (s. 41-50). London: Transnational Press London.

Çalı, H. H. (2012). Kamu Politikası Olarak Türkiye'nin Göç Politikası. *İdarecinin Sesi Dergisi,* 47-50.

Çayhan, B. E. (2002). Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Türkiye". *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 3*, 42-55.

Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye‟de Yerel Yönetimler, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi,* 11(1), 53-64.

Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (5 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Çomaklı, Ş. E. (2008). AB İlerleme Raporları Çerçevesinde Türkiye'deki Vergi Kayıp ve Kaçaklarının Önlenmesine Yönelik Uygulamalar. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22*(1), 53-82.

Daddario, W., Dhamankar, J., Loayza, M., Mckenzie, J., Meerzon, Y., Nauha, T., Stojnic, A. (2018). What is Refugee? *Performace Philosophy, 4*(1), 206-233.

Daoudov, M. (2015). Türkiye'de Yabancıların Uyumunda Yerel Yönetimlerin Rolü. Y. Bulut (Dü.) içinde, *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorunun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* (s. 39-64). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Demirhan, Y., ve Aslan, S. (2015). Türkiye'nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi. *Birey ve Toplum Dergisi, 5*(9).

Durieux-Paillard, Sophie. (2011). *Differences in language, religious beliefs and culture: the need for culturally responsive health services',* in Bernd Rechel, Philipa Mladovsky, Walter Devillé, Barbara Rijks, Roumyana PetrovaBenedict, Martin McKee (eds.) Migration and Health in the European Union. Berkshire: McGrawHill Open University Press, 203-213

Ekici, S., ve Tuncel, G. (2015). Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi, 5,* 9-22.

Elçi, İ. H. (2022). Türkiye'nin Entegre Sınır Yönetim Modeli Kapsamında İran Sınırına İnşa Ettiği Modüler Beton Duvarın Düzensiz Göçe Etkisi. Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar, 6(21), 317-332.

Embel, E. (2019, Eylül). Varşova Paktı. *Güvenlik Yazıları Serisi*. doi:10.13140/RG.2.2.17787.87849.

European Commission. (2023, June 9). *Statement on the political agreement on the New Pact on Migration and Asylum*. European Union: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3183 adresinden alındı

Erdil, B. (2020). Göç ve Mülteci Hareketlerinin Türkiye'nin Göç Politikalarına Etkileri. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4* (2), 71-86.

Erdoğan, O. (2019). Belediyelere Kayyum Atanması Uygulaması Üzerine Bir Değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*(488), 245-264.

Ergun, T., ve Polatoğlu, A. (1992). *Kamu Yönetimine Giriş.* Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Ergüven, N. S., ve Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 62*(4), 1007-1061.

Erkal, M. E. (1980). Beyin Göçü. *Istanbul Journal of Sociological Studies*(18), 73-80.

Erkıral Tavas, O. (2022). *Uluslar Arası Göç Yönetimi - AB ve Türkiye İlişkileri.* Ankara: TİAV.

Fansa, M. (2021). Kimim Ben? Göçmen, Sığınmacı, Mülteci, Yabancı, Vatansız ve Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler. *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4*(2), 289-306.

Fassmann, H., ve Munz, R. (1994). European East-West Migration, 1945-1992. *The International Migration Review, 28*, 521-531.

Feigenberg, B. (2020). Fenced Out: The Impact of Border Construction on US-Mexico Migration. *American Economic Journal: Applied Economics, 12*(3), 106–139.

Gençler, A. (2005). Avrupa Birliğinin Göç Politikası, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi,* (49), 174.

Geray, C. (1993). Kaya Yazanağı Açısından Yönetimin Taşra Birimlerinin Yeniden Düzenlenmes. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 2*(1), 9-17.

Güder, M. (2016). Türkiye'deki Dış Göç Olgusuna Sosyo Ekonomik Bir Yaklaşım ve Avrupa Birliği ile Geri Kabul Antlaşması'nın Olası Etkileri. *Sosyo Ekonomi, 24*(30), 123-137.

Güleç, C. (2015). Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları. *TESAM Akademi Dergisi, 2*(2), 81-100.

Güven, A., Karkacıer, A., ve Şimşek, T. (2017). Merkezileşme yerelleşme tartışmaları kapsamında yerel yönetimlerde vesayet denetimi sorunu. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 12(2), 189-208.

İçduygu, A., ve Sirkeci, İ. (1998). Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri. O. Baydar (Dü.) içinde, *75. Yılda Köylerden Şehirlere* (s. 249-268). İstanbul: Tarih Vakfı Yayını.

İktisadi Kalkınma Vakfı. (2000). *Amsterdam Anlaşması, Bütünleştirilmiş Haliyle*

Avrupa Birliği Kurucu Anlaşmaları. (C. Bolayır, Dü.) İstanbul.

International Organization for Migration (IOM). (2019). *Glossary on Migration*(34), 134. Mart 21, 2022 tarihinde alındı

IOM UN Migration. (2020). *World Migration Report 2020.* https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2020-interactive/

IOM UN Migration. (2022). *World Migration Report 2022.* https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/

Kabakuşak, D. (2018). Kültürel Çeşitliliğin Yönetim Modelleri Üzerine Bir İnceleme: İltica ve Göç Ulusal Eylem Planı, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 21*(1), 102-130 .

Kapu, H. (2012). TRA2'de Göç Olgusu: Sebep ve Sonuçlar Bağlamında Analitik Bir Araştırma. *T.C. Serhat Kalkınma Ajansı*.

Karaarslan, M. (2007). Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Bağlamında Yerel Yönetimlerin Özerkliği ve Denetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karasu, M. A. (2016). Şanlıurfa'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların kentle uyum sorunu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 21*(3), 995-1014.

Kırışık, F., ve Sezer, Ö. (2006). Türk Anayasalarında Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 15(2)*, 5-30.

Kaştan, Y. (2016). Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi İç Göç Hareketleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 692-700.

Kaya, A. (2014). Türkiye'de Göç ve Uyum Tartışmaları. *Kent Araştırmaları Dergisi*(14), 11-28.

Kazel, E. ve Bayartan, M. (2021). Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye'nin Sınır Güvenliği: Batı Kara Sınırları. Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi, 6(1), 201-219.

Kim, I., Critelli, F. M., ve Berthold, S. M. (2019). Refugees and Asylum Seekers. L. D. Butler, F. M. Critelli, ve J. Carello (Dü) içinde, *Trauma and Human Rights* (s. 221-240). Palagrave Macmillan.

Koçak, Y., ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler*

Fakültesi Dergisi, 3(3), 163-184.

Köktaş, A. (2011). Sınır Güvenlik Birimi Kurma Çalışmaları. *Stratejik Düşünce Enstitüsü*, 3-25.

Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography, Population Association of America(PAA), 3*(1), 47-57. doi:https://doi.org/10.2307/2060063

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü.* (O. Akınay, ve D. Kömürcü, Dü) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Massey, D. S. (1986). The Settlement process among Mexican migrants to the United States. *American Sociological Review* , 670-685.

Massey, D. S. (1989). *Economic Development and International Migration in Comparative Perspective.* Austin: The General Libraries University of Texas.

Massey, D. S. (1999). Why Does Immıgration Occur?: A Theoretical Synthesis. P. Kasinitz, ve J. DeWind (Dü) içinde, *The handbook of international migration: The American experience* (s. 34-52). Newyork: Russell Sage Foundation.

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., ve Taylor, J. E. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review, 19*(3), 431-466. doi:10.2307/2938462

Migration: Types of Migration. (tarih yok). 04 20, 2023 tarihinde Teleskola: https://teleskola.mt/wp-content/uploads/2021/01/Types-and-Causes-of-Migration-Worksheet-98f6b98336c2c15556b562569983bf18.pdf adresinden alındı

Mor, H. (2010). Avrupa (Birliğinin) Bütünleşme Süreci ve Sorunları. *Gazi Üniversitesi Hukuk, 14*, 499-541.

Nimer, M. (2019). *Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Türkçe Dil Eğitimi Deneyimleri ve Kurumsal Yapılar.* İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi Sabancı Üniversitesi.

Nuri, Ş. (1935). İskân Kanunu ve Yurdlandırma Politikamız. *Ulus Gazetesi*.

Office Journal of the European Union. (2007). *Treaty of Lisbon.* European Union Law: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT

Official Journal of the European Communities. (2014). *Agreement between the European Union and the Republic of Turkey on the readmission of persons*

*residing without authorisatio*n. European Union Law:https://eur-lex.europa.eu/legal content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:22014A0507(01)&qid=1690155647217_en adresinden alındı

Official Journal of the European Communities. (1997). *Dublin Convention.* European Union Law:https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/dublin-convention_en adresinden alındı

Ogün, Ö. (2013). *Avrupa Birliği ve Yasadışı Göçmen/Mülteci Sorunu: Sınır Güvenliği ve Türkiye'ye Etkileri* (Tez No. 348945) [Yüksek Lisans Tezi Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp

Olcay, Z. (2012). Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri, *TBB Dergisi*, 99, 229-240

Olesen, H. (2002). Migration, Return, and Development: An Institutional Perspective. *The MigrationDevelopment Nexus,* 40(5), 126-150.

Orhan, O., ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri.* Rapor No: 195 Ankara: ORSAM. 07 01, 2023 tarihinde https://www.orsam.org.tr//d_hbanaliz/201518_rapor195tur.pdf adresinden alındı

Orhan, O., ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri.* Ankara: ORSAM

Örselli, E. ve Babahanoğlu, V. (2016). Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analizi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(43), 2063-2072.

Özçürümez, S. ve Türkay, Ş. (2011). *Türkiye'de İltica Politikası, Aktörleri ve Çalışmaları: Bir "Epistemik Topluluk" Oluşurken", İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika,* (Ed. Özlen Çelebi, Saime Özçürümez ve Şirin Türkay), Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Yayını, 27-48

Özerim, G. (2014). Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Sorunu Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi? *Ege Stratejik*

Araştırmalar Dergisi, 5(1), 11-48.

Özgöker, U. ve Batı, G. F. (2016). Avrupa Birliği Hukukunda Göç Sorunu Parametreleri. Ekonomi, *Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1*(2), 1-10.

Özkan, Y. (2023, Haziran 9). *AB ülkeleri yeni sığınma ve göç politikası konusunda anlaştı*. BBC News Türkçe: https://www.bbc.com/turkce/articles/cv21dxe000wo adresinden alındı

Özmete, E. ve Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm ve transnasyonal sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet, 29*(1), 173-207.

Özturanlı, B., ve Ergüven, N. S. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi*, 1007-1061.

Petersen, W. (1958). A General Typology of Migration. *Amerikan Sociological Review*, 23(3), 256-266. https://doi.org/10.2307/2089239

Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London, 48*(2), 167-235.

Rittersberger, H. T. (2001). *Türkiye'de İç Göç ve Toplumsal Değişim.* Karizma.

Rotariu, T. (2009). *Demografie şi sociologia populaţiei.* Iaşi: Polirom.

Sarıteke, İ., Kahraman, Ö. F., ve Aydın, A. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Nüfusun Hukuki Statüsü ile İlgili Bir Analiz. *Turkish Studies, 13*(7), 383-396.

Singh, K. (2023, January 31). *Lee's theory of migration: intervening obstacles model.* Pan Geography. https://pangeography.com/lees-theory-of-migration/

Sirkeci, İ., ve Yaylacı, F. G. (2019). Küresel Hareketlilik Çağında Göç Kuramları ve Temel Kavramları. F. G. Yaylacı (Dü.) içinde, *Türkiye'de Sığınmacı, Mülteci ve Göçmenlerle Sosyal Hizmetler* (s. 15-40).

Sirkeci, İ., ve Yüceşahin, M. (2014). Türkiye'de Göç Çalışmaları. *Göç Dergisi, 1*(1), 1-10.

Stark, O. (1991). *The migration of labour*. Cambridge: Basic Blackwell.

Stouffer, A. S. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review, 5*(6), 845-867.

Szczepanski, J. (1972). *Noţiuni elementare de sociologie* . Bucureşti: Ştiinţifică.

T.D.K., (tarih yok). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Sözlükleri: https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı (Erişim Tarihi: 08. 17.2021).

Tavşancıl, E., ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller İçin İçerik*

Analizi ve Uygulama Örnekleri. İstanbul: Epsilon.

Teksoy, B. (2013). 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanuna Göre Yabancıların Vize Alma Zorunluluğu, AÜHFD, 62 (3) 2013: 855-906

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü.* İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Topal, H. A. (2015). Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *2* (1). 5-22.

Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler* (9 b.). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Townsend, R. M. (2015). *The European Migrant Crisis.* Dublin: Lulu.

Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkleri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Akademi Dergisi, 2* (2). 29 – 63.

T.C. Avcılar Belediyesi. (2014). 2015-2019 Stratejik Plan. http://www.avcilar.bel.tr/CMS/Files/stratejik2015.pdf Erişim Tarihi: 08.02.2023.

T.C. Avcılar Belediyesi. (2019). 2020-2024 Stratejik Plan. https://www.avcilar.bel.tr/icerikDosyalar/5dfca37fdaca71576838015.pdf Erişim Tarihi: 08.02.2023.

T.C. Bağcılar Belediyesi. (2014). 2015-2019 Stratejik Plan. http://www.bagcilar.bel.tr/stratejikplan Erişim Tarihi: 08.02.2023.

T.C. Bağcılar Belediyesi. (2019). 2020-2014 Stratejik Plan. https://www.bagcilar.bel.tr/BBImages/Slider/Image/bb_stratejik_plani_2020_2024-17132.pdf Erişim Tarihi: 08.02.2023.

T.C. Esenyurt Belediyesi. (2014). 2015-2019 Stratejik Plan. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2015_2019_STRATEJIK_PLANI.pdf Erişim Tarihi: 08.02.2023

T.C. Esenyurt Belediyesi. (2019). 2020-2024 Stratejik Plan. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2020_2024_STRATEJIK_PLANI.pdf Erişim Tarihi: 08.02.2023

T.C. Bahçelievler Belediyesi. (2014). 2015-2019 Stratejik Plan. https://kontrol.bahcelievler.bel.tr/uploads/documents/RAPORLAR/Strateji/20152019StratejikPlan.pdf Erişim Tarihi: 08.02.2023

T.C. Bahçelievler Belediyesi. (2019). 2019-2020 Stratejik Plan. https://kontrol.bahcelievler.bel.tr/uploads/documents/RAPORLAR/Strateji/Guncel-20202024-StratejikPlan-v2.pdf?v=2 Erişim Tarihi: 08.02.2023

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (2017). *Müzakere Fasılları Temelinde AB Müktesebatı Listesi*. https://www.ab.gov.tr/muzakere-fasillari-temelinde-ab-muktesebati-listesi_42148.html. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 02.04.2023).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (2019). *Ulusal Programlar*. https://www.ab.gov.tr/ulusal-programlar_46225.html. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (2022). *AB ile Yürütülen Vize Serbestisi Diyaloğu*. https://www.ab.gov.tr/ab-ile-yurutulen-vize-serbestisi-diyalogu_51819.html. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 09.05.2023).

T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı. (2022). *Avrupa Birliğinin Tarihçesi.* https://www.ab.gov.tr/avrupa-birliginin-tarihcesi_105.html. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (tarih yok). *İltica Ve Göç Ulusal Eylem Planı*. https://www.goc.gov.tr/iltica-ve-goc-ulusal-eylem-plani. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (tarih yok). *Lahey Süreci*. https://www.goc.gov.tr/lahey-sureci. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (2020). *Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı*. https://www.goc.gov.tr/uyum-strateji-belgesi-ve-ulusal-eylem-plani. adresinden alındı (Erişim Tarihi: 24.03.2023).

T.C. Resmî Gazete, (1950). Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde İmzalanmış Olan Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, Resmî Gazete Kanun no 359, Kabul Tarihi 29.08.1961, Sayı 10898, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5683.pdf adresinden alındı (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (1950). Pasaport Kanunu, Resmî Gazete Kanun no 5682, Kabul Tarihi 15.07.1950, Tertip 3, Cilt 31, Sayı 7564,

https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5683.pdf adresinden alındı (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (1950). Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, Resmî Gazete Kanun no 5683, Kabul Tarihi 15.07.1950, Tertip 3, Cilt 31, Sayı 7564, https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.5682.pdf (Erişim Tarihi: 01.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (1961). Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, Resmî Gazete Kanun no 357, Kabul Tarihi 29.08.1961, Sayı 10898, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10898.pdf adresinden alındı (Erişim Tarihi: 20.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (2004). Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Resmî Gazete Kanun no 5216, Kabul Tarihi 10.07.2004, Tertip 5, Cilt 43, Sayı 25531, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040723.htm (Erişim Tarihi: 10.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (2005). Belediye Kanunu, Resmî Gazete Kanun no 5393, Kabul Tarihi 10.07.2004, Tertip 5, Cilt 44, Sayı 25874, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm (Erişim Tarihi: 10.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (2006). İskân Kanunu, Resmî Gazete Kanun no 5543, Kabul Tarihi 19.09.2006, Tertip 5, Cilt 46, Sayı 26301, https://resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf adresinden alındı (Erişim Tarihi: 24.06.2023).

T.C. Resmî Gazete, (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Resmî Gazete Kanun no 6458, Kabul Tarihi 04.04.2013, Sayı 28615, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm adresinden alındı (Erişim Tarihi: 20.06.2023).

Uluslararası Göç Örgütü(IOM). (2013). Göç Terimleri Sözlüğü. R. Perruchoud, ve J. Redpath - Cross (Dü) içinde, *Uluslararası Göç Hukuku.* Cenevre. https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden alındı

United Nations. (tarih yok). *About internally displaced persons.* https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-internally-displaced-

persons/about-internally-displaced-persons adresinden alındı

Schengen Visa Info. (tarih yok). *Schengen Area – The World's Largest Visa Free Zone*. https://www.schengenvisainfo.com/schengen-visa-countries-list/ adresinden alındı

Wets, J. (2006). The Turkish Community in Austria and Belgium: The Challenge of Integration. *Turkish Studies*, 7(1), 85-100.

Woods, N., Betts, A., Prantl, J., ve Sridhar, D. (2013). *Transforming Global Governance for the 21st Century*. New York: Human Development Reports.

Yabancılar İletişim Merkezi. (tarih yok). *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecinde İltica Alanında Yapılması Öngörülen Çalışmalara İlişkin Strateji Belgesi*. https://yimer.gov.tr/TR/Legis/90a61f0f-ee10-4950-95e9-b34c63600a03 adresinden alındı (Erişim Tarihi: 12.06.2023).

Yabancılar İletişim Merkezi. (tarih yok). *Göç Strateji Belgesi*. https://yimer.gov.tr/TR/Legis/bb1b8b20-6046-4204-9da8-cbe4985d5ead adresinden alındı (Erişim Tarihi: 12.06.2023).

Yanıkdağ, T. (2010). Anayasallaşma Sürecinde Avrupa: Temel Haklar Şartı'ndan Lizbon Antlaşması'na. *Bilge Strateji*, 115-143.

Yıldız, K., Ünlü, Ü., ve Sezer, M. (2014). Mülteci- Sığınmacı Cinnetleri Ve Toplum "Her İnsanın Huzur İçinde, Kendi Evinde, Sevdiği İnsanların İçinde ve Vatanında Ölme Hakkı Vardır!". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(1), 42-50.

Zamfir, C., ve Vlăsceanu, L. (1993). *Dicţionar de Sociologie urmat de Indicatori*. Bucharest: Babel Publishing.

EKLER

EK-1. Ses Kayıt İzin Belgesi

SES KAYDI İZİN BELGESİ

Trakya Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi olan Batuhan TİLBE'nin "Suriyeli Göçmenlerin Kentsel Yaşama Uyumlarında Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları: İstanbul Seçili İlçe Belediyeleri Üzerine Nitel Bir İnceleme" adlı tezi için gerçekleştireceği görüşmelerde, kişisel bilgilerimin gizli tutulacağı ve aktardığım bilgilerin yalnızca bu araştırmada kullanılacağı doğrultusunda zamanı daha verimli kullanmak adına görüşme esnasında ses kaydı alınmasına izin veriyorum.

Ad Soyad:

İmza:

EK-2. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Trakya Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi olan Batuhan TİLBE'nin İstanbul'da yürütülen "Suriyeli Göçmenlerin Kentsel Yaşama Uyumlarında Yerel Yönetim Politika ve Uygulamaları: İstanbul Seçili İlçe Belediyeleri Üzerine Nitel Bir İnceleme" adlı tez araştırmasına davet ediyoruz. Bu çalışmaya katılıp katılmamaya karar vermeden önce araştırmanın ne amaçla yapıldığını bilmeniz ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan ayrılma hakkınız bulunmaktadır. Araştırmanın sonuçları bilimsel ve eğitim amaçları ile kullanılacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak ve kişisel bilgiler gizli tutulacaktır.

Araştırmanın Amacı

Gönüllü olarak katılmanızı teklif ettiğimiz çalışma bir yüksek lisans tez mülakatıdır. Çalışmanın amacı İstanbul'da yaşayan Suriyeli mültecilerin kentsel yaşama uyumlarında yerel yönetim politika ve uygulamalarına ait görüşlerini incelemektir. Bu nedenle çalışma, kendi ülkelerinden güvensizlikten dolayı göç etmek zorunda kalan ve toplumsal hayatta dezavantajlı konumda bulunan Suriyeli göçmenlerle gerçekleştirilecektir. Araştırma, Trakya Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Batuhan TİLBE tarafından İstanbul ilinde yürütülecektir. Araştırmaya katılması beklenen gönüllü sayısı on kişidir. Mülakat süresi için öngörülen süre 20- 60 dakikadır.

Yukarıda amacı belirtilen araştırmaya ilişkin bilgilendirme bölümünü okudum. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli ya da

gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi ve kendi isteğime bakılmaksızın araştırmacı tarafından araştırma dışı bırakabileceğimi biliyorum. Hiçbir baskı altında kalmadan ve bilinçli olarak bu araştırmaya katılmayı onaylıyorum.

Ad Soyad:

İmza:

EK-3. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Kişisel Bilgiler

Ad- Soyad:

Yaş:

Meslek:

Menşe Ülke:

1. Soru: Türkiye'ye göç etme nedeniniz neydi?

2. Soru: Nasıl bir göç süreci yaşadınız?

3. Soru: Neden göç etmek için Türkiye'yi seçtiniz?

4. Soru: Türkiye'de nasıl karşılandınız?

5. Soru: Şu an hangi statüdesiniz?

6. Soru: Göç sürecinde belediyelerin, göçmenlere yönelik almış olduğunuz hizmetleri etkilendi mi? Etkilendi ise nasıl?

7. Soru: Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten idari yapılanmasının hizmetleri hakkında bilginiz var mı?

8. Soru: Göçmenlere yönelik hizmete ihtiyaç olduğunda Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet yürüten birimini mi tercih ediyorsunuz?

9. Soru: Çocuk sayınız belediyelerin göçmenlere yönelik verdiği hizmetleri nasıl etkiliyor?

10. Soru: Belediye personeline olan güven/güvensizlik belediye hizmetlerinden faydalanmanızı etkiliyor mu?

11. Soru: Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerini alırken dil problemi yaşıyor musunuz?

12. Soru: Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerini alırken ayrımcılığa uğradığınızı düşünüyor musunuz?

13. Soru: Belediyelerin göçmenlere yönelik hangi hizmetlerinden faydalanıyorsunuz?

14. Soru: Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetlerinden faydalanma / faydalanamama durumunuz göç kararınızı etkiledi mi?

15. Soru: Belediyelerin göçmenlere yönelik hizmetleri konusunda kendinizi güvenliksiz hissediyor musunuz?